

Укрепване на правосъдието и правоприлагането в граничните райони

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Настоящият доклад представя общите проблеми и спецификите в разкриването, разследването и наказването на деяния, свързани с нелегално преминаване на хора или пренасяне на определени вещи през границите на страната, определяни като трансгранични престъпления, както и вижданията за необходимите мерки – законодателни, организационни и технически – за укрепване на правоприлагането и правосъдието в районите по българо-турската, българо-македонската и южната черноморска граница.

Автори

Мария Йорданова	Директор, Правна програма, Център за изследване на демокрацията
Димитър Марков	Координатор на проект, Правна програма, Център за изследване на демокрацията

Центърът за изследване на демокрацията благодари за бележките и съдействието на:

Васил Миков	Прокурор във Върховната касационна прокуратура
Георги Рупчев	Директор на дирекция „Международно сътрудничество и европейска интеграция“, Министерство на правосъдието
Камен Михов	Прокурор, Завеждащ-отдел „Международно правно сътрудничество“, Върховна касационна прокуратура
Нели Куцкова	Съдия, Софийски окръжен съд
Росен Димов	Апелативен прокурор на Пловдив, председател на Асоциацията на прокурорите
Румен Данев	Директор, Дирекция „Митническо разузнаване и разследване“, Агенция „Митници“
Румен Ненков	Заместник-председател, Върховен касационен съд, Член на Висшия съдебен съвет
Стоил Сотиров	Съдия, Върховен касационен съд, Председател на Съюза на съдиите в България
Събина Христова	Председател, Бургаски окръжен съд, Член на Висшия съдебен съвет

и на Министерството на правосъдието, Висшия съдебен съвет, Националния институт за правосъдието, окръжните съдилища, прокуратури и следствени служби в Бургас, Кюстендил и Хасково, районните съдилища и прокуратури в Свиленград, Хасково, Бургас, Несебър, Поморие, Царево, Малко Търново, Кюстендил и Сливница, Националната следствена служба, както и на Главна дирекция „Гранична полиция“ и Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ на Министерството на вътрешните работи и Агенция „Митници“ и съответните им териториални структури.

Изданието е осъществено с финансовата подкрепа на Британското посолство – София.

ISBN: 978-954-477-152-2

© 2007, Център за изследване на демокрацията
Всички права запазени.

ул. „Александър Жендов“ 5, 1113 София
тел. (+359 2) 971 3000, факс (+359 2) 971 2233
www.csd.bg, csd@online.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод.....	5
Първа глава. Правна уредба на трансграничните престъпления.....	9
1. Материалноправна уредба.....	9
1.1. <i>Трафик на хора</i>	9
1.2. <i>Контрабанда на стоки и наркотици</i>	15
1.3. <i>Пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти</i>	28
1.4. <i>Нарушения на валутния режим</i>	29
1.5. <i>Незаконно изнасяне на паметник на културата или архивен материал</i>	30
1.6. <i>Нелегално преминаване и превеждане на хора през границата</i>	31
1.7. <i>Незаконно пренасяне на опасни вещества</i>	34
2. Процесуалноправна уредба.....	36
2.1. <i>Досъдебно производство</i>	36
2.2. <i>Съдебно производство</i>	40
Втора глава. Характеристика на трансграничната престъпност по границите с Турция и Македония и по южната черноморска граница.....	43
1. Общи бележки.....	43
2. Трансграничните престъпления по границата с Турция.....	45
2.1. <i>Нелегална миграция</i>	46
2.2. <i>Контрабанда</i>	50
2.3. <i>Трафик на хора</i>	55
2.4. <i>Други трансгранични престъпления</i>	56
2.5. <i>Корупционни престъпления</i>	58
3. Трансграничните престъпления по границата с Македония.....	60
3.1. <i>Нелегална миграция</i>	61
3.2. <i>Контрабанда на стоки и наркотици</i>	64
3.3. <i>Други трансгранични престъпления</i>	66
3.4. <i>Корупционни престъпления</i>	67
4. Трансграничните престъпления по южната черноморска граница.....	68
4.1. <i>Нелегална миграция</i>	69
4.2. <i>Контрабанда на стоки и наркотици</i>	72
4.3. <i>Трафик на хора</i>	74
4.4. <i>Други трансгранични престъпления</i>	75
4.5. <i>Корупционни престъпления</i>	76
5. Проблеми на разследването и наказването на трансграничните престъпления по границите с Турция и Македония и по южната черноморска граница.....	77
5.1. <i>Проблеми във връзка с правната уредба и правоприлагането</i>	77
5.2. <i>Организационно-методически проблеми</i>	80
5.3. <i>Проблеми по материалното и техническо осигуряване</i>	81

Трета глава. Международно правно сътрудничество и международна правна помощ по наказателни дела за трансгранични престъпления	83
1. Основи на междудържавното сътрудничество	83
2. Международна правна помощ по наказателни дела. Сътрудничество между правоприлагащи и правораздавателни институции	89
Четвърта глава. Препоръки	97
1. Предложения за законодателни промени до Народното събрание и органите, имащи законодателна инициатива	97
2. Препоръки за организационно-технически мерки	101
Приложение 1. Списък на законите и подзаконовите актове, посочени в доклада	107
Приложение 2. Наказателен кодекс на Република България (извлечение).....	112
Приложение 3. Наказателно-процесуален кодекс на Република България (извлечение).....	116
Приложение 4. Европейска конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси.....	126
Приложение 5. Допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси.....	134
Приложение 6. Втори допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси.....	138
Приложение 7. Договор за правна помощ по граждански и наказателни дела между Народна република България и Република Турция	154

УВОД

С присъединяването на България към ЕС границите ѝ с Република Турция, Република Македония и Република Сърбия, както и черноморската граница се превърнаха във външни граници на Съюза. С това престъпленията и митническите нарушения, свързани с преминаването на тези граници, са вече проблем не само за националната сигурност, но и за сигурността на ЕС. Много от престъпленията и митническите нарушения по границите са свързани с организираната престъпност и се съпътстват от реална опасност от корумпиране на митнически служители, гранични полицаи, дознатели и магистрати. Те попадат в юрисдикцията на различни съдилища и прокуратури и се разследват от дознатели, чийто капацитет все още не отговаря на нарастващата им роля.

Особеност на граничните райони е, че в тях наред с общата престъпност, характерна за всички региони на страната, има и специфична престъпност, която се наблюдава само в тях (незаконно преминаване на границата, контрабанда на стоки и наркотици, трафик на хора и т.н.). Същевременно за отдалечените райони, каквито са тези по границата, по-трудно се намират кадри – не само за полицията, но и за съда и прокуратурата, бюджетите на тези органи не се определят съобразно по-сложната криминогенна обстановка, а техническото им оборудване в определени случаи е на примитивно равнище.

Настоящият доклад изследва и представя общите проблеми и спецификите в разкриването, разследването и наказването на деяния, свързани с нелегално преминаване на хора или пренасяне на определени вещи през границите на страната, определяни като трансгранични престъпления, както и вижданията за необходимите мерки – законодателни, организационни и технически – за укрепване на правоприлагането и правосъдието в районите по българо-турската, българо-македонската и южната черноморска граница. Наред с това той цели да подпомогне сътрудничеството между компетентните органи от двете страни на границите.

С оглед на законодателството и практиката по неговото прилагане за целите на изследването като типични трансгранични престъпления се разглеждат:

- трафик на хора (чл. 159а – 159в НК);
- контрабанда на стоки и наркотици (чл. 242 НК);
- незаконно пренасяне през границата на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК);
- нарушаване на режима на вноса и износа на валутни ценности (чл. 251 НК);
- нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК);

- незаконно пренасяне през границата на опасни отпадъци, токсични химически вещества, биологически агенти, токсини и радиоактивни вещества (чл. 353б НК);
- незаконно изнасяне извън границите на страната на паметник на културата или архивен материал, включен в държавния архив (чл. 278, ал. 3 НК).

Наред с типичните трансгранични престъпления в изследването е обърнато внимание и на правоприлагането и правосъдието по делата за подкуп и търговия с влияние (чл. 301 – 307а НК), тъй като трансграничната престъпност често е в тясна връзка с осъществяването на корупционни практики.

При действието на стария *Наказателно-процесуален кодекс* повечето трансгранични престъпления бяха подсъдни на районните съдилища като първа инстанция. Подсъдни на окръжните съдилища, и то след 2003 г., бяха само делата за незаконно изнасяне на паметник на културата или архивен материал и за незаконно пренасяне на подправени пари, ценни книжа и разплащателни карти, както и делата за подкуп и търговия с влияние.

С влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс* на 29 април 2006 г. това положение бе променено, като в юрисдикцията на окръжните съдилища бяха прехвърлени делата за контрабанда на стоки и наркотици, които до този момент бяха подсъдни на районните съдилища. Същевременно компетентни да разследват почти всички трансгранични престъпления станаха дознателите от Министерството на вътрешните работи. С оглед постигане на по-голяма пълнота на анализа в доклада са отразени както съществуващите отпреди промените проблеми, така и очертаващите се бъдещи трудности по прилагането на новите разпоредби.

Спецификата на трансграничната престъпност, обусловена от особеностите, характерни за трите изследвани гранични района, определя спецификата и интензивността на прилагането преди всичко на материалното наказателно право, докато от гледна точка на наказателния процес проблемите често са сходни с тези в останалата част на страната.

Докладът е изготвен въз основа на анализ на различни източници на информация:

- проучване на съответните законодателни текстове (както действащите в момента, така и тези, които са се прилагали през последните няколко години, но вече са отменени);
- поредица дискусии във фокус групи с представители на съдебната власт, дознатели от Министерството на вътрешните работи, представители на гранична полиция и митниците;
- интервюта с отговорни служители от Агенция „Митници“ (отдели „Митническо разследване и разузнаване“ и „Инспекторат“), Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ (отдели „Наркотици“ и „Контрабанда“ и сектор „Трафик на хора“) и Главна дирекция „Гранична полиция“ на Министерството на вътрешните работи и др.;

- разговори и срещи с прокурори и съдии от Турция, както и с представители на министерствата на правосъдието на България и Турция;
- изследване на статистически данни за трансграничните престъпления през периода 2001 – 2006 г., предоставени от районните и окръжните съдилища и прокуратури, окръжните следствени служби, регионалните гранични сектори и териториалните митнически управления в граничните райони;
- публични доклади и друга информация, предоставена от Министерството на правосъдието и Върховната касационна прокуратура, относно участието на Република България в международното правно сътрудничество през периода 2001 – 2006 г., включително статистически данни за съдебни поръчки, следствени и прокурорски преписки с Република Турция и Република Македония във връзка с разглежданите в доклада трансгранични престъпления.

Анализът на правоприлагането и правосъдието в граничните райони обхваща времето от 2001 г. до 2006 г. и се отнася както за част от периода на действие на старата нормативна уредба, така и за първоначалния период на прилагане на новите процесуални правила.

ПЪРВА ГЛАВА. ПРАВНА УРЕДБА НА ТРАНСГРАНИЧНИТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

1. МАТЕРИАЛНОПРАВНА УРЕДБА

Българският *Наказателен кодекс* определя като престъпления няколко деяния, свързани с нелегално преминаване на хора или пренасяне на определени вещи през границите на страната. Това са трафикът на хора (чл. 159а – 159в НК), контрабандата на стоки и наркотици (чл. 242 НК), пренасянето на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК), нарушаването на режима на вноса и износа на валутни ценности (чл. 251 НК), незаконното изнасяне на паметник на културата или архивен материал, включен в държавния архив (чл. 278, ал. 3 НК), нелегалното преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК) и незаконното пренасяне на опасни отпадъци и други вещества (чл. 353б НК). Общото между тези престъпления е, че, тъй като се извършват по границите на страната, тяхното разкриване, разследване и наказване е от компетентността на правосъдните и правоприлагащите органи в съответните гранични райони.

1.1. Трафик на хора

Трафикът на хора е престъпление, чието значение през последните години непрекъснато нараства. За страните от Югоизточна Европа, включително България, този проблем придоби особено голямо значение в периода на преход, тъй като социално-икономическите промени, съпроведени първоначално с увеличаване на бедността и безработицата, създадоха благоприятна среда за развитието на този вид престъпност.

1.1.1. Основни състави на трафик на хора

В изпълнение на поетите от България ангажименти в резултат на присъединяването на страната към *Протокола за трафика на хора, особено на жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност* през 2002 г., Народното събрание прие промени в Наказателния кодекс, като в глава втора от особената част „Престъпления против личността“ бе добавен нов раздел девети, озаглавен „Трафик на хора“ (чл. 159а – 159в НК).

Протокол за трафика на хора, особено на жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност

Съгласно *Протокола за трафика на хора, особено на жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност*, всяка държава – страна по протокола, е длъжна да инкриминира в националното си законодателство престъплението трафик на хора, както и опита, съчастието, организирането и насочването на други лица към извършването на това престъпление. Според легалното определение на трафика на хора, дадено в протокола, това престъпление включва „набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора чрез заплаха или използване на сила или други форми на принуда, отвличане, измама, заблуда, злоупотреба с власт или с уязвимо положение или чрез даване и получаване на плащания или други облаги за получаване съгласието на лице, което има контрол върху друго лице, с цел експлоатация; експлоатацията включва като минимум експлоатиране на проституцията на други лица или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, робство или дейности, сходни с робството, заробване или отнемане на телесни органи“. В допълнение протоколът предвижда, че съгласието на жертвата относно намерението за експлоатация е невалидно, ако са използвани някои от посочените средства, а ако става дума за набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на деца (лица под 18 години), деянието се смята за престъпление, дори да не включва нито едно от тези средства.

Престъпленията, инкриминирани в този раздел, включват две основни групи деяния:

- набиране, транспортиране, укриване или приемане на отделни лица или групи от хора с цел да бъдат използвани за развратни действия, за принудителен труд, за отнемане на телесни органи или за да бъдат държани в принудително подчинение (чл. 159а, ал. 1 НК);
- набиране, транспортиране, укриване или приемане на лица или групи от хора и превеждането им през границата на страната с цел да бъдат използвани за развратни действия, за принудителен труд, за отнемане на телесни органи или за да бъдат държани в принудително подчинение (чл. 159б, ал. 1 НК).

Специфичен трансграничен характер има само втората група деяния, тъй като единствено при тях елемент от престъплението е **превеждането на лицата през границата** на страната. В останалите случаи престъплението се извършва на територията на България. Инкриминирани са четири отделни деяния – набиране, транспортиране, укриване и приемане на едно или повече лица. Във всички случаи, за да бъде квалифицирано престъплението като трафик на хора, е необходимо да бъде доказана и **специфичната противозаконна цел**, определена като използване „за развратни действия, за принудителен труд, за отнемане на телесни органи или за

да бъдат държани в принудително подчинение". Без да бъде доказано, че деянието е извършено именно с една от тези цели, то няма да може да се квалифицира като трафик на хора. Именно трудностите при доказването на престъпната цел често възпрепятстват определянето на извършеното престъпление като трафик на хора и извършителите се санкционират по други текстове от *Наказателния кодекс*, обикновено за нелегално преминаване или превеждане на хора през границите на страната. По този начин обаче отпада възможността за налагане на по-тежките наказания, предвидени за трафик на хора.

Според *Наказателния кодекс* **съгласието на жертвата няма никакво значение за наказуемостта** на деянието. По този начин българското наказателно право предвижда по-строг режим от минималните стандарти, предвидени в *Протокола за трафика на хора, особено на жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност*, според които съгласието на жертвата при определени обстоятелства изключва престъпния характер на деянието.

Всички престъпления, включени в раздела „Трафик на хора“, са **тежки умишлени престъпления**¹, като предвидените наказания са лишаване от свобода от една до осем години и глоба до 8000 лв. за трафик на хора на територията на България и лишаване от свобода от три до осем години и глоба до 10 000 лв. за трафик на хора през границата.

1.1.2. Тежко наказуеми състави на трафик на хора

Законът предвижда по-тежки наказания за отделни случаи на трафик на хора, които разкриват по-висока степен на обществена опасност. Повечето от тези случаи са изрично споменати и в *Протокола за трафика на хора, особено на жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност*. Според българския закон деянието е по-тежко наказуемо, когато е извършено:

- спрямо лице, ненавършило 18 години;
- чрез използване на принуда или чрез въвеждане на лицето в заблуждение;
- чрез отвличане или противозаконно лишаване от свобода;
- чрез използване състояние на зависимост;
- чрез злоупотреба с власт;
- чрез обещаване, даване или получаване на облаги.

По-тежките наказания включват лишаване от свобода от две до десет години и глоба до 10 000 лева, ако трафикът на хора е извършен в страната, и лишаване от свобода от десет до петнадесет години и глоба до 15 000 лева, ако жертвите са били преведени през границата.

¹ Тежко престъпление е това, за което по закона е предвидено наказание лишаване от свобода повече от пет години, доживотен затвор или доживотен затвор без замяна (чл. 97, т. 7 НК).

За най-тежките случаи на трафик на хора наказанието е лишаване от свобода от пет до петнадесет години и глоба до 20 000 лева, като е предвидена и възможност по преценка на съда да бъде наложена конфискация на част или на цялото имущество на извършителя. Законът предвижда два такива случая:

- Деянито представлява *опасен рецидив*. Според чл. 29, ал. 1 НК деянието представлява опасен рецидив, когато деецът е извършил престъплението, след като е бил осъждан за тежко умишлено престъпление на лишаване от свобода не по-малко от една година и изпълнението на наказанието не е отложено, или е бил осъждан два или повече пъти на лишаване от свобода за умишлени престъпления от общ характер, ако поне за едно от тях изпълнението на наказанието не е отложено.
- Деянито е извършено по поръчение или в изпълнение на решение на *организирана престъпна група*. Организирана престъпна група е структурирано трайно сдружение на три или повече лица с цел да вършат съгласувано в страната или чужбина престъпления, за които е предвидено наказание лишаване от свобода повече от три години и чрез които се цели да се набави имотна облага. Сдружението е структурирано и без наличие на формално разпределение на функциите между участниците, продължителност на участието или развита структура (чл. 93, т. 20 НК).

В изпълнение на предвиденото в *Националната програма за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и защита на жертвите за 2006 г.* през септември 2006 г. Народното събрание прие изменения на *Наказателния кодекс*, с които бе добавен още един по-тежко наказуем случай на трафик на хора – когато **жертва на престъплението е бременна жена, а целта на деянието е продажба на детето** (чл. 159а, ал. 3 НК). Наказанията за това деяние са лишаване от свобода от три до десет години и глоба от 5000 до 15 000 лева за трафик в страната и лишаване от свобода от пет до десет години и глоба до 15 000 лева за трафик през границата. Новата разпоредба е в сила от 13 октомври 2006 г. и бе приета в отговор на зачестилите информации за случаи на продадени деца от България, при които бременни жени напускат легално страната, раждат в чужбина и детето се припознава от подставено лице със съгласието на майката. С изменението бе направен опит да се преодолеят и някои трудности при наказването на този специфичен вид трафик, тъй като до промяната подобни деяния не можеха да се квалифицират като трафик на хора, защото при напускането на страната бебето още не е било родено, следователно и не е могло да бъде жертва². Въпреки изменението разкриването и разследването на незаконния трафик на бебета продължава да бъде затруднен преди всичко поради обстоятелството, че рождената майка обикновено е активен участник в деянието и на практика напуска страната напълно законно от гледна точка на документи, транспорт и т.н.

² Вж. Информация относно противозаконния трафик на български деца в чужбина, Върховна касационна прокуратура, С., 2006 (<http://www.prb.bg/php/documents/352.doc>).

1.1.3. Трудности при разследването на трафика на хора

По различни причини, свързани преди всичко с трудности при доказването, разпоредбите от *Наказателния кодекс*, инкриминиращи трафика на хора, особено трансграничния трафик, имат ограничено практическо приложение.

Според анализ на Върховната касационна прокуратура основните трудности при разкриването и разследването на трафика на хора от България са свързани с обстоятелството, че престъпленията се организират от престъпни групи и **жертвите обикновено преминават границата легално** и в съответствие с граничния и визовия режим³. Дори когато става въпрос за трафик на лица на възраст под 18 години, преминаването на границата става с придружител и отново не е налице формално нарушение на приложимия правен режим. По този начин престъпният характер на извършеното деяние става видим едва в страната, която е крайна дестинация на трафика.

До 2007 г. наказателните производства за трафик на хора се водеха на **специален отчет в прокуратурата** предвид високата степен на обществена опасност. През месец май 2007 г. делата, които следва да се вземат на специален отчет, бяха редуцирани и от тях отпаднаха делата за трафик на хора освен в случаите, когато деянието е извършено от организирана престъпна група⁴. Предвидена е обаче възможност по преценка на главния прокурор, неговите заместници и завеждащите-отдели във Върховната касационна прокуратура на специален отчет да се вземат отделни дела, които са с голямо обществено значение.

Прокуратурата тълкува разширително понятието „трафик на хора“, като включва в него както т.нар. „чист трафик“ (чл. 159а – 159в НК), така и нелегалното преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК), склоняването към проституция (чл. 155 НК) и отвлечането с цел предоставяне за развратни действия (чл. 156 НК)⁵.

По данни на Върховната касационна прокуратура през 2005 г. в цялата страна са били образувани общо 3044 досъдебни наказателни производства за тези видове престъпления, като общият брой на обвиняемите лица по всички образувани досъдебни производства е бил 3489, а на 24 лица е била наложена мярка за неотклонение „задържане под стража“ (*Таблица 1*).

³ Вж. Информация относно противозаконния трафик на български деца в чужбина, Върховна касационна прокуратура, С., 2006 (<http://www.prb.bg/php/documents/352.doc>).

⁴ Вж. Заповед No ЛС-2184/30.05.2007 г. на главния прокурор на Република България.

⁵ Вж. Доклад за дейността на Прокуратурата на Република България за периода 1999 г. – м. февруари 2006 г., С., 2006 (<http://www.prb.bg/php/documents/371.doc>).

Таблица 1. Брой наказателни производства за склоняване към проституция (чл. 155 НК), отвличане с цел предоставяне за развратни действия (чл. 156 НК), трафик на хора (чл. 159а – 159в НК) и незаконна миграция чрез нарушаване на граничния и визовия режим (чл. 279 – 280 НК)

	2004 г.		2005 г.	
	общо за всички престъпления	незаконна миграция	общо за всички престъпления	незаконна миграция
Решени досъдебни производства	2193	n/a	2264	n/a
Внесени обвинителни актове	1645	1597	1709	1642
Обвиняеми лица по внесените обвинителни актове	1935	1853	2206	1894
Осъдени лица	1768	1759	2129	2095
Осъдени лица с влязла в сила присъда	1564	1560	1730	1723
Оправдани лица	8	n/a	9	n/a
Оправдани лица с влязла в сила присъда	3	n/a	1	n/a
Пострадали лица (мъже/жени)	233/354	n/a	124/393	n/a
Пострадали лица на възраст под 18 години (момчета/момичета)	11/60	n/a	11/100	n/a

Източник: Доклад за дейността на Прокуратурата на Република България за периода 1999 г. – м. февруари 2006 г. (<http://www.prb.bg/php/documents/371.doc>).

Повече от 96 % от обвинителните актове и повече от 99 % от осъдените с влязла в сила присъда лица обаче са били за нелегално преминаване или превеждане през границата, докато броят на наказателните производства за т.нар. „чист трафик“ са съвсем малко⁶.

1.1.4. Отнемане на имущество, придобито от трафик на хора

Трафикът на хора е сред престъпленията, за които се прилага *Законът за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност*. През 2006 г. Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, е образувала общо осем производства за установяване на имущество, придобито от трафик на хора – три във връзка с тра-

⁶ Вж. Доклад за дейността на Прокуратурата на Република България за периода 1999 г. – м. февруари 2006 г., С., 2006 (<http://www.prb.bg/php/documents/371.doc>). От всички производства 23 са били за склоняване към проституция или свождане към блудствени действия или съвкупление, извършено от лице, което действа по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група (чл. 155, ал. 5, т. 1 НК). По тях обвиняеми са били 34 лица, от които на две е била наложена мярка за неотклонение „задържане под стража“. Шестнадесет от тези производства са били приключени до края на 2005 г., като в съда са били внесени 11 обвинителни акта срещу 23 обвиняеми лица.

фик на територията на страната (чл. 159а НК), пет във връзка с превеждане на жертвата през границата (чл. 159б НК) и едно във връзка с по-тежко наказуемия състав за деяние, извършено по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група или представляващо опасен рецидив (чл. 159в НК)⁷.

1.1.5. Специална закрила на жертвите на трафик на хора

Специалните мерки, насочени към закрила на жертвите на трафик на хора, са уредени в приетия през 2003 г. *Закон за борба с трафика на хора*. Законът има за цел да осигури взаимодействието и координацията между държавните и общинските органи и между тях и неправителствените организации за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и формиране на националната политика в тази област.

В изпълнение на закона е създадена Национална комисия за борба с трафика на хора към Министерския съвет, включваща заместник-министри от определени министерства и представители на други държавни органи, имащи отношение към противодействието на трафика на хора.

Предвидено е още създаването на приюти за временно настаняване и центрове за закрила и помощ на жертвите. В приютите се настаняват жертви на трафик на хора и им се осигуряват нормални условия за пребиваване и лична хигиена, предоставят им се храна и медикаменти, медицинска и психологическа помощ, съдействие за установяване на контакт с техните близки и т.н. Центровете за закрила и помощ предоставят информация относно процедурите за подпомагане и защита на жертвите на трафик на хора, осигуряват специализирана психологическа и медицинска помощ и подпомагат реинтегрирането на жертвата в семейната и социалната среда.

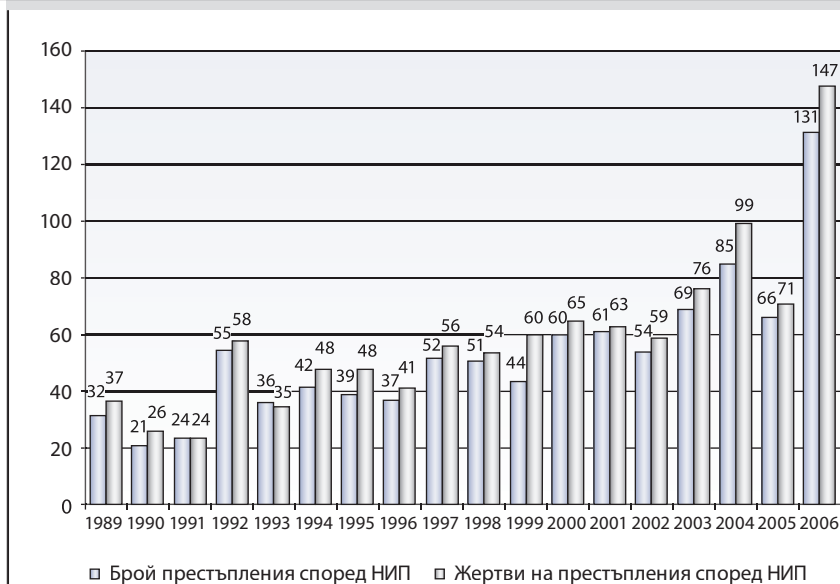
Законът урежда и специална процедура за предоставяне на статут на специална закрила на жертвите на трафик на хора, които са изразили съгласие да сътрудничат за разкриване на извършителите на трафика. Този статут се предоставя за срока на провеждане на наказателното производство и включва предоставяне на разрешение за продължително пребиваване в страната на чужди граждани и продължаване на престоя в приютите.

1.2. Контрабанда на стоки и наркотици

Контрабандата на стоки и наркотици е сред най-често санкционираните трансгранични престъпления. За периода от 1989 г. до 2005 г. за това престъпление в страната са били постановени общо 828 присъди и са били осъдени 920 лица (*Графика 1*).

⁷ Вж. Доклад за дейността на Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност за периода януари 2006 г. – декември 2006 г., С., 2007, с. 12.

ГРАФИКА 1. БРОЙ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ЗАВЪРШИЛИ С ОСЪЖДАНЕ, И ОСЪДЕНИ ЛИЦА ЗА КОНТРАБАНДА (чл. 242 НК) ЗА ПЕРИОДА 1989 – 2006 г.

Източник: Национален статистически институт.

Българският Наказателен кодекс инкриминира два основни вида контрабанда в зависимост от предмета на престъплението – контрабанда на стоки и контрабанда на наркотици. С изключение на приготвянето към контрабанда на наркотици всички останали случаи са регламентирани като тежки умишлени престъпления.

1.2.1. Контрабанда на стоки

Контрабандата на стоки е инкриминирана в чл. 242, ал. 1 НК и се нарича още **квалифицирана контрабанда**, за да се разграничава от останалите случаи на незаконно пренасяне на стоки през границата, които не се смятат за престъпления и се санкционират по административен ред. Квалифицираната контрабанда представлява пренасяне през границата на страната на стоки без знанието и разрешението на митниците при наличието на някое от посочените в закона допълнителни условия. Според *Закона за митниците* стоки са всички видове предмети, пренасяни през държавната граница, включително по тръбопроводи и електропроводи, както и превозни средства, пътнически багажи и други пратки (§ 1, т. 14 ДР на ЗМ). Допълнителните условия, за да бъде определено деянието за престъпление, включват седем случая.

- Деянието е извършено от лица, които **системно се занимават с такава дейност** (чл. 242, ал. 1, б. „а“ НК). Понятието „системно“ не е определено в закона, но в съдебната практика се приема, че системност е налице, когато са извършени три или повече отделни деяния в непродължителен период, като не е необходимо отделните деяния сами по себе си да съставляват престъпления⁸. Така формулирана, разпоредбата дава възможност да се търси наказателна отговорност за квалифицирана контрабанда при натрупване на три поредни митнически нарушения, извършени от едно и също лице, ако първите две са били санкционирани по административен ред. Въвеждането на модерни информационни технологии в митниците допълнително улеснява прилагането на такъв

⁸ Вж. Решение No 9 от 06.05.1982 г. по н.д. No 64/82-ОСНК.

подход, но въпреки това подобна практика не се прилага. Това налага преосмисляне на редакцията на чл. 242, ал. 1, б. „а“ НК и законодателно закрепване на ясни критерии кога е налице системно извършване на нарушението, даващо основание за наказателно преследване на извършителя.

- Деянито е извършено чрез използване на **документ с невярно съдържание, на чужд, неистински или преправен документ** (чл. 242, ал. 1, б. „б“ НК)⁹. Неистински документ е този, на който е придаден вид, че представлява конкретно писмено изявление на друго лице, а не на това, което действително го е съставило (чл. 93, т. 6 НК). Документ с невярно съдържание е този, при който отразените в него обстоятелства или изявления не отговарят на обективната действителност. Документи с невярно съдържание могат да бъдат само т.нар. „установителни документи“ – документи, които установяват съществуването или несъществуването на определени факти, събития или обстоятелства, които авторът възпроизвежда в документа (например за качеството и количеството на определена стока)¹⁰. Чужд документ означава, че лицето, което го използва, е различно от лицето, което има право да държи документа, да го притежава и ползва правомерно и да черпи права от него. Преправен документ е налице, когато върху съществуващ истински документ чрез подмяна или допълване на буквени или цифрови знаци или чрез заличаване на такива знаци, съществено се променя неговото съдържание (както самото изявление, така и всички останали необходими елементи – подпис, дата, снимки и др.)¹¹. При контрабандата тези документи най-често са различните митнически декларации, удостоверения и други документи, придружаващи вноса или износа на стоките.
- Престъплението е извършено от **длъжностно лице, което е в непосредствена връзка с митническата служба** (чл. 242, ал. 1, б. „в“ НК). Обществената опасност на това деяние произтича от обстоятелството, че извършителят разполага с по-благоприятни възможности за извършване на престъплението поради връзката му с митническите служби. Разпоредбата има предвид не само служителите на митническите служби, но и всички останали длъжностни лица, които се намират в определена връзка с тези служби. Според българското наказателно право за длъжностни лица се смятат всички лица, на които е възложено да изпълняват със заплата или безплатно, временно или постоянно служба в държавно учреждение, с изключение на извършващите дейност само на материално изпълнение, или ръководна работа или работа, свър-

⁹ До април 2004 г. бе инкриминирана само контрабандата на стоки с използване на чужд или подправен официален документ или на официален документ с невярно съдържание. Тъй като под официален документ се разбира само документ, издаден по установения ред и форма от длъжностно лице в кръга на службата му или от представител на обществеността в кръга на възложената му функция (чл. 93, т. 5 НК), разпоредбата не обхващаше голяма група митнически документи, включително митническите декларации, които са частни (неофициални) документи. Това наложи текстът да бъде променен с цел разширяване на приложното му поле.

¹⁰ В практиката по разследване на случаи на контрабанда по чл. 242, ал. 1, б. „б“ НК най-големи затруднения има при доказването на невярното съдържание на документа.

¹¹ Вж. по-подробно за разграничението между различните видове документи и начините на въздействие върху тях Постановление No 3 от 23.03.1982 г. на Пленума на Върховния съд по н.д. No 12/81 г.

зана с пазене или управление на чуждо имущество в държавно предприятие, кооперация, обществена организация, друго юридическо лице или при едноличен търговец, както и на частен нотариус и помощник-нотариус, частен съдебен изпълнител и помощник-изпълнител (чл. 93, т. 1 НК).

- Предмет на престъплението **са силно действащи или отровни вещества, взривни вещества, оръжие или боеприпаси, ядрен материал, ядрени съоръжения или други източници на йонизиращи лъчения** или компоненти, или прекурсори за тях, определени със закон или с акт на Министерския съвет (чл. 242, ал. 1, б. „г“ НК). Общото между всички тези стоки и предмети е, че поради специфичния им характер тяхното използване, включително пренасянето им през границата, е предмет на специален режим. До 2002 г. в обхвата на разпоредбата бяха включени само силно действащите или отровни вещества, взривните вещества, оръжието и боеприпасите. Дефинициите и правният режим на използването на тези стоки са определени в различни закони (*Закона за контрол над взривните вещества, огнестрелните оръжия и боеприпасите, Закона за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба*, заменил през 2007 г. *Закона за контрол на външнотърговската дейност с оръжие и със стоки и технологии с възможна двойна употреба* и др.) и множество подзаконови актове по тяхното приложение (наредби, постановления, правилници и т.н.)¹². През 2002 г., след приемането на *Закона за безопасно използване на ядрената енергия*, в приложното поле на разпоредбата бяха включени още ядреният материал, ядрените съоръжения и другите източници на йонизиращи лъчения¹³. През 2004 г. разпоредбата бе отново изменена, като бе добавено изричното изискване предметите и веществата, изброени в текста, да са определени със закон или с акт на Министерския съвет.
- Пренесените стоки и предмети са за **търговски или производствени цели и са в големи размери** (чл. 242, ал. 1, б. „д“ НК). Този случай на контрабанда, известен още като „търговска контрабанда“, е инкриминиран поради целта на деянието и размера на предмета на престъплението.

¹² Така например според чл. 3 ЗКВВООБ **взривни вещества** са химични съединения или смес от съединения, които при определени условия са способни на бързо саморазпространяващо се химично превръщане с отделяне на голямо количество топлина и с високо налягане на газообразни продукти с разрушително или метателно действие, както и изделията, които ги съдържат. Според чл. 6, ал. 1 ЗКВВООБ боеприпаси са съвкупност от взривни вещества и други елементи, както и твърди предмети, които самостоятелно или изхвърлени от оръжие или друго техническо устройство имат разрушително, запалително, отровно, разяждащо, задушливо, упойващо, сълзотворно и друго увреждащо действие или светлинен и звуков ефект.

¹³ **Ядрен материал** е изходен материал, специален ядрен материал и други материали, определени с акт на Министерския съвет (§ 1, т. 48 ДР на ЗБИЯЕ). **Ядрено съоръжение** е съоръжение, включително свързаните с него територия, сгради и оборудване, в което се добива, произвежда, преработва, използва, манипулира, съхранява или погребва ядрен материал в такъв мащаб, че се изисква отчитането на ядрената безопасност и радиационната защита. Ядрено съоръжение е и всяко съоръжение за управление на радиоактивни отпадъци (§ 1, т. 55 ДР на ЗБИЯЕ). **Източник на йонизиращи лъчения** е апарат, радиоактивно вещество, уредба, изделие, инсталация или съоръжение, които имат способност да излъчват йонизиращи лъчения или да отделят радиоактивни вещества, с изключение на ядрените съоръжения (§ 1, т. 15 ДР на ЗБИЯЕ).

Законът изисква двете условия да са налице едновременно – стоките и предметите да са пренесени за търговски или производствени цели и да са в големи размери. Според съдебната практика предметът на престъплението е в големи размери, ако паричната му равностойност надхвърля седемдесет пъти минималната работна заплата, установена в страната¹⁴. За 2007 г. размерът на минималната работна заплата е определен на 180 лева¹⁵, което означава, че всяка контрабанда на стоки и предмети с търговски или производствени цели на стойност над 12 600 лева е престъпление и подлежи на санкциониране по наказателноправен ред.

- Деянието е извършено от **две или повече лица, сговорили се предварително** (чл. 242, ал. 1, б. „е“ НК). В този случай контрабандата е инкриминирана поради наличието на съучастие и т.нар. „предварителен сговор“, които повишават обществената опасност на деянието. Според закона престъплението е извършено от две или повече лица, когато в самото изпълнение са участвали най-малко две лица (чл. 93, т. 12 НК). В много случаи на практика контрабандата се извършва в съучастие, но поради трудностите при доказването на връзката между отделните извършители не се санкционира като престъпление.
- Деянието е извършено от лице, което действа по **поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група** (чл. 242, ал. 1, б. „ж“ НК). Този случай на квалифицирана контрабанда бе инкриминиран през 2002 г. с цел да се засили наказателната репресия срещу организираната престъпност. Със същите изменения бе въведено и легално определение на понятието „организирана престъпна група“¹⁶.

Стоковата контрабанда е наказуема с лишаване от свобода до десет години и с глоба от 20 000 до 100 000 лева¹⁷. За някои от случаите на контрабанда на стоки е предвидена възможност съдът вместо глоба да наложи конфискация на част или на цялото имущество на виновния¹⁸.

Законът предвижда два случая на стокова контрабанда, които са по-тежко наказуеми (наказанието е лишаване от свобода от пет до петнадесет години и глоба от петдесет хиляди до двеста хиляди лева).

¹⁴ Вж. Тълкувателно решение No 1 от 30.10.1998 г. по н.д. No 1/98-ОСНК.

¹⁵ Вж. Постановление No 324 на Министерския съвет от 06.12.2006 г. за определяне нов размер на минималната работна заплата за страната, обн., ДВ, бр. 101 от 15.12.2006 г.

¹⁶ Вж. по-подробно за определението на организирана престъпна група анализа на по-тежко наказуемите състави на трафик на хора.

¹⁷ Наказанията бяха значително завишени през 2004 г., като до този момент предвидените санкции бяха лишаване от свобода до шест години и глоба до 2000 лева.

¹⁸ Възможността съдът да наложи конфискация вместо глоба е предвидена за контрабанда, извършена от лица, които системно се занимават с такава дейност, и за контрабанда на стоки и предмети за търговски или производствени цели в големи размери и на силно действащи или отровни вещества, взривни вещества, оръжие или боеприпаси, ядрен материал, ядрени съоръжения или други източници на йонизиращи лъчения или компоненти, или прекурсори за тях (чл. 242, ал. 5 НК). До 2002 г. за контрабанда, извършена от лица, които системно се занимават с такава дейност, бе предвидена и възможност съдът да наложи и наказание задължително заселване. През 2002 г. това наказание бе заменено с пробация, която на свой ред бе отменена през 2004 г.

- Първият случай е, когато предметът на **контрабандата е в особено големи размери и случаят е особено тежък** (чл. 242, ал. 4 НК). Според съдебната практика предметът на контрабандата е в особено големи размери, ако паричната му равностойност надвишава сто и четиридесет пъти минималната работна заплата, установена за страната¹⁹. Особено тежък пък е този случай, при който извършеното престъпление с оглед на настъпилите вредни последици и на други отегчаващи обстоятелства разкрива изключително висока степен на обществена опасност на деянието и дееца (чл. 93, т. 8 НК).
- Вторият случай е, когато деянието е извършено от две или повече лица, сговорили се предварително, ако **някое от лицата е митнически служител** (чл. 242, ал. 4 НК). Въвлечането на митнически служител като съучастник в извършването на престъплението повишава неговата обществена опасност и обуславя по-тежката наказуемост на деянието.

Във всички останали случаи, когато незаконното пренасяне на стоки през границата не попада в приложното поле на *Наказателния кодекс*, извършителите се санкционират по **административен ред** съгласно *Закона за митниците*. Според този закон всеки, който пренесе или превози стоки през държавната граница или направи опит за това без знанието и разрешението на митническите органи, доколкото извършеното не представлява престъпление, се наказва за митническа контрабанда с глоба от 100 до 200 на сто върху митническата стойност на стоките (чл. 233, ал. 1 ЗМ). По-висок размер на глобата (от 150 до 250 на сто върху митническата стойност на стоките) е предвиден за случаите, когато предмет на митническата контрабанда са стоки, за които се дължи акциз или които са забранени за внос или износ (чл. 233, ал. 3 ЗМ)²⁰. Във всички случаи стоките – предмет на митническа контрабанда, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са, включително в случаите, когато извършителят е неизвестен (чл. 233, ал. 4 и 5 ЗМ). Ако тези стоки липсват или са отчуждени, се присъжда тяхната равностойност. На отнемане в полза на държавата подлежат и превозните и преносните средства, послужили за превозването или пренасянето на стоките, освен ако стойността им явно не съответства на предмета на нарушението (чл. 233, ал. 6 ЗМ). По отношение на процедурата за установяване на нарушенията и за налагане на наказанията се прилага *Законът за административните нарушения и наказания*, като актовете се съставят от митническите органи, а наказателните постановления се издават от директора на Агенция „Митници“ или определени от него длъжностни лица (чл. 230 – 231 НК).

¹⁹ Вж. Постановление No 324 на Министерския съвет от 06.12.2006 г. за определяне нов размер на минималната работна заплата за страната, обн., ДВ, бр. 101 от 15.12.2006 г.

²⁰ До април 2005 г. размерът на глобата бе от 50 до 150 на сто върху митническата стойност на стоките, съответно от 100 до 200 на сто за акцизни стоки и стоки, чийто внос или износ е забранен.

Административна отговорност за контрабанда през вътрешните граници на Европейския съюз

С присъединяването на България към Европейския съюз отпадна митническият контрол върху вноса и износа на стоки през границите на страната, които са вътрешни граници на Европейския съюз (границите с Гърция и Румъния). За да се предотврати безконтролното пренасяне на територията на Европейския съюз на стоки, които веднъж са били внесени контрабандно през външна граница на Съюза, през 2006 г. в *Закона за митниците* бе добавена нова административно-наказателна разпоредба, според която за митническа контрабанда се наказва и този, който пренесе или превози стоки през външна граница на Европейския съюз без знанието и разрешението на митническите органи и стоките са открити в резултат на проверка на територията на Република България (чл. 233, ал. 2 ЗМ). Разпоредбата дава възможност на българските държавни органи при упражняване на последващ контрол да санкционират лица, внесли контрабандно стоки през друга външна граница на Европейския съюз (например през турско-гръцката граница), които впоследствие са внесени в България, където се съхраняват, преработват, продават и т.н.

Законът дава възможност до издаване на наказателното постановление, но не по-късно от 30 дни от съставяне на акта за установяване на нарушението между наказващия орган и нарушителя да бъде постигнато споразумение за прекратяване на производството (чл. 229а ЗМ). Споразумението не може да определя наказание, което е по-ниско от минималното, предвидено в закона за съответното нарушение, но може да предвиди отнемането в полза на държавата на стоките и превозното или преносното средство да бъде заменено със заплащане на не по-малко от 25 % от тяхната равностойност.

Двойният правен режим за наказване на стоковата контрабанда (по наказателен, съответно по административен ред) не е прецизно уреден и създава **предпоставки за заобикаляне на закона и корупция**. Най-големи проблеми в това отношение създава регламентацията на т.нар. „търговска контрабанда“, която чл. 242, ал. 1, б. „д“ НК определя като пренасяне през границите на страната „без знанието и разрешението на митниците“ на „стоки и предмети за търговски или производствени цели в големи размери“.

Първият проблем произтича от **критерия „големи размери“**, който е определящ за квалификацията на деянието като престъпление или като административно нарушение. Според съдебната практика „големи размери“ са налице, когато паричната равностойност на предмета на престъплението надвишава седемдесет пъти минималната работна заплата, установена за страната. При определянето на **стойността на предмета на престъплението** обаче полицията, прокуратурата и съдилищата, от една страна, и митническите органи, от друга страна, използват **различни критерии**. Митническите органи в съответствие с разпоредбите на *Закона за митни-*

ците се ръководят от митническата стойност на стоките (по правило това е реално платената или подлежаща на плащане цена на стоките). Полицията, прокуратурата и съдилищата пък използват пазарната цена на стоките, която се определя чрез назначаване на експертиза. Много често тези две стойности се разминават, като пазарната цена обикновено надвишава (понякога многократно) митническата стойност.

Вторият проблем е свързан с **тълкуването на израза „без знанието и разрешението на митниците“**. Практиката в момента е такава, че като престъпление се квалифицират **само случаите на пренасяне на стоки, без въобще да се уведомяват митническите органи**, докато всички случаи на контрабанда чрез попълване на неверни данни в митническата декларация (друг вид стоки, по-малко количество, по-ниска стойност и т.н.) се разглеждат като административни нарушения. По този начин често стокова контрабанда, чийто предмет многократно надвишава „големите размери“ по *Наказателния кодекс*, се наказва като административно нарушение, тъй като се декларира и обмитява по-евтина стока (например картофи вместо домати), стоката се декларира с фалшиви фактури на по-ниска стойност и т.н. Данни за подобни случаи има в повечето погранични райони. Така например през 2002 г., когато размерът на минималната работна заплата за страната е бил 100 лева²¹ и контрабанда на стоки на стойност над 7000 лева би трябвало да бъде квалифицирана като престъпление, митничарите от Териториално митническо управление – Кюстендил, са констатирани контрабанда на нови шевни машини на стойност 22 520 лева, декларирани като употребявани, и обувки на стойност 57 960 лева, декларирани като стоки за активно усъвършенстване, и т.н. И в двата случая преписките са били изпратени на прокуратурата, откъдето впоследствие са били върнати на митническата служба за налагане на административно наказание, тъй като деянията не съставляват престъпления, а митнически нарушения.

Третият проблем произтича от предвидената в *Наказателния кодекс* възможност за **налагане на административно наказание глоба за маловажни случаи** на контрабанда. Систематичното място на този текст въобще не е в *Наказателния кодекс*, още повече, че той явно не съответства на административно-наказателните разпоредби в *Закона за митниците*. Така например през 2007 г. размерът на минималната работна заплата е определен на 180 лева и ако паричната равностойност на предмета на контрабандата надвишава 12 600 лв., деянието трябва да се квалифицира като престъпление. Ако обаче се приложи разпоредбата за маловажните случаи, може да се стигне до следната абсурдна от правна гледна точка ситуация. Ако **предметът на контрабандата е на равностойност 15 000 лева**, но случаят е маловажен, извършителят ще бъде наказан по административен ред по *Наказателния кодекс* с **глоба до 1000 лева**. Ако обаче **предметът на контрабандата е на стойност 5000 лева**, извършителят ще бъде наказан отново по административен ред, но по *Закона за митни-*

²¹ Вж. Постановление No 209 на Министерския съвет от 21.09.2001 г. за определяне на минималната работна заплата за страната, обн., ДВ, бр. 82 от 25.09.2001 г.

ците, като глобата ще бъде в размер **от 5000 до 10 000 лева** (от 100 до 200 на сто върху стойността на предмета на нарушението).

1.2.2. Контрабанда на наркотици

Производството, разпространението и трафикът на наркотици са престъпления с много висока степен на обществена опасност, поради което редица държавни институции са ангажирани с тяхното предотвратяване и противодействие. В отговор на необходимостта от координирани действия срещу разпространението на наркотици през 2003 г. правителството прие *Национална стратегия за борба с наркотиците 2003 – 2008 г.* и *План за действие в изпълнение на Националната стратегия за борба с наркотиците*.

Наказателният кодекс инкриминира няколко вида престъпления, свързани с разпространението на наркотични вещества. Основната група деяния, свързани с производството и търговията с наркотици, са уредени като престъпления против народното здраве в чл. 354а – 354в НК. Контрабандата на наркотици обаче, определена като пренасяне без надлежно разрешение през границата на страната на **наркотични вещества, техни аналози, прекурсори или съоръжения и материали за производство на наркотични вещества**, е уредена като престъпление против митническия режим в чл. 242, ал. 2, 3, 4 и 9 НК²².

Контрабанда на наркотици и други престъпления с предмет наркотични вещества

Освен контрабандата на наркотици *Наказателният кодекс* инкриминира и други престъпни деяния с предмет наркотични вещества. Това са: незаконно произвеждане, преработване, придобиване и държане с цел разпространение, както и самото разпространение на наркотични вещества, техни аналози, прекурсори или съоръжения или материали за производство на наркотични вещества или техни аналози (чл. 354а, ал. 1 НК), незаконно придобиване или държане на публично място с цел разпространение на наркотични вещества или техни аналози (чл. 354а, ал. 2 НК), незаконно придобиване или държане на наркотични вещества или техни аналози (чл. 354а, ал. 3 НК) и нарушаване на правила, установени за производство, придобиване, пазене, отчитане, отпускане, превозване или пренасяне на наркотични вещества (чл. 354а, ал. 4 НК).

Много често контрабандата на наркотици може да съставлява и друго от посочените престъпления (например незаконно държане на наркотични вещества с цел разпространение, нарушаване на правилата

²² По-подробно за контрабандата на наркотични вещества и за разпространението на наркотици в България вж. Пазарът на наркотици в България, Център за изследване на демокрацията, С., 2003.

за превозване или пренасяне на наркотични вещества и т.н.). В тези хипотези ще е налице т.нар. „съвкупност от престъпления“, която може да бъде реална съвкупност (двете престъпления са извършени с две различни деяния, например производство и контрабанда) или идеална съвкупност (двете престъпления са извършени с едно и също деяние, например нарушаване на правилата за превозване и пренасяне и контрабанда).

Тълкуването и прилагането на посочените разпоредби в хипотезата на съвкупност от престъпления създават определени затруднения в практиката. Така например през 2006 г. от текста на чл. 354а, ал. 1 НК отпаднаха съхраняването, пренасянето и превозването като самостоятелни изпълнителни деяния, без да е ясно дали те се обхващат от някои от останалите форми (например дали пренасянето може да се квалифицира като държане). Това поставя под въпрос по-нататъшното прилагане на чл. 354а, ал. 1 НК и на разпоредбите за контрабандата при условията на идеална съвкупност (каквато беше съдебната практика преди 2006 г.). Проблем възниква и при контрабанда на наркотици в особено големи размери, представляваща особено тежък случай (чл. 242, ал. 4 НК), тъй като в текста на чл. 354а НК липсва подобна хипотеза.

Правният режим на наркотичните вещества и на контрола върху тяхното разпространение се съдържа в *Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите*. В допълнителните разпоредби към този закон са дадени определения на понятията „наркотично вещество“, „аналог“ и „прекурсор“, а в приложенията към закона са изброени различните видове наркотици (рискови и високорискови) и прекурсори²³.

²³ Наркотично вещество означава всяко упойващо и психотропно вещество, включено в приложения No 1, 2 и 3 на закона, както и всяко друго природно и синтетично вещество, включено в приложения No 1, 2 и 3 на закона, което може да предизвика състояние на зависимост и има стимулиращо или депресивно въздействие върху централната нервна система, предизвиква халюцинации или нарушения на двигателната функция, мисловната дейност, поведението, възприятията и настроението, както и други вредни въздействия върху човешкия организъм (§ 1, т. 11 ДР на ЗКНВП). Прекурсор е всяко вещество, включено в приложение No 4, включително смесите и естествените продукти, съдържащи такива вещества, с изключение на лекарствени продукти по смисъла на Закона за лекарствени продукти в хуманната медицина, фармацевтични препарати, смеси, естествени продукти и други препарати, съдържащи прекурсори, съставени по такъв начин, че прекурсорите да не могат да бъдат лесно извлечени или използвани (§ 1, т. 14 ДР на ЗКНВП). Аналог е всяко вещество, което не е включено в приложенията към закона, но има сходен химически строеж с някое наркотично вещество и предизвиква аналогично действие върху човешкия организъм (§ 1, т. 17 ДР на ЗКНВП).

Правителствени документи за противодействие на трафика на наркотици

За изпълнение на принципите и стандартите на Европейския съюз в противодействието срещу престъпленията с наркотици са приети съответните правителствени документи:

- *Национална стратегия за борба с наркотиците – 2003 – 2008 г.*

Правителството на Република България с Решение от 20.02.2003 г. прие първата Национална стратегия за борба с наркотиците, която се основава на балансиран и цялостен подход към проблемите, произтичащи от трафика, разпространението и злоупотребата с наркотични вещества. По този начин правителството се ангажира да помогне както на отделните хора, така и на общностите, засегнати от нелегалното разпространение на наркотици.

- *План за действие в изпълнение на Националната стратегия за борба с наркотиците 2003 – 2008 г.*

Планът е организационно-управленски инструмент за реализацията на стратегията и неразделна част от нея.

Наказателните производства за контрабанда на наркотични вещества и прекурсори се наблюдават от специализирани прокурори и се водят на специален отчет от отдела „Общопасни и други престъпления“ при Върховната касационна прокуратура. Данните на Върховната касационна прокуратура показват, че делата за контрабанда на наркотици са многократно по-малко от тези за производство и разпространение на наркотични вещества на територията на страната. За периода 2002 – 2005 г. за контрабанда са били внесени обвинителни актове срещу 125 лица, докато обвиняемите за други престъпления, свързани с наркотици, са били 4340, или близо 35 пъти повече (Таблица 2).

Таблица 2. Брой досъдебни производства, внесени обвинителни актове и обвиняеми лица за производство и разпространение (чл. 354а – 354в НК) и за контрабанда (чл. 242 НК) на наркотични вещества за периода 2003 – 2005 г.

Година		2003	2004	2005
Новообразувани производства	Производство и разпространение	1884	2300	2955
	Контрабанда	54	38	41
Внесени обвинителни актове	Производство и разпространение	764	1120	1725
	Контрабанда	20	41	25
Обвиняеми и уличени лица	Производство и разпространение	915	1326	2099
	Контрабанда	30	61	34

Източник: Доклад за дейността на Прокуратурата на Република България за периода 1999 г. – м. февруари 2006 г. (<http://www.prb.bg/php/documents/371.doc>).

Наказанията за това престъпление са много високи: от три до петнадесет години лишаване от свобода и глоба от 10 000 до 100 000 лева за рисковни наркотични вещества, лишаване от свобода от десет до петнадесет години и глоба от 100 000 до 200 000 лева за високорискови наркотични вещества и лишаване от свобода от две до десет години и глоба от 50 000 до 100 000 лева за прекурсори или съоръжения и материали за производство на наркотични вещества. За всички случаи на контрабанда на наркотици е предвидена възможност съдът вместо глоба да наложи конфискация на част или на цялото имущество на виновния²⁴.

Законът предвижда по-тежко наказание (лишаване от свобода от петнадесет до двадесет години и глоба от 200 000 до 300 000 лева) за контрабанда на наркотици, когато предметът на престъплението е в особено големи размери (паричната му равностойност надвишава сто и четиридесет пъти размера на минималната работна заплата) и случаят е особено тежък (извършеното престъпление с оглед на настъпилите вредни последици и на други отегчаващи обстоятелства разкрива изключително висока степен на обществена опасност на деянието и дееца).

При контрабандата на наркотици е наказуемо и **приготовлението към престъпление**, като наказанието е лишаване от свобода до пет години (чл. 242, ал. 9 НК). Приготовлението се изразява в подготвянето на средства, намирането на съучастници и изобщо създаването на условия за извършване на намисленото престъпление, преди да е започнало неговото изпълнение (чл. 17, ал. 1 НК). Приготовлението не е наказуемо, ако деецът по собствена подбуда се е отказал да извърши престъплението (чл. 17, ал. 3 НК).

1.2.3. Маловажни случаи

Наказателният кодекс допуска в определени случаи наказателната отговорност за контрабанда да бъде заменена с налагане на глоба до хиляда лева по административен ред (чл. 242, ал. 6 НК). Условието за това е случаят да е маловажен, което означава, че извършеното престъпление с оглед на липсата или незначителността на вредните последици или с оглед на други смекчаващи обстоятелства представлява по-ниска степен на обществена опасност в сравнение с обикновените случаи на престъпление от съответния вид (чл. 93, т. 9 НК). Правилото се прилага както за контрабандата на стоки, така и за пренасянето на наркотични вещества и/или техни аналози и на прекурсори или съоръжения и материали за производство на наркотични вещества.

Възможността за налагане на административно наказание за маловажни случаи на контрабанда, особено за контрабанда на наркотици, поставя определени въпроси. От една страна, всички инкриминирани случаи на контрабанда с изключение на подготовлението са тежки умишлени престъпления и са изключени от приложното поле на общото правило за замя-

²⁴ До 2002 г. за контрабанда на наркотици във всичките ѝ разновидности съдът имаше право да наложи и наказание задължително заселване, заменено през 2002 г. с пробация. Тази разпоредба бе отменена през 2004 г.

на на наказателната отговорност с административно наказание по чл. 78а НК. За контрабандата на наркотици дори е предвидено наказание лишаване от свобода с т.нар. специален минимум (наказанието не може да бъде под определен размер), което свидетелства за много висока степен на обществена опасност. От друга страна обаче, е въведено и това специално правило за маловажните случаи, с което на практика се постига същият резултат. Не на последно място неясните критерии за определяне на маловажността на случая създават предпоставки за заобикаляне на закона и избягване на наказателната отговорност за иначе сериозни престъпни деяния.

1.2.4. Отнемане в полза на държавата

Наказателният кодекс предвижда, че предметът на контрабандата – независимо дали става въпрос за наркотици или други вещи, се отнема в полза на държавата (чл. 242, ал. 7 НК). Отнемането се прилага без значение дали предметът е собственост на извършителя или на друго лице²⁵. Ако предметът липсва или е отчужден, съдът присъжда неговата равностойност. Текстът на разпоредбата все още не е актуализиран съобразно новите икономически условия в страната (последната му промяна датира от 1985 г.) и продължава да предвижда, че равностойността на предмета на престъплението се определя по съответни държавни цени на дребно.

Освен предмета на престъплението на отнемане в полза на държавата подлежи и превозното или преносното средство, послужило за пренасянето, дори когато не е собственост на извършителя (чл. 242, ал. 8 НК)²⁶. В закона се споменава само средството, послужило за пренасянето на стоките, но разпоредбата се прилага и когато предмет на престъплението са били наркотични вещества. За разлика от предмета на престъплението, който се отнема във всички случаи, при превозното или преносното средство законът определя едно изключение – когато стойността му явно не съответства на тежестта на престъплението.

По отношение на контрабандата на стоки и наркотици приложение намира и *Законът за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност*. Образованите производства по този закон обаче са твърде малко. За цялата 2006 г. Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, е образувала само три производства за установяване на имущество, придобито от контрабанда (около 3 % от всички образувани производства)²⁷.

²⁵ Отнемането на предмета на контрабандата има по-широко приложно поле от отнемането на предмета на престъплението на общо основание (чл. 53, ал. 1 НК), защото обхваща и вещи, които не принадлежат на извършителя.

²⁶ Отнемането на превозното или преносното средство, послужило за извършване на контрабандата, също има по-широко приложно поле от отнемането на общо основание на вещите, послужили за извършване на престъплението (чл. 53, ал. 1 НК), защото няма значение дали принадлежи на виновния.

²⁷ Вж. Доклад за дейността на Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност за периода януари 2006 г. – декември 2006 г., С., 2007 г., с. 12.

1.3. Пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти

Пренасянето през границата на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти е инкриминирано в чл. 244, ал. 1 НК. Деянито е инкриминирано в един текст заедно с прокарването в обръщение, придобиването и използването на подправени парични и други знаци и е наказуемо с лишаване от свобода до осем години. Предметът на това престъпление е специфичен и включва няколко групи вещи:

- Пренасяне на **подправени парични знаци**. Паричните знаци трябва да бъдат с курс в страната или чужбина и могат да бъдат както неистински (създадени от лице, което е различно от субекта, имащ право да отпечата паричните знаци), така и преправени (създадени от оправомощения за това субект, но изменени впоследствие от лице, което няма това право).
- Пренасяне на подправени **таксови или пощенски марки**. Таксовите и пощенските марки са улеснен начин за заплащане на държавни и местни такси, съответно на пощенски услуги. Тяхното издаване и разпространение е предмет на специален режим, а фалшифицирането им разкрива висока степен на обществена опасност и може да нанесе значителни щети на държавата. Поради това законът инкриминира както подправката на пощенски и таксови марки, така и отделни действия, улесняващи пласирането на тези марки, включително пренасянето им през границата на страната. Разпоредбата не уточнява кой трябва да бъде издателят на пренасяните подправени марки, така че текстът би следвало да се прилага и по отношение на деяния, имащи за предмет пощенски и таксови марки, издадени от друга държава.
- Пренасяне на подправени **облигации, издадени от държавата, или други държавни ценни книжа**. Държавните ценни книжа, включително облигациите, дават определени права на своите притежатели, най-често право на вземане спрямо държавата. Те се издават по специален ред и търговията с тях също се подчинява на специални правила. Законът споменава изрично само облигациите, издадени от държавата, и други държавни ценни книжа и е спорно дали в приложното поле на разпоредбата попадат и общинските облигации и други ценни книжа.
- Пренасяне на подправени **кредитни и разплащателни карти**, които не са ценни книжа. Подправката на кредитни и разплащателни карти е престъпление, чието значение непрекъснато се увеличава с нарастването на използването на такива карти в търговския оборот. Не са рядкост и случаите на български граждани, участващи във фалшифицирането на подобни карти. Редакцията на разпоредбата включва в приложното й поле както банковите разплащателни карти (които могат да бъдат дебитни и кредитни)²⁸, така и кредитните карти, издадени от други лица, каквато възможност българското право също допуска. Пренасянето на подправени карти е наказуемо независимо от това, дали предмет на престъплението са дебитни или кредитни карти, дали са издадени от банка или от друго лице и дали издателят е българско или чуждестранно лице.

²⁸ Според Закона за паричните преводи, електронните платежни инструменти и платежните системи кредитната карта е вид разплащателна карта. Законът дели банковите разплащателни карти на дебитни и кредитни, като **кредитната карта** позволява на държателя достъп до средства по предварително договорен кредит между него и издателя, а **дебитната карта** – до средства в размер на разполагаемата наличност по банковата сметка или до определен лимит, уговорен между държателя и издателя (чл. 27 ЗППЕПИПС).

Подправените парични знаци, марки, ценни книжа и разплащателни карти могат да бъдат както неистински (създадени от лице, различно от това, което е посочено като техен издател), така и преправени (истински парични знаци, които са били неправомерно променени).

1.4. Нарушения на валутния режим

Българският *Наказателен кодекс* определя за престъпления нарушенията на валутния режим, включително във връзка с вноса и износа на валутни ценности и неизпълнението на задължението за тяхното деклариране, когато стойността на предмета на престъплението е в особено големи размери (чл. 251, ал. 1 НК). *Валутният режим* е уреден във Валутния закон и подзаконовите актове по неговото прилагане.

- Износът и вносът на **левове и чуждестранна валута** не е ограничен, но е предвидено задължение за деклариране, когато количеството е над определен размер (чл. 11 ВЗ). Според издадена от министъра на финансите *Наредба No 10 от 2003 г. за износа и вноса на парични средства в наличност, благородни метали, скъпоценни камъни и изделия със и от тях и за водене на митническите регистри по чл. 10а от Валутния закон* на деклариране подлежи вносът и износът на парични средства на стойност 10 000 евро или повече или тяхната равностойност в левове или друга валута. В декларацията се посочват собственикът на паричните средства, получателят, за когото са предназначени, стойността, видът, произходът и предназначението на средствата, транспортното средство и маршрутът.
- Износът и вносът на **благородни метали и скъпоценни камъни и изделия със и от тях** по правило подлежи на деклариране пред митническите органи (чл. 14 ВЗ). Според наредбата обаче, ако пренасянето е епизодично за лично и семейно ползване, деклариране не се изисква до определени размери²⁹.

Незаконното пренасяне на валутни ценности е престъпление само когато предметът на нарушението е в особено големи размери, което според практиката на Върховния касационен съд означава стойността му да надвишава 140 пъти минималната работна заплата, определена за страната³⁰. Тъй като минималната работна заплата за 2007 г. е определена на 180 лева, престъпление ще е налице, ако предметът на нарушението надвишава 25 200 лева³¹.

²⁹ Задължението за деклариране не се прилага за следните размери: злато и платина в необработен и полуобработен вид и монети общо до 37 г без оглед на съдържанието на златото или платината; бижута и аксесоари от сплави на златото или платината общо до 60 г без оглед на съдържанието на златото или платината; сребро в необработен и полуобработен вид и монети, както и бижута и аксесоари от сплави на среброто общо до 300 г без оглед на съдържанието на среброто; скъпоценни камъни, вградени в посочените изделия.

³⁰ Вж. Тълкувателно решение No 1 от 30.10.1998 г. по н.д. No 1/98-ОСНК.

³¹ Това означава, че по отношение на пренасянето на парични средства се прилагат три режима: ако средствата са на стойност до 10 000 евро (приблизително 19 600 лева), те не подлежат на деклариране, ако са на стойност между 19 600 лева и 25 200 лева – подлежат на деклариране, но при нарушение се носи административна отговорност, а ако са на стойност над 25 200 лева – подлежат на деклариране и за нарушаване на това задължение се носи наказателна отговорност.

Предвиденото наказание е лишаване от свобода до шест години или глоба в размер на двойната сума на предмета на престъплението. Независимо от наказанието самият предмет на престъплението, ако принадлежи на виновния, се отнема в полза на държавата, а когато липсва или е отчужден, се присъжда неговата равностойност (чл. 251, ал. 2 НК).

1.5. Незаконно изнасяне на паметник на културата или архивен материал

Българското наказателно право определя като престъпление изнасянето без надлежно разрешение извън границите на страната на паметник на културата или архивен материал, включен в държавния архив (чл. 278, ал. 3 НК). Наказанието, предвидено за това престъпление, е лишаване от свобода до пет години или глоба от 1000 до 5000 лева. Предметът на престъплението, ако е налице, се отнема в полза на държавата.

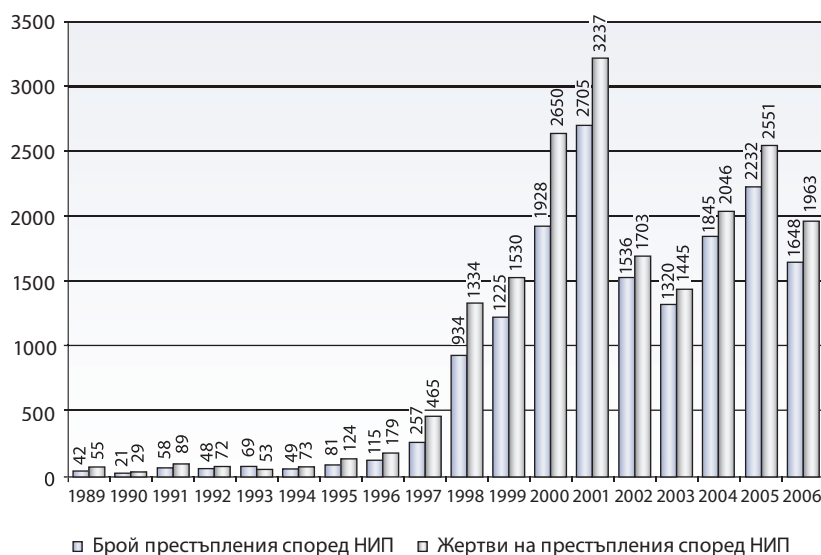
Престъпното деяние се изразява в изнасяне на посочените предмети извън територията на България без необходимото за целта разрешение. Престъплението бива два вида в зависимост от своя предмет.

- Изнасяне на **паметник на културата**. Правният режим на дейностите, свързани с паметниците на културата, е уреден в *Закона за паметниците на културата и музеите*. Според този закон паметник на културата е всяко недвижимо и движимо автентично материално свидетелство за човешко присъствие и дейност и за процесите в природата, което има научна и/или културна стойност и притежава обществена значимост (чл. 3 ЗПКМ). Законът забранява износа на паметници на културата, които представляват национално богатство. Редът за износа на другите видове паметници на културата е определен в *Наредба за износ и временен износ на движими паметници на културата*, приета от Министерския съвет по предложение на министъра на културата и министъра на финансите. Наредбата въвежда разрешителен режим, като разрешенията се издават от директора на Националния център за музеи, галерии и изобразителни изкуства.
- Изнасяне на **архивен материал**, включен в държавния архив. Правният режим на архивните материали е уреден в *Закона за Държавния архивен фонд*. Държавният архивен фонд включва ценни явни и поверителни документи, които са създадени от дейността на учрежденията, научните, стопанските, обществените и други организации независимо от времето, мястото и начина на създаването им и които се съхраняват от органите за управление на Държавния архивен фонд или се водят на отчет от тях. Във фонда могат да се включат и документи със стопански, научен, културен, политически, религиозен и друг характер, собственост на граждани и на техни организации (чл. 2 ЗДАФ). Изнасянето извън границата на страната на материали, включени в Държавния архивен фонд, когато това е допустимо, става с разрешение на Главното управление на архивите (чл. 4, ал. 3 ЗДАФ).

1.6. Нелегално преминаване и превеждане на хора през границата

Нелегалното преминаване и превеждане на хора през границата, наричано още „нелегална миграция“, е най-често санкционираното трансгранично престъпление по границите на България. След 1989 г. делата за този вид престъпления значително нарастват, като броят на осъдените лица през 2006 г. е 35 пъти повече в сравнение с 1989 г. (Графика 2).

Графика 2. Брой престъпления, завършили с осъждане, и осъдени лица за нелегално преминаване на границата (чл. 279 НК) за периода 1989 – 2006 г.

Източник: Национален статистически институт.

Графика 3. Брой престъпления, завършили с осъждане, и осъдени лица за нелегално превеждане през границата (чл. 280 НК) за периода 2001 – 2005 г.

Източник: Национален статистически институт.

Наказателните производства за нелегално превеждане през границата са значително по-малко от тези за нелегално преминаване, което се дължи както на това, че често едно лице превежда през границата повече хора, така и на обстоятелството, че разкриването на това лице е по-трудно (Графика 3).

1.6.1. Нелегално преминаване на границата

Нелегалното преминаване през границата на страната е инкриминирано в чл. 279 НК и включва две различни форми:

- влизане или излизане през границата на страната **без разрешение на надлежните органи на властта**;
- влизане или излизане през границата на страната **с разрешение на надлежните органи на властта, но не през определените за това места**.

Наказателният кодекс предвижда, че наказанието за нелегално преминаване на границата е лишаване от свобода до пет години (и от една до шест години за повторно извършено деяние³²) и глоба от 100 до 300 лв., която по преценка на съда може да бъде заменена с конфискация на част или на цяло-

³² Престъплението е извършено повторно, ако деецът е извършил престъпление, след като е бил осъден с влязла в сила присъда за друго такова престъпление (чл. 28 НК).

то имущество на виновния³³. С изключение на случаите, когато деянието е извършено повторно, *Наказателният кодекс* не предвижда други по-тежко наказуеми хипотези на това престъпление. За сметка на това е предвидено наказание (лишаване от свобода до две години или пробация) за приготвяне към извършване на престъплението.

Деянието не се квалифицира като престъпление и лицето не носи наказателна отговорност, ако е влязло в страната, за да се ползва от **правото на убежище** съгласно *Конституцията*. Според чл. 27, ал. 2 от *Конституцията* Република България дава убежище на чужденци, преследвани за техните убеждения или дейност в защита на международно признати права и свободи. Условието и редът за предоставяне на убежище са уредени в *Закона за убежището и бежанците*.

1.6.2. Нелегално превеждане на хора през границата

Нелегалното превеждане през границата на страната е инкриминирано в чл. 280 НК³⁴ и също включва две различни форми:

- превеждане през границата на страната на отделни лица или групи от хора **без разрешение на надлежните органи на властта**;
- превеждане през границата на страната на отделни лица или групи от хора **с разрешение на надлежните органи на властта, но не през определените за това места**.

Наказанието, предвидено за нелегално превеждане на хора през границата, е лишаване от свобода от една до шест години и глоба от 500 до 1000 лв. По-тежко наказание (лишаване от свобода от една до десет години, глоба от 1000 до 3000 лв. и конфискация на част или на цялото имущество на дееца) е предвидено за отделни случаи на това престъпление, които разкриват по-висока степен на обществена опасност, като:

- превеждане на лице, ненавършило 16-годишна възраст;
- превеждане без знанието на лицето;
- превеждане на лице, което не е български гражданин;
- използване на моторно, въздухоплавателно или друго превозно средство (което подлежи на отнемане в полза на държавата, ако принадлежи на извършителя);
- превеждане, организирано от група или организация или извършено с участието на длъжностно лице, което се е възползвало от служебното си положение.

³³ До 2002 г. бе предвидена възможност за нелегално преминаване на границата на извършителя да бъде наложено и наказание задължително заселване. През 2002 г. тази разпоредба отпадна, но беше заменена с възможност съдът да постанови и пробация. С измененията на *Наказателния кодекс* от 2004 г. тази разпоредба също бе отменена. Така за съда остана единствено възможността да наложи лишаване от свобода и финансово наказание (глоба или конфискация). Пробация обаче бе предвидена като алтернативно наказание (вместо поправителен труд) при случаите на приготвяне към нелегално преминаване на границата.

³⁴ Нелегалното превеждане на хора през границата бе инкриминирано едва през 1997 г. Дотогава наказателна отговорност бе предвидена само за нелегално преминаване на границата.

Прави впечатление, че за разлика от разпоредбата за нелегално преминаване на границата, при нелегалното превеждане на хора не е предвидено по-тежко наказание за случаите, когато деянието е извършено повторно. Това законодателно решение следва да бъде преосмислено, тъй като превеждането на хора през границата (т.нар. „каналджийство“) е особено опасно именно когато се извършва систематично (включително и от лица, вече осъждани за такова престъпление).

1.6.3. Проблеми в правната уредба на нелегалната миграция

Правната уредба на нелегалното преминаване и превеждане през границата поражда някои спорни въпроси. На първо място, за разлика от нелегалното преминаване, при нелегалното превеждане, което е деяние с по-висока степен на обществена опасност и би следвало да се санкционира по-строго, необяснимо защо приготвянето към престъпление не е наказуемо. На второ място, съществуват определени трудности при разграничаването на нелегалното превеждане през границата с някои форми на съучастие (особено помагачеството) при нелегално преминаване. На последно място, съществува известна непоследователност при инкриминирането на незаконното превеждане в сравнение с трафика на хора. При трафика на хора е предвидено по-тежко наказание, ако жертва на престъплението е лице под 18 години, докато при нелегалното превеждане през границата по-тежко наказуемият случай неоправдано изисква преведеното през границата лице да е под 16-годишна възраст.

За да е налице довършено престъпление, както при нелегалното преминаване, така и при нелегалното превеждане е необходимо да е премината границата на страната. Това на практика означава, че компетентните органи, които биха разкрили довършеното престъпление, когато то е свързано с напускане на територията на страната, ще бъдат органите на съседната държава.

Ако деянието бъде разкрито, преди да е премината границата, извършителят ще носи наказателна отговорност за опит, който според българското законодателство се наказва със същото наказание, предвидено за довършеното престъпление, като се вземат предвид степента на осъществяване на намерението и причините, поради които престъплението е останало недовършено (чл. 18, ал. 2 НК)³⁵.

³⁵ Наказание обаче няма да бъде наложено, ако деецът по собствена подбуда се е отказал да довърши изпълнението на престъплението (чл. 18, ал. 3 НК).

Амнистия на нелегалното преминаване на границата преди 1989 г.

На 11.05.1989 г. е приет Законът за амнистия, с който се амнистират определени престъпления, между които и нелегалното преминаване на границата (включително опит и приготвяне), извършено от български граждани до приемането на този закон. Първоначално законът предвижда като условие за амнистията осъдените български граждани да са се завърнали или да се завърнат доброволно в страната. По-късно обаче тази разпоредба е изменена и изискването за завръщане в страната е отменено. Законът предвижда още, че лицата, извършили амнистираните престъпления, се освобождават от наказателна отговорност, от изтърпяване на наказанието и от последиците на осъждането. Конфискуваните или иззети имуществата и събраните глоби въз основа на вече влезли в сила присъди обаче не подлежат на връщане. На връщане подлежат само иззетите вещи и парични суми по висящи към момента на влизане в сила на амнистията наказателни дела, освен ако придобиването или притежаването им е било забранено или са подлежали на други закони.

1.6.4. Нелегална миграция и трафик на хора

За разлика от трафика на хора нелегалното преминаване и превеждане през границата е по-лесно за доказване, тъй като не се налага прокуратурата и разследващите органи да доказват целта, с която е извършено деянието. Достатъчно е да бъдат доказани фактът на преминаване на границата и съответно липсата на разрешение (когато такова се изисква) или неспазване на определените за преминаване на границата места (гранично-пропускателните пунктове). Поради тази причина често разследващите органи, изправени пред опасността да не успеят да съберат достатъчно надеждни доказателства за престъпната цел, с която е извършено деянието, го квалифицират като нелегално преминаване или превеждане, дори да има данни, че в конкретния случай може да е налице трафик на хора. Този извод се подкрепя и от многократно по-големия брой наказателни производства, образувани за нелегално преминаване или превеждане, в сравнение с производствата, образувани за трафик на хора.

1.7. Незаконно пренасяне на опасни вещества

През 1997 г. с поредните промени в Наказателния кодекс бе инкриминирано незаконното пренасяне през границата на страната на **опасни отпадъци**. Пет години по-късно разпоредбата бе прецизирана, като към опасните отпадъци бяха добавени и други вещества: **токсични химически вещества, биологически агенти, токсини и радиоактивни вещества**. От систематична гледна точка деянието е инкриминирано като престъпление против здравето и околната среда.

Според чл. 353б НК пренасянето на такива вещества е престъпление само когато става в **нарушение на международни договори**, по които Република България е страна. Такива международни договори са например Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни

отпадъци и тяхното обезвреждане³⁶, Единната конвенция за безопасност при управление на отработено гориво и за безопасност при управление на радиоактивни отпадъци³⁷ и т.н. В тези международни договори са посочени както легалните определения на посочените вещества, така и редът и условията, при които е допустимо тяхното пренасяне през границата. Всяко пренасяне на такива вещества през границата на страната, което не отговаря на изискванията на съответния договор, се квалифицира като престъпление и извършителят подлежи на наказателна отговорност.

Престъплението не е тежко по смисъла на чл. 93, т. 7 НК и е наказуемо с лишаване от свобода от една до пет години и глоба от 1000 до 3000 лева.

³⁶ Базелска конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане, ратифицирана със закон, приет от 37-ото Народно събрание на 18.01.1996 г., обн., ДВ, бр. 8 от 26.01.1996 г., издадена от Министерството на околната среда, обн., ДВ, бр. 1 от 3.01.1997 г., в сила за Република България от 16.05.1996 г.

³⁷ Единна конвенция за безопасност при управление на отработено гориво и за безопасност при управление на радиоактивни отпадъци, ратифицирана със закон, приет от 38-ото Народно събрание на 10.05.2000 г., обн., ДВ, бр. 42 от 23.05.2000 г., издадена от Комитета за използване на атомната енергия за мирни цели, обн., ДВ, бр. 63 от 17.07.2001 г., в сила от 18.06.2001 г.

2. ПРОЦЕСУАЛНОПРАВНА УРЕДБА

Редът и условията за разследване и наказване на трансграничните престъпления са регламентирани в *Наказателно-процесуалния кодекс (НПК)*, приет през октомври 2005 г. и в сила от 29 април 2006 г. Започнатите, но неприключени към момента на влизане в сила на закона наказателни производства продължават по новите правила, а вече извършените следствени действия по тях остават валидни, независимо че са били извършени по вече отменения закон.

2.1. Досъдебно производство

Съгласно разпоредбите на *Наказателно-процесуалния кодекс* органите на досъдебното производство по наказателни дела са **прокурорът и разследващите органи**. Според действащата в момента уредба разследващи органи са **следователите и дознателите**.

Следователите са магистрати от системата на съдебната власт, докато дознателите са служители на Министерството на вътрешните работи, назначени на длъжност „дознател“ (чл. 52, ал. 2 НПК). Правомощията на следователите и дознателите са стриктно разграничени. Следователите провеждат разследването само по дела за престъпления против Републиката, престъпления против информацията, представляваща държавна тайна, и против чуждестранната класифицирана информация, престъпления против мира и човечеството, престъпления, извършени от лица с имунитет, членове на Министерския съвет или от държавни служители в Министерството на вътрешните работи и престъпления, извършени в чужбина (чл. 194, ал. 1 НПК). По всички останали наказателни дела разследването се провежда от дознатели. На практика според сега действащия *Наказателно-процесуален кодекс* почти **всички дела за трансгранични престъпления са в компетентността на дознателите**. Само в отделни случаи, когато например престъплението е извършено от високопоставен държавен служител, от служител на МВР или пък е извършено в чужбина, разследването ще бъде извършено от следовател.

Досъдебното производство през периода 2001 – 2006 г.

Преди влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс* съществуваше различна уредба на досъдебното производство и съответно различно разделение на правомощията между следователите и дознателите, в това число и по отношение на някои от делата за трансгранични престъпления.

- През периода от 2001 до 2006 г. няколко пъти бе променена правната уредба, уреждаща разследването по дела за контрабанда (чл. 242 НК). До 1 май 2001 г. по тези дела се провеждаше полицейско производство и разследването се извършваше от дознатели. От 1 май 2001 г. стана задължително провеждането на предварително

производство и разследването започна да се извършва от следователи. Това положение бе отново променено през 2003 г., когато задължителното провеждане на предварително производство отпадна и бе заменено отново от полицейско производство и разследване, извършвано от дознатели³⁸.

- До 2003 г. делата за незаконно пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК) и на паметници на културата и архивни материали (чл. 278, ал. 3 НК) се разследваха от дознатели по реда на полицейското производство. От юни 2003 г. разследването по тези дела започна да се извършва от следователи по реда на предварителното производство. След влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс* на 29 април 2006 г. компетентни да извършват разследването по тези дела станаха отново дознателите.
- С влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс* отпадна съществуващата до този момент възможност разследването по дела за контрабанда и за нарушения на валутния режим да се извършва от дознатели в митниците³⁹. Единствено компетентни да извършват разследването по тази група дела останаха дознателите от Министерството на вътрешните работи.
- До влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс* разследването по наказателни дела, в това число и за трансгранични престъпления, се извършваше от следовател винаги когато престъплението е било извършено в чужбина и/или извършителят е бил непълнолетно лице или чужд гражданин. След промените само делата за престъпления, извършени извън България, останаха в правомощията на следователите.
- Старият *Наказателно-процесуален кодекс* предвиждаше възможност прокурорът по дело, по което се провежда полицейско производство и разследването се извършва от дознател, да преобразува полицейското производство в предварително производство и да го възложи за разследване на следовател. Условието за това бе случаят да представлява фактическа и правна сложност, което се определяше по преценка на самия прокурор. По новата уредба подобно правомощие на прокурора вече не съществува и независимо от сложността на случая разследването се извършва от посочения от закона орган.

³⁸ Поради недоглеждане при приемането на измененията разпоредбите, уреждащи разследването и подсъдността по делата за контрабанда и за нарушения на валутния режим, трябваше да бъдат променяни на два пъти в разстояние на по-малко от месец. Първата поправка предвиждаше промяна на подсъдността на тези дела от районен на окръжен съд. Това обаче автоматично означаваше, че и разследването по тях преминава от дознанието към следствието поради съществуващата тогава изрична разпоредба, че по всички дела, подсъдни като първа инстанция на окръжен съд, задължително се провежда предварително производство. Тъй като волята на законодателя явно не е включвала подобна промяна, веднага бе прието ново изменение, с което подсъдността по тези дела бе върната на районен съд и разследването остана в правомощията на дознателите от Министерството на вътрешните работи и митниците.

³⁹ Възможността дознатели от митниците да разследват наказателни дела за контрабанда и за нарушения на валутния режим съществуваше от 1999 г. Първоначално митническите служители, които имаха право да работят като дознатели, се определяха със съвместна заповед на министъра на вътрешните работи и министъра на финансите. През 2003 г. тази разпоредба бе променена и тези лица започнаха да се определят със заповед само на министъра на финансите.

Съгласно действащия *Наказателно-процесуален кодекс* разследването се ръководи от прокурор от съответната районна или окръжна прокуратура в зависимост от подсъдността на конкретното дело. **Прокурорът е господар на досъдебната фаза на процеса** и има широки правомощия. Той контролира непрекъснато хода на разследването, проучва и проверява всички материали по делото, дава указания по разследването (писмените му указания са задължителни за разследващите органи), участва при извършването на действия по разследването или сам извършва такива, може да отстранява разследващия орган за допуснати нарушения или да изземва разследването от един разследващ орган и да го предава на друг и т.н. (чл. 196, ал. 1 НПК). Прокурорът е и органът, който определя съдбата на делото след приключване на разследването. Той не е обвързан от заключението на разследващия орган, което може да бъде обвинително заключение или заключение за спиране или прекратяване на производството, и сам взема решение дали да върне делото за ново разследване, да го спре или прекрати, да го внесе в съда с обвинителен акт или да предложи сключване на споразумение.

Сроковете за приключване на досъдебната фаза са изрично определени в *Наказателно-процесуалния кодекс*. Общото правило е, че разследването трябва да бъде приключено и делото да бъде изпратено на прокурора в **двумесечен срок** от образуването на производството (чл. 234, ал. 1 НПК). Прокурорът може да определи по-кратък срок, но ако той се окаже недостатъчен, отново прокурорът може да го продължи до изтичане на предвидените два месеца (чл. 234, ал. 2 НПК). Когато делото представлява правна и фактическа сложност, прокурор от по-горестоящата прокуратура може да **удължи срока с максимум четири месеца** (чл. 234, ал. 3 НПК). След изтичането и на този срок (т.е. на общо шест месеца от образуването на производството) единствената възможност за по-нататъшно удължаване на срока е **по решение на главния прокурор, и то в изключителни случаи**. Всички действия по разследването, извършени след изтичане на крайния срок, не пораждаат правни последици, а събраните доказателства не могат да се ползват пред съда при постановяване на присъдата (чл. 324, ал. 7 НПК). Това на практика означава, че след изтичането на крайния срок делото или следва да бъде прекратено, или да бъде внесено в съда с обвинителен акт на базата на събраните до този момент доказателства.

Важен елемент от разследването по делата за трансгранични престъпления е възможността за използване на **специални разузнавателни средства**, въведена за първи път през 1997 г. Новият *Наказателно-процесуален кодекс* определя изчерпателно престъпленията, по отношение на които в хода на разследването могат да бъдат използвани такива средства. Според сега действащата уредба от трансграничните престъпления извън приложното поле на специалните разузнавателни средства остават нелегалното преминаване на границата (чл. 279, ал. 1 НК), незаконното пренасяне на паметник на културата или архивен материал (чл. 278, ал. 3 НК) и пренасянето на опасни отпадъци и други вещества (чл. 353б НК). Тези престъпления не са тежки умишлени престъпления по смисъла на чл. 93, т. 7 НК, поради което при тяхното разследване могат да се използват само

конвенционалните методи за събиране на доказателства. За останалите трансгранични престъпления законът допуска използването на специални разузнавателни средства, включително новите способности контролирана доставка, доверителна сделка и разследване чрез служител под прикритие, ако съответните обстоятелства не могат да бъдат установени по друг начин или установяването им е свързано с изключителни трудности.

Специалните разузнавателни средства според новия Наказателно-процесуален кодекс

С влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс* към специалните разузнавателни средства бяха добавени нови способности за събиране на доказателства, имащи за цел да улеснят разкриването и разследването най-вече на деяния, свързани с организираната престъпност. Тези способности са подробно регламентирани в *Закона за специалните разузнавателни средства* и включват контролираната доставка, доверителната сделка и разследването чрез служител под прикритие.

- служител под прикритие е служител от компетентните служби, оправомощен да установи или поддържа контакти с контролирано лице, за да получи или разкрие информация за извършването на тежко умишлено престъпление и за организацията на престъпната дейност;
- контролирана доставка е внасянето, изнасянето, пренасянето или транзитното превозване през територията на страната от контролираното лице на вещь – предмет на престъпление, за да се разкрият участниците в трансгранично престъпление;
- доверителна сделка е сключването от служител под прикритие на привидна продажба или друг вид сделка с вещь с цел да се спечели доверието на другата страна, която участва в сделката.

Източник: Закон за специалните разузнавателни средства.

Редът за използване на специални разузнавателни средства е подробно регламентиран в *Наказателно-процесуалния кодекс*. Разрешението се издава предварително от председателя на съответния окръжен съд или оправомощен от него заместник-председател по искане на прокурора по делото. По изключение разрешението може да бъде издадено и от председателя на съответния апелативен съд или оправомощен от него заместник-председател. Срокът за използване на специални разузнавателни средства не може да бъде по-дълъг от два месеца, но може да бъде продължен с ново разрешение от съда с най-много още четири месеца.

На практика използването на специални разузнавателни средства при разследването на трансгранични престъпления има смисъл, когато се разследва организирана и по-продължителна във времето престъпна дейност, като например трафик на хора и наркотици, стокова контрабанда и т.н.

Предвид обстоятелството, че при трансграничните престъпления извършителят много често не е български гражданин, в досъдебното производство по тези дела приложение намират и някои **специални разпоредби, отнасящи се за случаите, когато разследването се води срещу чужденец**. Ако в хода на разследването бъде задържано лице, което е чужд гражданин, компетентният орган е длъжен да уведоми незабавно Министерството на външните работи (чл. 17, ал. 4 НПК). Всички документи от значение за разследването, които са съставени на чужд език, се придружават от заверен по надлежния ред превод на български език или се назначава преводач (чл. 134 НПК). Преводач се назначава и винаги когато определено лице, участващо в разследването, не владее български език и се ползва от родния си или от друг език (чл. 21, ал. 1 НПК)⁴⁰.

2.2. Съдебно производство

Съдебното производство се образува по внесения от прокурора обвинителен акт (чл. 247, ал. 1, т. 1 НПК).

Въз основа на общия принцип, че наказателните дела са подсъдни на **съда, в чийто район е извършено престъплението** (чл. 36, ал. 1 НПК), делата за трансграничните престъпления са подсъдни на съдилищата в съответните гранични райони⁴¹. Ако престъплението е извършено в чужбина, но от български гражданин (например контрабанда, разкрита от компетентните органи на съседна държава), наказателното дело е подсъдно на съда по местоживеенето на обвиняемия в България или, ако няма такова, на съда, в чийто район е завършено досъдебното производство (чл. 37, ал. 1 НПК). Ако престъплението е извършено от чужденец в чужбина, компетентни от българска страна са софийските съдилища (чл. 37, ал. 2 НПК)⁴².

В зависимост от извършеното престъпление наказателното дело за него може да бъде подсъдно на първа инстанция на съответния районен или окръжен съд. Според сега действащата уредба от типичните трансгранични престъпления на **окръжните съдилища** са подсъдни делата за контрабанда на стоки и наркотици (чл. 242 НК), пренасяне през границата на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК) и пренасяне на паметник на културата или архивен материал, включен в държавния архив (чл. 278, ал. 3 НК). На окръжните съдилища като първа инстанция са подсъдни и делата за подкуп и търговия с влияние, които са обект на специално внимание в настоящото изследване поради връзката между трансграничната престъпност и корупцията. На **районните съдилища** като първа инстанция са подсъдни наказателните дела за

⁴⁰ Разноските за преводач на досъдебното производство са за сметка на съответния орган (чл. 189, ал. 2 НК), но ако се стигне до осъдителна присъда, те заедно с всички разноси по делото се заплащат от осъдения.

⁴¹ Ако престъплението е започнало в района на един съд, но е продължило в района на друг, делото е подсъдно на съда, където престъплението е довършено (чл. 36, ал. 2 НПК). Ако мястото на извършване на престъплението не може да се определи, делото е подсъдно на съда, в чийто район е завършено досъдебното производство (чл. 36, ал. 3 НПК).

⁴² Според чл. 5 НК българският наказателен закон се прилага по отношение на престъпления, извършени от чужденци в чужбина, ако с деянието се засягат интересите на Република България или на български гражданин.

трафик на хора (чл. 159а – 159в НК), нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК), незаконно пренасяне на опасни отпадъци и други вещества (чл. 353б НК) и нарушаване на режима на вноса и износа на валутни ценности (чл. 251 НК).

В момента действащата уредба на подсъдността е в сила от 29 април 2006 г. Преди това подсъдността се определяше от стария *Наказателно-процесуален кодекс*. През периода 2001 – 2006 г. бяха направени няколко промени в правилата за подсъдността, засягащи делата за трансгранични престъпления (Таблица 3).

Таблица 3. Разследващи органи и подсъдност по делата за трансгранични престъпления през периода 2001 – 2006 г.

Период	01.01.2000 г. – 01.05.2001 г.	01.05.2001 г. – 03.06.2003 г.	03.06.2003 г. – 24.06.2003 г.	24.06.2003 г. – 29.04.2006 г.	След 29.04.2006 г.
Трафик на хора (чл. 159а – 159в НК) ⁴³	Дознатели в МВР Районен съд				
Контрабанда (чл. 242 НК)	Дознатели в МВР и митниците Районен съд	Следователи Районен съд	Следователи/ дознатели в МВР и митниците Окръжен съд	Дознатели в МВР и митниците Районен съд	Дознатели в МВР Окръжен съд
Пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК)	Дознатели в МВР Районен съд		Следователи Окръжен съд		Дознатели в МВР Окръжен съд
Нарушения на валутния режим (чл. 251 НК)	Дознатели в МВР и митниците Районен съд		Следователи/ дознатели в МВР и митниците Окръжен съд	Дознатели в МВР и митниците Районен съд	Дознатели в МВР Районен съд
Пренасяне на паметник на културата и архивен материал (чл. 278, ал. 3 НК)	Дознатели в МВР Районен съд		Следователи Окръжен съд		Дознатели в МВР Окръжен съд
Нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК)	Дознатели в МВР Районен съд				
Пренасяне на опасни отпадъци и други вещества (чл. 353б НК)	Дознатели в МВР Районен съд				

Източник: Център за изследване на демокрацията.

- До 2003 г. всички дела за трансгранични престъпления бяха подсъдни като първа инстанция на районните съдилища. С измененията на *Наказателно-процесуалния кодекс* от юни 2003 г. делата за незаконно пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК) и на паметник на културата или архивен матери-

⁴³ Трафикът на хора е инкриминиран през 2002 г.

ал (чл. 278, ал. 3 НК) станаха подсъдни на окръжните съдилища. Същата промяна засегна и делата за контрабанда (чл. 242 НК) и за нарушения на валутния режим (чл. 251 НК), но по-малко от месец след приемането на измененията делата за тези две престъпления бяха върнати отново на районните съдилища.

- С влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс* през април 2006 г. делата за контрабанда на стоки и наркотици, които до този момент бяха подсъдни като първа инстанция на районните съдилища, станаха подсъдни на окръжните съдилища.

В зависимост от тежестта на извършеното престъпление съдът разглежда делото в различен състав⁴⁴.

- Ако за престъплението се предвижда наказание лишаване от свобода до пет години или друго по-леко наказание, делото се разглежда само от **един съдия** (чл. 28, ал. 1, т. 1 НПК). От трансграничните престъпления такива са незаконното пренасяне на паметник на културата или архивен материал (чл. 278, ал. 3 НК), нелегалното преминаване на границата, ако не е извършено повторно (чл. 279, ал. 1 НК) и незаконното пренасяне на опасни отпадъци и други вещества (чл. 353б НК), както и приготвянето към контрабанда на наркотици (чл. 242, ал. 9 НК) и към нелегално преминаване на границата (чл. 279, ал. 4 НК).
- Ако за престъплението се предвижда наказание от пет до петнадесет години лишаване от свобода, делото се разглежда от съдебен състав от един съдия и двама съдебни заседатели (чл. 28, ал. 1, т. 2 НПК). От трансграничните престъпления в тази група попадат всички останали дела, които не се разглеждат от едноличен или от разширен съдебен състав.
- Ако за престъплението се предвижда наказание не по-малко от петнадесет години лишаване от свобода или по-тежко наказание, делото се разглежда от разширен съдебен състав от **двама съдии и трима съдебни заседатели** (чл. 28, ал. 1, т. 3 НК). От трансграничните престъпления разширеният съдебен състав се прилага единствено за делата за контрабанда на наркотични вещества, техни аналози, прекурсори или съоръжения или материали за производство на наркотични вещества, когато предметът на престъплението е в особено големи размери и случаят е особено тежък (чл. 242, ал. 4 НК).
- Когато присъдата или решението по делото бъдат обжалвани, въззивният и съответно касационният съд заседават в състав от трима съдии (чл. 28, ал. 2 и 3 НПК).

⁴⁴ Критериите за определяне на съдебния състав не са изменени през последните 15 години и бяха запазени и в новия *Наказателно-процесуален кодекс*.

ВТОРА ГЛАВА. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ТРАНСГРАНИЧНАТА ПРЕСТЪПНОСТ ПО ГРАНИЦИТЕ С ТУРЦИЯ И МАКЕДОНИЯ И ПО ЮЖНАТА ЧЕРНОМОРСКА ГРАНИЦА

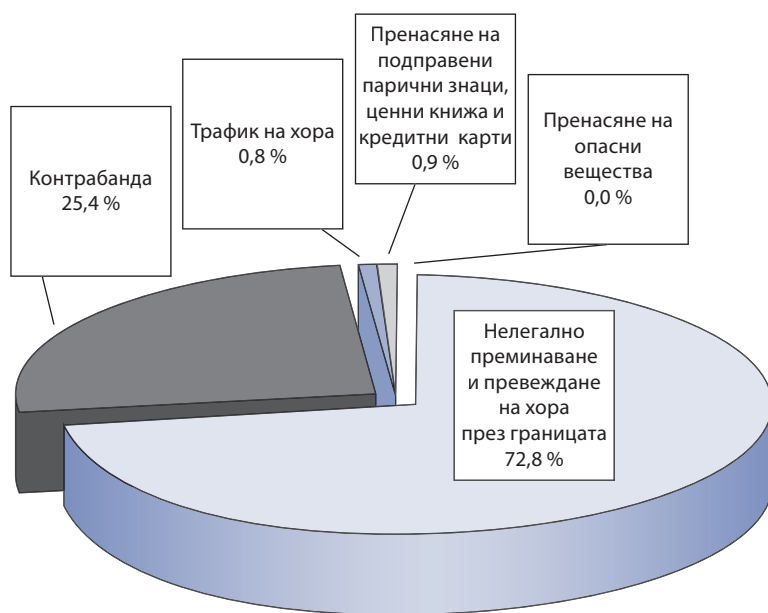
1. ОБЩИ БЕЛЕЖКИ

Анализът на трансграничните престъпления в районите по границите с Турция и Македония и по южната черноморска граница показва някои общи характеристики и проблеми. Наблюдават се обаче и специфични особености, характерни само за отделни райони.

Характерно за всички райони е, че **преобладаващият вид трансгранични престъпления**, които се разкриват, разследват и наказват от компетентните за това органи, са **нелегалното преминаване и превеждане на хора през границата и контрабандата на стоки и наркотици**. Общо наказателните производства за тези деяния съставляват над 98 % от всички дела за трансгранични престъпления, образувани от районните съдилища в Свиленград, Малко Търново, Кюстендил, Бургас, Несебър, Поморие и Царево (Графика 4).

Останалите трансгранични престъпления (трафик на хора, пренасяне на подправени пари, ценни книжа и разплащателни карти, изнасяне на паметници на културата и архивни материали, пренасяне на опасни вещества и т.н.) имат сравнително ограничено значение за посочените райони, като в някои от тях такива деяния въобще не са били разкривани през последните шест години. От всички разгледани трансгранични престъпления, единствено за незаконно пренасяне на опасни вещества и отпадъци няма образувани наказателни дела в нито един от районите по границите с Турция и Македония и по южната черноморска граница.

ГРАФИКА 4. Относителен дял на образуваните съдебни производства по видове трансгранични престъпления в районите по границата с Турция и Македония и южната черноморска граница (2001 – 2006 г.)

Забележка: Данните за 2006 г. не обхващат цялата календарна година.

Източник: Районните съдилища в Свиленград, Малко Търново, Кюстендил, Бургас, Несебър, Поморие и Царево.

Във всички посочени райони, както и общо в цялата страна най-често разкриваното и наказвано трансгранично престъпление е **нелегалното преминаване и превеждане на хора през границата**. През последните шест години тези деяния са над 72 % от всички трансгранични престъпления, санкционирани от компетентните органи в районите по границите с Турция и Македония и южната черноморска граница. Сравнението с общия брой наказателни дела за такива престъпления в цялата страна обаче показва, че между 2001 и 2005 г. осъдените лица за нелегална миграция по посочените граници съставляват общо 10.7 % от всички осъдени за това престъпление у нас. Останалите случаи на незаконно влизане във или излизане от страната са били разкрити по другите граници, включително с Гърция и Румъния, които след 1 януари 2007 г. вече са вътрешни граници на Европейския съюз и контролът по тях тепърва ще става по-ограничен.

Второто най-разпространено престъпление – **контрабандата на стоки и наркотици**, съставлява около една четвърт от общия брой на наказателните дела за трансгранични престъпления в посочените райони. В същото време обаче, в сравнение с данните за цялата страна, за периода 2001 – 2005 г. преобладаващият брой осъдени лица за контрабанда е бил именно по границите с Турция (58.7 %) и Македония (10.3 %).

Специфична особеност на делата за трансгранични престъпления в посочените райони е, че в много случаи **обвиняемите, съответно осъдените лица, не са български граждани**. Това е особено характерно за районите в близост до границата с Турция, където чуждите граждани са повече от половината от лицата, срещу които са били образувани наказателни дела през последните шест години. По останалите граници броят на чужденците е по-малък от този на българските граждани, но въпреки това като цяло представлява съществена част от общия брой на обвиняемите и осъдените лица.

2. ТРАНСГРАНИЧНИТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПО ГРАНИЦАТА С ТУРЦИЯ

Районен граничен сектор – Елхово

Охраняваният участък е разположен на територията на общините Царево, Малко Търново, Средец, Болярово, Елхово, Тополовград и Свиленград. В географско отношение участъкът на сектора се характеризира с горист, средно пресечен релеф.

Климатът е умерен, без резки колебания в температурно отношение с изключение на Граничен полицейски участък "Малко Търново", където настъпват по-резки температурни промени и зимата е по-продължителна. От значение за охраната на държавната граница са реките Резовска, Тунджа и Марица.

Пътната мрежа в зоната е в добро състояние. Пътищата за връзка на граничните полицейски участъци с регионалния граничен сектор са от републиканската пътна мрежа и са проходими през целия период. Поддържането им се извършва от пътните служби Малко Търново, Средец, Елхово и Свиленград.

Населението в участъка е съсредоточено главно в градовете Малко Търново, Средец, Болярово, Елхово, Тополовград, Любимец и Свиленград.

Най-важните пътища в участъка са Е 80 – Хасково – Свиленград, шосе Е 87 – Бургас – Малко Търново и пътят Елхово – Лесово заради наличието на трите гранични контролно-пропускателни пункта – Малко Търново, Капитан Андреево и Лесово за Република Турция.

Източник: Главна дирекция „Гранична полиция“, Министерство на вътрешните работи (<http://www.nsgp.mvr.bg>).

Най-характерните нарушения по границата с Турция са нелегалното преминаване на хора и контрабандата. Нарушенията са съсредоточени преди всичко в района на Свиленград, където се намира един от най-големите гранични контролно-пропускателни пунктове в Европа – Капитан Андреево. В практиката на Свиленградския районен съд през последните шест години делата за нелегална миграция и контрабанда са били повече от половината от всички образувани наказателни дела. В района на Малко Търново, където е вторият по големина граничен контролно-пропускателен пункт на българо-турската граница, нарушенията са значително по-малко. В преобладаващия брой разкрити случаи на нелегална миграция извършителите се санкционират по наказателноправен ред, като престъплението обикновено се квалифицира като нелегално преминаване или

превеждане на хора през границата. Много по-малко са делата за трафик на хора. При контрабандата в повечето случаи нарушенията се санкционират по административен ред, без да се стига до образуване на наказателно производство. Останалите типични трансгранични престъпления като пренасяне на подправени пари, ценни книжа, разплащателни карти, паметници на културата, опасни отпадъци и вещества и т.н. се срещат значително по-рядко и наказателните дела за тях са много малко.

2.1. Нелегална миграция

Най-често санкционираното трансгранично престъпление по границата с Турция е нелегалната миграция. Поради географското си разположение българо-турската граница е една от най-силно изложените на риск от нелегално преминаване на хора, особено към България. Само за периода от 1 януари 2004 г. до 31 август 2006 г. полицайте от Районен граничен сектор – Елхово, са спрели на границата повече от 10 000 чужди граждани поради констатирани нарушения на граничния режим. За същия период още близо две хиляди души са били задържани при опит да преминат нелегално границата, като около една четвърт от тях са се опитали да влязат в страната през т.нар. „зелена граница“ извън зоните на граничните контролно-пропускателни пунктове (Таблица 4).

Таблица 4. Брой нарушения на граничния режим и задържани лица в района на Регионален граничен сектор – Елхово, за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Чужди граждани, недопуснати да влязат в България поради нарушения на граничния режим	n/a	n/a	n/a	4,394	3,666	2,060	10,120
Опити за нелегално преминаване на границата извън зоните на ГКПП	n/a	n/a	n/a	75	80	30	185
Задържани лица при опит за нелегално преминаване на границата извън зоните на ГКПП	n/a	n/a	n/a	193	186	47	426
Задържани лица при опит за нелегално преминаване през ГКПП	n/a	n/a	n/a	551	501	379	1,431
Случаи на нелегална миграция (чл. 279 – 280 НК) и документни престъпления (чл. 308, 316 и 318 НК), предадени на прокуратурата с мнение за съд	191	59	80	105	127	89	651

Забележка: За 2001, 2002 и 2003 г. Министерството на вътрешните работи не разполага с подробна справка относно нарушенията на граничния режим в района на Регионален граничен сектор – Елхово.

Източник: Министерство на вътрешните работи.

По данни на Районна прокуратура – Свиленград, в чийто район се намира граничният контролно-пропускателен пункт Капитан Андреево, за периода от януари 2001 г. до септември 2006 г. са били образувани 775 досъдебни производства за този вид престъпление и са били внесени 606 обвинителни акта срещу 953 обвиняеми лица. Според информацията от Районен съд – Свиленград, за същия период са били образувани 620 съдебни производства и са били осъдени общо 958 лица, включително 543 чужди граждани и лица без гражданство (Таблица 5). Преобладават делата за нелегално преминаване на границата, докато делата за нелегално превеждане на хора са значително по-малко, а квалифицираният състав за връзка с организираната престъпност (превеждане, организирано от група или организация, съгласно чл. 280, ал. 2, т. 5 НК) на практика не се прилага.

Таблица 5. Брой наказателни производства и осъдени лица за нелегално преминаване и превеждане през границата (чл. 279 – 280 НК) в съдебен район Свиленград за периода януари 2001 г. – септември 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	215	76	110	140	149	85	775
Спрени/прекратени досъдебни производства	58	26	13	28	18	8	151
Внесени обвинителни актове	147	56	103	117	110	73	606
Обвиняеми лица	170	80	139	194	196	174	953
Обвиняеми чужди граждани	24	19	102	161	168	147	621
Образувани съдебни производства	150	59	100	116	123	72	620
Спрени/прекратени съдебни производства	4/39	1/16	0/82	0/74	0/67	0/62	5/340
Дела, решени с осъдителна/ оправдателна присъда	145/1	75/1	105/0	120/5	126/1	72/0	643/8
Осъдени/оправдани лица	177/1	103/1	130/0	207/5	201/3	140/0	958/10
Осъдени/оправдани чужди граждани и лица без гражданство	12/0	20/0	101/0	153/0	178/0	79/0	543/0
Лица с наложено административно наказание	0	0	0	0	0	0	0
Сключени споразумения	34	15	80	72	64	55	320
Обжалвани присъди	11	10	1	8	6	2	38

Източник: Районна прокуратура – Свиленград, Районен съд – Свиленград.

Делата за нелегална миграция са сред от най-често разглежданите наказателни дела в Районен съд – Свиленград. За 2005 г. производствата за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата са съставлявали 44.1 % от всички наказателни дела, образувани от този съд. Големият брой дела за този вид престъпления е и една от причините за

по-голямата натовареност на Свиленградския районен съд в сравнение с районните съдилища в други близки по големина съдебни райони.

Въпреки че е най-често санкционираното трансгранично престъпление в района на Свиленград, нелегалното преминаване и превеждане на хора през границата не е съсредоточено единствено в този район. Осъдените за този вид престъпления лица от Районен съд – Свиленград, за периода 2001 – 2005 г. са 8.1 % от общия брой на осъдените за това деяние в цялата страна (*Графика 5*). Голяма част от случаите на нелегална миграция стават по другите гранични контролно-пропускателни пунктове на страната. Това важи и за границите с Румъния и Гърция, които след 1 януари 2007 г. са вече вътрешни граници в Европейския съюз и контролът по тях в бъдеще няма да бъде толкова строг.

ГРАФИКА 5. Брой и относителен дял на лицата, осъдени за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК) от Районен съд – Свиленград, за периода 2001 – 2005 г.

Източник: Национален статистически институт, Районен съд – Свиленград.

ГРАФИКА 6. Осъдени лица за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК) в съдебен район Свиленград за периода януари 2001 г. – септември 2006 г.

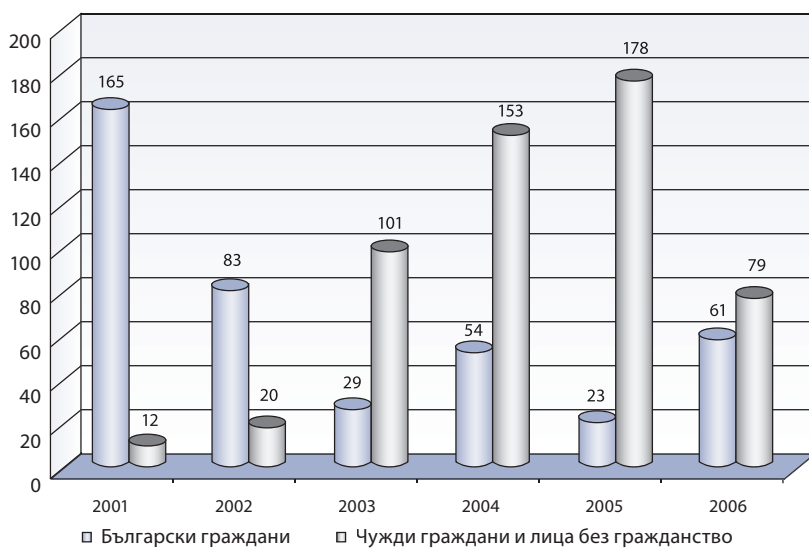

Източник: Районен съд – Свиленград.

Границата с Турция е рискова от гледна точка на **нелегалната миграция на чужденци към или през България**. Поради специфичното си географско положение тази граница е сред най-често използваните за нелегално преминаване на емигранти от Близкия Изток, Централна Азия и Африка за Западна и Централна Европа. Нелегалната емиграция на български граждани в други държави е еднакво разпространена и по другите граници на страната, тъй като голяма част от този поток е в посока към останалите европейски държави.

Тези обстоятелства обясняват факта, че през последните няколко години в района на Свиленград **чуждите граждани и лицата без гражданство, осъдени за нелегално преминаване или превеждане през границата, са повече от българските граждани**, осъдени за същото престъпление (*Графика б*). Нещо повече, броят на чужденците, разследвани и осъдени за нелегална миграция, се е увеличил близо петнадесет пъти през последните няколко години. Докато през 2001 г. осъдените чужденци са били само 12 (или 6.7 % от всички осъде-

ГРАФИКА 7. Брой осъдени лица за НЕЛЕГАЛНО ПРЕМИНАВАНЕ И ПРЕВЕЖДАНЕ НА ХОРА ПРЕЗ ГРАНИЦАТА (чл. 279 – 280 НК) от Районен съд – Свиленград, за ПЕРИОДА ЯНУАРИ 2001 г. – СЕПТЕМВРИ 2006 г.

Източник: Районен съд – Свиленград.

ни за това престъпление от Районен съд – Свиленград), през 2005 г. техният брой е 178 (88.6 % от общия брой на осъдените).

Нещо повече, броят на чужденците, разследвани и осъдени за нелегална миграция, се е увеличил близо петнадесет пъти през последните няколко години. Докато през 2001 г. осъдените чужденци са били само 12 души, или 6.7 % от всички осъдени за това престъпление от Районен съд – Свиленград, през 2005 г. техният брой е 178, или 88.6 % от общия брой на осъдените (Графика 7).

При анализа на наказателните дела за нелегална миграция в района на Свиленград следва да се отбележи и това, че въпреки периодичното нарушаване на граничния режим, една част от образуваните наказателни производства (главно срещу лица от кюрдски и иракски произход⁴⁵) се прекратяват, тъй като извършителите се възползват от правото си да поискат убежище в страната. Според българското право (чл. 279, ал. 5 НК) лицата, влезли в страната, за да се ползват от правото на убежище съгласно Конституцията, не се наказват.

Впечатление прави изключително **високият процент на осъдителните спрямо оправдателните присъди**. Общо за периода 99 % от постановените присъди са били осъдителни, като по отношение на лицата, които не са български граждани, той е дори 100 %. Нито един подсъдим чужд гражданин или лице без гражданство не е бил оправдан по наказателно дело за незаконно преминаване на границата.

Преобладаващата част от делата са били **решавани още на първа инстанция**, без да се стига до обжалване на присъдата пред по-горен съд. Много малка част от постановените първоинстанционни присъди (само 5.8 %) са били обжалвани. Тревожен е обаче фактът, че от обжалваните присъди повече от една четвърт са били отменени (изцяло или частично) или изменени от по-горната инстанция.

В района на втория по големина граничен контролно-пропускателен пункт на границата с Турция – този при Малко Търново, делата за нелегал-

⁴⁵ Така например в района на Свиленград през 2005 г. има два случая на нелегална миграция с общо 25 лица (иракски граждани) и трима каналджии (двама иракчани със статут на бежанци в България, които са в Софийския затвор, и един български гражданин, който се намира под домашен арест).

но преминаване и превеждане през границата са значително по-малко. Една от причините за това са по-неблагоприятните условия (непроходим релеф, по-сурова зима, по-лоша пътна инфраструктура и т.н.) в района на Малко Търново в сравнение с района на Свиленград. От друга страна, границата тук не е достатъчно и професионално охранявана, което крие бъдещи рискове. През 1997 г. отпадна охранителната военна служба⁴⁶ по границата и по заставите вече няма войници, а само гранична полиция. Граничните полицаи не охраняват границата постоянно, а пътуват един или два пъти седмично.

По данни на Районна прокуратура – Малко Търново, за периода от 2001 до 2006 г. за този вид престъпление са били образувани 41 досъдебни производства (36 за нелегално преминаване и пет за нелегално превеждане през границата), като всички са приключени с осъдителни присъди. Според информацията от Районен съд – Малко Търново, за същия период са били образувани 57 съдебни производства срещу 69 подсъдими, от които 10 чужди граждани. Преобладават делата за преминаване на границата от български граждани и лица от турски произход. След отмяната на визите от страна на Турция⁴⁷ се наблюдава и друга тенденция – опити за влизане в България на лица от Афганистан и други арабски държави. Намаляват случаите на преминаване през зелената граница, по-рядко започва да се среща и „каналджийството“. Има обаче случаи на преминаване на групи от хора, предимно чужденци (афганистанци, иранци и др.), които минават транзит през България за Западна Европа. Има и случаи на преминаване на бременни жени – главно към Гърция, които раждат там децата си и ги продават.

2.2. Контрабанда

След нелегалната миграция контрабандата на стоки и наркотици е второто най-разпространено трансгранично престъпление в района по границата с Турция. През граничния контролно-пропускателен пункт Капитан Андреево е съсредоточена основна част от трафика на наркотици от Турция към Западна Европа, както и нелегалният внос в България на стоки от Турция и Близкия изток⁴⁸.

Контрабандата на наркотици нараства с увеличаването на производството на синтетични наркотици, а разследването става все по-трудно. Смяната на управлението в Афганистан също доведе до близо седемкратно увеличаване на производството на хероин поради разрастването на маковите

⁴⁶ Съгласно чл. 62, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България охраната на държавната граница и контролът за спазването на граничния режим се осъществяват от Гранична полиция. Преди изменението от 1997 г. тази дейност беше в правомощията на Гранични войски.

⁴⁷ Визова спогодба между правителството на Република България и правителството на Република Турция (утвърдена с Решение на Министерския съвет No 111 от 1993 г. Влязла в сила: временно – от 16.04.1993 г., за неопределен срок – от 17.05.1993 г. Издадена от Министерството на външните работи, обн., ДВ, бр. 47 от 4.06.1993 г., изм., бр. 106 от 3.12.2004 г., в сила за Република България от 15.09.2004 г.).

⁴⁸ По-подробно за трафика на наркотици и стоковата контрабанда през граничния контролно-пропускателен пункт Капитан Андреево вж. Транспорт, контрабанда и организирана престъпност, Център за изследване на демокрацията, С., 2005, с. 97-103.

полета. Увеличаването на предлагането води до намаляване на цените, включително и в Западна Европа. Основният трафик на хероин е от Азия към Европа, докато при синтетичните наркотици и амфетамините посоката е обратната.

Контрабандата на наркотици се извършва и през зелената граница – територията между географската граница (Капитан Андреево) и граничния контрол (Свиленград). Липсата на гранична гара също затруднява контрола, тъй като преминаващите с влак не се проверяват на самата граница. При контрабандата нерядко се използва 15-километровата „зелена граница“ с Турция, която представлява необезопасена територия, и стоките, съответно наркотиците, могат да се изхвърлят от влака в движение.

За периода от януари 2001 г. до септември 2006 г. в района на Свиленград, където се намира граничният контролно-пропускателен пункт Капитан Андреево, са били образувани общо 308 досъдебни производства за контрабанда, в съда са били внесени 154 обвинителни акта срещу 178 обвиняеми лица, постановени са били 169 осъдителни присъди и са били осъдени 183 лица (Таблица 6).

Таблица 6. Брой наказателни производства и осъдени лица за контрабанда на стоки и наркотици (чл. 242 – 242а НК) в съдебен район Свиленград за периода януари 2001 г. – септември 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	78	48	50	39	63	30	308
Спрени/прекратени досъдебни производства	38	19	10	11	28	3	109
Внесени обвинителни актове	32	25	27	29	33	8	154
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани)	35 (22)	29 (19)	36 (19)	31 (20)	37 (20)	10 (8)	178 (108)
Образувани съдебни производства	63	31	30	35	30	11	200
Спрени/прекратени съдебни производства	1/27	0/9	0/17	1/15	0/14	0/5	2/87
Дела, решени с осъдителна/ оправдателна присъда	51/2	31/0	27/2	23/2	26/5	11/1	169/12
Осъдени/оправдани лица	50/3	32/0	35/3	27/2	27/5	12/1	183/14
Осъдени/оправдани чужди граждани и лица без гражданство	40/3	26/0	20/0	10/1	17/2	8/0	121/6
Лица с наложено административно наказание по чл. 78а НК	0	0	0	0	0	0	0
Сключени споразумения	13	4	14	11	12	3	57
Обжалвани присъди	24	8	9	15	11	2	69

Източник: Районна прокуратура – Свиленград, Районен съд – Свиленград.

Голяма част от наказателните дела за контрабанда в цялата страна са съсредоточени в района на Свиленград. За периода 2001 – 2005 г. почти половината (46.5 %) от осъдените за този вид престъпление лица у нас са били осъдени именно от Районния съд в Свиленград. През последните години обаче се наблюдава тенденция на увеличаване на броя на наказателните дела за контрабанда по другите граници на страната, поради което и относителният дял на производствата в района на Свиленград постепенно намалява. Докато през 2001 г. 79.4 % от всички осъдени за този вид престъпление лица в страната са били осъдени от Районен съд – Свиленград, през 2005 г. този дял е 38 % (Графика 8).

ГРАФИКА 8. Брой и относителен дял на лицата, осъдени за контрабанда от Районен съд – Свиленград, за периода 2001 – 2005 г.

Източник: Национален статистически институт, Районен съд – Свиленград.

Делата за контрабанда в Районен съд – Свиленград, са значително по-малко от тези за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата, като през 2005 г. са съставлявали едва 10.8 % от всички образувани от съда наказателни производства. Малкият брой наказателни дела за контрабанда силно контрастира с общия брой разкрити случаи на нелегално пренасяне на стоки през границата. За периода от януари 2001 г. до август 2006 г. в Териториално митническо управление – Свиленград, са били образувани над десет хиляди административнонаказателни преписки и са били издадени близо девет хиляди наказателни постановления за

констатираны нарушения на митническия режим (Таблица 7). Само 365 преписки обаче са били изпратени на прокуратурата или на дознателите от Министерството на вътрешните работи поради наличие на данни за извършено митническо престъпление, от които само шест са били за контрабанда. В последна сметка въпреки огромния брой констатираны митнически нарушения са били образувани едва 308 досъдебни производства за контрабанда, а до съд са достигнали само 200 наказателни дела.

Таблица 7. Брой нарушения на митническия и валутния режим в района на Териториално митническо управление – Свиленград, за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани административно-наказателни преписки	786	1,084	1,436	1,376	2,733	2,787	10,202
• За констатирани нарушения на митническия режим	764	1,064	1,424	1,358	2,714	2,777	10,101
• За констатирани нарушения на валутния режим	22	20	12	18	19	10	101
Издадени наказателни постановления	622	955	1,340	1,184	2,189	2,483	8,773
• За констатирани нарушения на митническия режим	614	953	1,333	1,177	2,185	2,478	8,740
• За констатирани нарушения на валутния режим	8	2	7	7	4	5	33
Преписки, изпратени на прокуратурата или на дознател за митническо престъпление	104	116	38	40	35	32	365
Случаи, предадени на прокуратурата или друг компетентен орган	17	22	9	15	17	7	87
• Квалифицирана контрабанда	0	3	1	1	1	0	6
• Пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти	0	0	0	2	0	1	3
• Нарушения на валутния режим	17	18	8	12	15	6	76
• Пренасяне на опасни отпадъци, токсични химически вещества, биологически агенти, токсини и радиоактивни вещества	0	0	0	0	0	0	0
• Пренасяне на паметник на културата	0	1	0	0	1	0	2

Източник: Териториално митническо управление – Свиленград.

Основната причина за малкия брой наказателни дела за контрабанда в района на Свиленград, както и в останалите гранични райони е **правната уредба на стоковата контрабанда**, която определя деянието като престъпно само в отделни, определени от закона случаи. Докато пренасянето през границата на наркотични вещества (включително техни аналози, прекурсори или съоръжения и материали за производство на такива вещества) се квалифицира като престъпление почти винаги, когато липсва надлежно разрешително (освен ако случаят е маловажен), при стоковата контрабанда положението е по-различно и за да бъде квалифицирано като престъпление пренасянето на стоки без знанието и разрешението на митниците, трябва да е налице и някое от посочените в закона допълнителни условия. Практиката показва, че в **преобладаващия брой случаи нарушителят се санкционира по административен ред** и значително по-рядко се стига до наказателна отговорност. Това се дължи преди всичко на непрецизната правна уредба на контрабандата и на липсата на ясни критерии за квалификация на отделните случаи като престъпления или като административни нарушения.

В района на Свиленград се забелязва известен ръст в контрабандата на наркотици, извършвана главно от чужди граждани. Все още обаче доминира стоковата контрабанда, чиято динамика не може да се представи еднозначно. В преобладаващите случаи тя се санкционира като административно нарушение и по отношение на административните нарушения, свързани със стокова контрабанда, тенденцията е към намаляване. Това важи особено за „куфарната“ търговия, която намалява и поради предприети ограничения от турска страна като забраната за моторни превозни средства с газови уредби, камиони с нафта, редуване на четни и нечетни номера в определени дни, заверяване на данъчни фактури и т.н.

Както и при нелегалната миграция, по-голямата част от обвиняемите (60.7 %) и осъдените (66.1 %) лица за контрабанда **не са били български граждани**. Осъдителните присъди отново надвишават значително оправдателните, като съставляват 93.4 % от общия брой на постановените присъди. В сравнение с делата за нелегално преминаване при контрабандата повече присъди (38.1 %) са били обжалвани, като в близо една трета от случаите (28.9 %) по-горният съд е отменил или изменил изцяло или частично първоинстанционната присъда.

В района на Малко Търново делата за контрабанда също заемат второ място по брой след тези за нелегално преминаване и превеждане през границата, но са значително по-малко от наказателните производства в Свиленград. Причините за това са същите, както и при нелегалната миграция и са свързани преди всичко с по-неблагоприятните природни и инфраструктурни условия. За периода 2001 – 2006 г. в Районна прокуратура – Малко Търново, са били образувани 46 досъдебни производства за това престъпление, като всички са били внесени в съда с обвинителен акт и с изключение на едно дело (висящо към момента на предоставяне на информацията) всички са приключили с осъдителна присъда. От 46-те подсъдимими лица 25 са били чужди граждани. Три случая на квалифицирана контрабанда са били разкрити след влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс*, които съгласно новите процесуални правила са от компетентността на Окръжна прокуратура и Окръжен съд – Бургас.

Предмет на контрабанда най-често е злато от Турция към България. Има и случаи на контрабанда на цветя, особено около някои празници. Контрабандата на наркотици включва отделни случаи на пренасяне на хероин, но в големи количества. Напоследък все по-често предмет на контрабанда са и синтетичните наркотици (амфетамини), като има и няколко случая на контрабанда на прекурсори. Големият трафик на наркотици през границата при Малко Търново е организиран и в него участват предимно чужденци – турски граждани, включително такива от български произход, които живеят в Турция, румънци, както и българи.

Сред основните проблеми при наказването на стоковата контрабанда в района по границата с Турция е **липсата на наказателни производства и осъдителни присъди по отношение на лица, които посредничат** за извършването на престъплението или нарушението. Такива лица, станали известни в този регион като „водачки“, предлагат комплексно логистично

обслужване на нелегалния внос от Турция, включително безпроблемно преминаване на границата⁴⁹.

2.3. Трафик на хора

Делата за трафик на хора са малко на брой и не са структуроопределящи за престъпността в района по границата с Турция. Има обаче единични случаи, които не са маловажни, като например трафик на хора за Турция с цел донорство на органи (бъбреци).

Трафикът на хора (най-често кюрди) се извършва през граничните контролно-пропускателни пунктове, но без съответно разрешение, като жертвите се укриват по различен начин. Няма случаи, при които да е била установена връзка между „каналджиите“ и организираната престъпност, поради което и делата се разглеждат най-често по основните състави на престъплението.

По данни на Районна прокуратура – Свиленград, за периода януари 2001 г. – септември 2006 г. в района на Свиленград са образувани шест досъдебни производства за трафик на хора, внесени са два обвинителни акта срещу осем обвиняеми лица (всичките – български граждани). За същия период в Районен съд – Свиленград, са били образувани две съдебни производства, едно дело е завършило с осъдителна присъда и са били осъдени четири лица (Таблица 8).

Таблица 8. Брой наказателни производства, внесени обвинителни актове и осъдени лица за трафик на хора (чл. 159а – 159в НК) в съдебен район Свиленград за периода януари 2001 г. – септември 2006 г.

Година	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	1	2	0	1	2	6
Спрени/прекратени досъдебни производства	0	2	0	1	0	3
Внесени обвинителни актове	1	1	0	0	0	2
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани)	4 (0)	4 (0)	0	0	0	8 (0)
Образувани съдебни производства	1	1	0	0	0	2
Спрени/прекратени съдебни производства	0	0	0	0	0	0
Дела, решени с осъдителна/оправдателна присъда	1/0	0	0	0	0	1/0
Осъдени/оправдани лица	4/0	0	0	0	0	4/0
Осъдени (оправдани) чужди граждани	0	0	0	0	0	0
Лица с наложено административно наказание по чл. 78а НК	0	0	0	0	0	0
Сключени споразумения	0	0	0	0	0	0
Обжалвани присъди	0	0	0	0	0	0

Източник: Районна прокуратура – Свиленград, Районен съд – Свиленград.

⁴⁹ По-подробно за ролята на „водачките“ при стоквата контрабанда по границата с Турция вж. Транспорт, контрабанда и организирана престъпност, Център за изследване на демокрацията, С., 2005, с. 50-51.

В района на Малко Търново за същия период не е било образувано нито едно досъдебно производство за трафик на хора. Едно производство е било получено от Шуменската районна прокуратура, което е внесено в съда. Въз основа на него е образувано съдебно производство срещу три подсъдими лица, като по отношение на двама от тях делото е приключило със споразумение.

Делата за трафик на хора в района на Малко Търново съставляват под 1 % от всички наказателни дела. Преобладават случаите на нелегално преминаване и превеждане на хора през границата. В близкото минало, по време на визовия режим, много българи са се опитвали да преминат нелегално в Турция. Те често са били залавяни от турските органи и връщани в България с протокол, съставен от българо-турска комисия, по силата на спогодбата с Турция за връщане на хора и животни. По този начин срещу извършителите не са били образувани съдебни производства в Турция, а делата са се гледали в България.

Трафикът на хора е предварително организиран, както и сводничеството и проституцията. Трафикът на проститутки по-рядко е насочен към Турция и арабските страни, поради което и в района на Малко Търново случаите са единични (макар и понякога да са сериозни, като например залавяне на цял автобус с момичета от Русия, Полша и др.). В повечето случаи обаче трафикът на жени минава през другите граници, като първоначално групите се сформират в Албания, Македония и Сърбия. Българки също се набират и стават жертви на трафик на жени.

2.4. Други трансгранични престъпления

За периода януари 2001 – септември 2006 г. в района на Свиленград са били образувани общо десет досъдебни производства за пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти, в съда е бил внесен само един обвинителен акт, постановена е била една присъда и едно лице е било осъдено (*Таблица 9*). За същия период в района на Малко Търново няма нито едно дело за такова престъпление.

Пренасянето (внос и износ) на чуждестранна валута над допустимите размери в повечето случаи е административно нарушение и се санкционира по административен ред. В района на Малко Търново обаче през последните няколко години има шест тежки дела за нарушения на валутния режим, като най-често предмет на нарушенията са чуждестранна валута и златни и сребърни изделия. Извършителите са предимно чужденци – най-често турски граждани, които притежават бижутерийни магазини в Бургаския регион.

По границата с Турция през последните няколко години няма образувани наказателни производства за незаконно пренасяне на опасни вещества, нито за изнасяне без надлежно разрешение на паметници на културата.

По данни на Хасковската окръжна следствена служба в района са били разкрити и разследвани няколко случая на незаконно изнасяне на паметници на културата и архивни материали. От януари 2003 г. до септември 2006 г. общо осем досъдебни производства за такива престъпления срещу

Таблица 9. Брой наказателни производства, внесени обвинителни актове и осъдени лица за пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК) в съдебен район Свиленград за периода януари 2001 г. – септември 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	4	2	3	1	0	0	10
Спрени/прекратени досъдебни производства	3	0	0	0	0	0	3
Внесени обвинителни актове	1	0	0	0	0	0	1
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани)	1 (0)	0	0	0	0	0	1 (0)
Образувани съдебни производства	1	0	0	0	0	0	1
Спрени/прекратени съдебни производства	0	0	0	0	0	0	0
Дела, решени с осъдителна/ оправдателна присъда	0	0	0	1/0	0	0	1/0
Осъдени/оправдани лица	0	0	0	1/0	0	0	1/0
Осъдени/оправдани чужди граждани и лица без гражданство	0	0	0	0	0	0	0
Лица с наложено административно наказание по чл. 78а НК	0	0	0	0	0	0	0
Сключени споразумения	0	0	0	0	0	0	0
Обжалвани присъди	0	0	0	0	0	0	0

Източник: Районна прокуратура – Свиленград, Районен съд – Свиленград.

20 обвиняеми лица (включително един чужд гражданин) са били приключени с мнение за предаване на съд, но нито едно от тези дела не е достигнало до съдебната зала (Таблица 10).

Таблица 10. Брой предварителни производства и обвиняеми лица за изнасяне на паметници на културата и архивни материали, включени в държавния архив (чл. 278, ал. 3 НК) в района на Окръжен съд – Хасково, за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

Година	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	2	1	1	0	4
Получени, възобновени и преобразувани производства	4	4	0	0	8
Приключени производства	6	5	1	0	12
• С мнение за предаване на съд	5	2	1	0	8
• С мнение за прекратяване	1	3	0	0	4
• Нарушения на валутния режим	0	0	0	0	0
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани и лица без гражданство)	12 (0)	7 (0)	1 (1)	0	20 (1)

Източник: Окръжна следствена служба – Хасково.

2.5. Корупционни престъпления

Въпреки че много често трансграничните престъпления са съпроводени от корупционни практики, делата за подкуп в районите по границата с Турция са малко. В района на Хасково по данни на Хасковската окръжна следствена служба от януари 2001 г. до август 2006 г. са били образувани 19 предварителни производства за подкуп, 15 дела са били приключени с мнение за предаване на съд и на 17 лица (български граждани) е било повдигнато обвинение (Таблица 11).

Таблица 11. БРОЙ ПРЕДВАРИТЕЛНИ ПРОИЗВОДСТВА И ОБВИНЯЕМИ ЛИЦА ЗА ПОДКУП (ЧЛ. 301 – 307А НК) В ОКРЪЖНА СЛЕДСТВЕНА СЛУЖБА – ХАСКОВО, ЗА ПЕРИОДА ЯНУАРИ 2001 Г. – АВГУСТ 2006 Г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	5	2	4	3	4	1	19
Получени, възобновени и преобразувани производства	0	1	0	0	2	0	2
Приключени производства	4	4	5	3	5	8	29
• С мнение за предаване на съд	3	2	2	2	4	2	15
• С мнение за прекратяване	1	2	3	1	1	1	9
• Нарушения на валутния режим	0	0	0	0	0	5	5
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани и лица без гражданство)	4 (0)	2 (0)	2 (0)	2 (0)	4 (0)	3 (0)	17 (0)

Източник: Окръжна следствена служба – Хасково.

По данни на Хасковската окръжна прокуратура от януари 2001 г. до септември 2006 г. са били образувани общо 22 досъдебни производства за подкуп и в съда са били внесени 11 обвинителни акта срещу 13 лица (Таблица 12). Според информация от Хасковския окръжен съд за същия период са били образувани 17 съдебни производства, едно дело е било прекратено, 15 са приключили с присъда, а четири – със споразумение⁵⁰. Максималното наказание, наложено за подкуп от Хасковския окръжен съд, е било лишаване от свобода от две години и осем месеца, но в повечето случаи присъдите са били условни или на осъденото лице е било налагано наказание без лишаване от свобода (глоба). В полза на държавата са били отнети предмети на обща стойност 83 739 лева.

Малкият брой дела за подкуп в района на Хасково не е специфична особеност за този район, а е само отражение на по-големия проблем с безнаказаността на корупцията в страната като цяло. Подкупът и другите корупционни престъпления продължават да бъдат рядко санкционирани от държавата както поради трудностите при доказването на тези деяния, така и поради все още недостатъчната политическа воля за ефективно противодействие на корупцията⁵¹.

⁵⁰ До 2003 г. само делата за пасивен подкуп бяха подсъдни на окръжните съдилища, докато делата за активен подкуп бяха подсъдни на районните съдилища. След измененията на *Наказателно-процесуалния кодекс* всички дела за подкуп станаха подсъдни на окръжните съдилища. Тази подсъдност беше запазена и в новия *Наказателно-процесуален кодекс*.

⁵¹ По-подробно за проблемите при разследването и наказването на корупционната престъпност вж. *Антикорупционните реформи в България: основни резултати и рискове*, Център за изследване на демокрацията, С., 2007, с. 94-110.

Таблица 12. Брой досъдебни производства, внесени обвинителни актове и обвиняеми лица за подкуп (чл. 301 – 307а НК) в Окръжна прокуратура – Хасково, за периода януари 2001 г. – септември 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	1	3	0	4	7	7	22
Спрени/прекратени досъдебни производства	0	0/1	0	0	0	0/2	0/3
Внесени обвинителни актове	0	2	1	2	4	2	11
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани)	0	2 (0)	1 (0)	3 (0)	4 (0)	3 (0)	13 (0)

Източник: Окръжна прокуратура – Хасково.

3. ТРАНСГРАНИЧНИТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПО ГРАНИЦАТА С МАКЕДОНИЯ

Регионален граничен сектор – Кюстендил

Регионален граничен сектор – Кюстендил, охранява участък от държавната граница с дължина 177,6 км с Република Македония.

Охраната на държавната граница се планира, организира и осъществява в съответствие със заповед No 2644/27.08.2003 г. на директора на тогавашната Национална служба "Гранична полиция" при следната организационна структура на районния граничен сектор, както следва: пет гранично-полицейски участъка – Златарево, Микрево, Благоевград, Ваксево, Гюешево; три гранични контролно-пропускателни пункта – Златарево, Станке Лисичково, Гюешево.

Граничен полицейски участък Гюешево е един от най-важните в участъка на Районен граничен сектор – Кюстендил. В структурата на граничния полицейски участък Гюешево се намира граничен контролно-пропускателен пункт Гюешево, който е изграден на магистралния път София – Скопие, активно използван за движение на пътници от Република България за Република Македония и обратно.

Източник: Главна дирекция „Гранична полиция“, Министерство на вътрешните работи (<http://www.nsgp.mvr.bg>).

Географското разположение на границата с Република Македония предопределя характеристиките на трансграничната престъпност в този граничен район, която е сходна с тази в районите по границата с Турция, но разкрива и някои специфични особености, свързани преди всичко с това, че в единия случай границата се използва за вход в България, а в другия случай – за изход към Западна Европа.

Структурата на трансграничната престъпност по границата с Македония е близка с тази по границата с Турция, но в значително по-малки размери. Това на свой ред се отразява и на броя наказателни дела и осъдени лица за такива престъпления. Най-често срещаните нарушения са нелегалната миграция, стоковата контрабанда и трафикът на наркотици. Повечето нарушения се извършват в района на граничния контролно-пропускателен пункт Гюешево, който се намира в съдебния район на Районен и Окръжен съд – Кюстендил. Както и по границата с Турция, до наказателни дела стигат преди всичко случаите на нелегално преминаване на границата, докато при контрабандата, особено на стоки, повечето нарушения се санкционират по административен ред. Делата за останалите типични трансгранични престъпления са много малко. В съдебната практика на кюстендилските съдилища трансграничните престъпления представляват

много по-малка част от всички наказателни производства в сравнение с районите по границата с Турция. В Районен съд – Кюстендил, през 2005 г. делата за такива престъпления са съставлявали под 10 % от общия брой на образуваните наказателни дела.

3.1. Нелегална миграция

Най-често санкционираното престъпление по българо-македонската граница е нелегалната миграция. По данни на Регионален граничен сектор – Кюстендил, за периода от януари 2001 г. до август 2006 г. при опит за нелегално преминаване на българо-македонската граница са били задържани 649 лица, от които 69 при опит за преминаване през т.нар. „зелена граница“ извън зоната на граничния контролно-пропускателен пункт (Таблица 13). За 2005 г. броят на образуваните съдебни производства за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата е съставлявал 8.7 % от всички образувани наказателни дела от Кюстендилския районен съд.

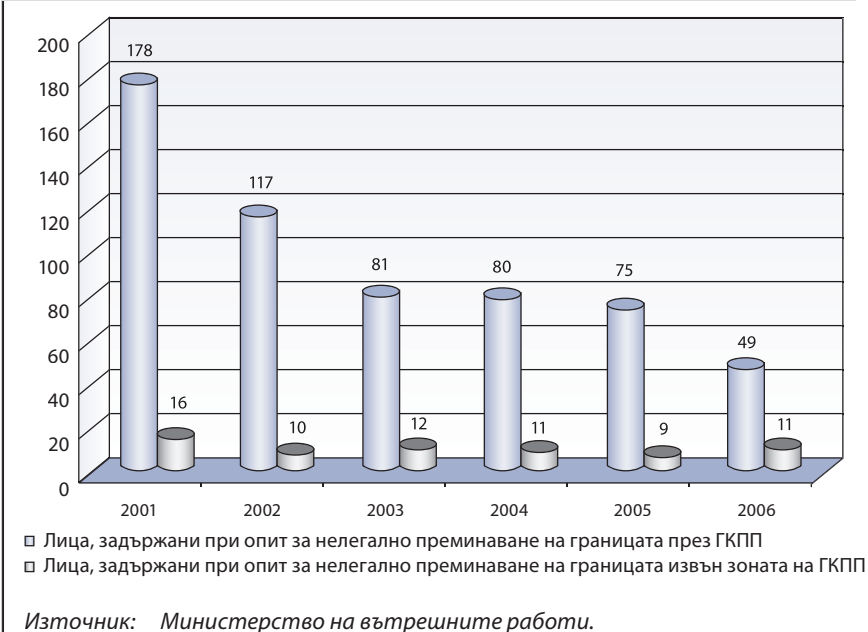
Таблица 13. Брой нарушения на граничния режим и задържани лица в района на Регионален граничен сектор – Кюстендил, за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Опити за нелегално преминаване на границата извън зоните на ГКПП	7	7	7	9	9	5	44
Задържани лица при опит за нелегално преминаване на границата извън зоните на ГКПП	16	10	12	11	9	11	69
Задържани лица при опит за нелегално преминаване през ГКПП	178	117	81	80	75	49	580
Случаи на нелегална миграция (чл. 279 – 280 НК) и документни престъпления (чл. 308, 316 и 318 НК), предадени на прокуратурата с мнение за съд	49	40	264	61	92	65	571

Източник: Министерство на вътрешните работи.

През последните години се забелязва тенденция на намаляване на опитите за нелегално преминаване на българо-македонската граница. През 2001 г. броят на задържаните от гранична полиция нарушители е бил над два пъти повече в сравнение с 2001 г. (Графика 9).

ГРАФИКА 9. Брой задържани лица за нелегално преминаване на границата в района на Регионален граничен сектор – Кюстендил, за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

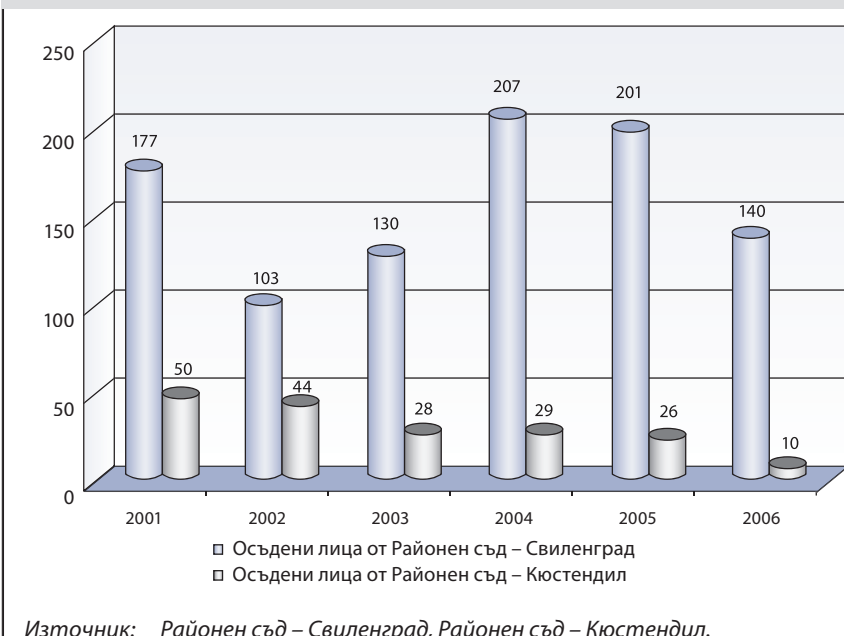

Съдебните производства за нелегална миграция в района, граничещ с Македония, са почти пет пъти по-малко от тези по границата с Турция.

За периода януари 2001 г. – август 2006 г. в Районен съд – Кюстендил, в чийто съдебен район се намира граничният контролно-пропускателен пункт Гюешево, са били образувани общо 188 дела за нелегална миграция, 86 производства са приключили с присъда и са били осъдени 187 лица, включително 39 чужди граждани (Таблица 14).

Повечето от делата за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата в района на Кюстендил са за **престъпления с ниска степен на обществена опасност** и постановените присъди предвиждат сравнително леки наказания. Най-често налаганите санкции са глоби и само в редки случаи съдът е стигал до осъждане на лишаване от свобода, и то обикновено за срок от три или шест месеца условно. Само по едно дело е била постановена присъда за лишаване от свобода от две години условно – максималното наказание, наложено от Районен съд – Кюстендил, за това престъпление. В почти половината от случаите делото е приключвало със споразумение и въобще не се е стигало до постановяване на присъда.

ГРАФИКА 10. Брой осъдени лица за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК) от Районен съд – Свиленград, за периода януари 2001 г. – септември 2006 г. и от Районен съд – Кюстендил, за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

За разлика от Свиленград в района на Кюстендил **преобладават присъдите срещу български граждани**. Само една пета от подсъдимите, осъдени за нелегално преминаване или превеждане на хора през границата с Македония, са били чужди граждани или лица без гражданство (Графика 11). Една от причините за това е, че границата с Македония се използва по-често

Таблица 14. Брой наказателни производства и осъдени лица за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК) в съдебен район Кюстендил за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани съдебни производства	54	37	20	33	32	12	188
Прекратени съдебни производства	7	1	0	0	1	0	9
Дела, решени с присъда	31	10	11	17	14	3	86
Осъдени/оправдани лица	50/0	44/0	28/0	29/0	26/0	10/0	187/0
Осъдени/оправдани чужди граждани и лица без гражданство	6/0	2/0	7/0	11/0	10/0	3/0	39/0
Сключени споразумения	18	24	15	10	9	6	82

Източник: Районен съд – Кюстендил.

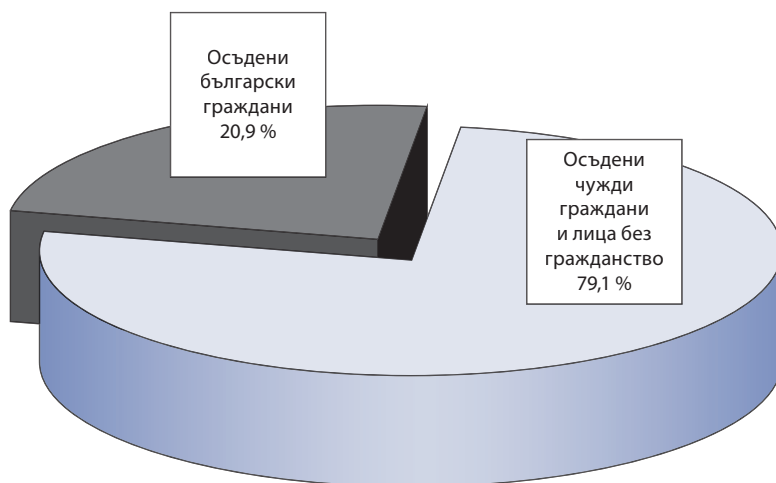
от български граждани, опитващи се да напуснат нелегално България, докато по границата с Турция много често срещана е и хипотезата, при която чужди граждани или лица без гражданство се опитват да влязат нелегално в страната.

В района на Кюстендил за последните шест години не е постановена нито една оправдателна присъда за нелегално преминаване и превеждане през границата. Всички лица, срещу които са били образувани съдебни производства за това престъпление, или са били осъдени, или делото е приключвало с одобрено от съда споразумение.

Престъпленията, свързани с преминаване на границата, намаляват, защото новите документи по-трудно се подправят. За януари 2007 г. е регистрирано само едно такова деяние. Същевременно македонски граждани,

които имат и българско гражданство, губят или продават българските си паспорти на други лица (документни престъпления, свързани с влизането през граничните пунктове). „Зелената граница“ се пази от почасови наряди на гранична полиция, а войници няма от 3-4 години. На всеки три или шест месеца се правят анализи и се очертават възможните тенденции.

Графика 11. Брой осъдени лица за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК) в съдебен район Кюстендил за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

Източник: Районен съд – Кюстендил.

3.2. Контрабанда на стоки и наркотици

Подобно на границата с Турция, второто най-разпространено трансгранично престъпление по границата с Македония е контрабандата на стоки и наркотици. За последните шест години митничарите от Териториално митническо управление – Кюстендил, са предали на прокуратурата 44 преписки за констатирани случаи на контрабанда (Таблица 15). В повече от половината от тях е ставало въпрос за трафик на наркотици (хашиш, марихуана, хероин, хапчета амфетамин и др.). При стоквата контрабанда най-често залавяните стоки са били цигари, хранителни продукти и техника (телевизори, компактдискове и т.н.).

Таблица 15. Брой административно-наказателни преписки за митнически и валутни нарушения в Териториално митническо управление – Кюстендил, за периода 2001 – 2006 г.

Година		2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Контрабанда	Наказателни постановления	0	5	1	2	1	1	10
	Предадени на прокуратурата	6	6	7	3	11	11	44
Нарушения на валутния режим	Наказателни постановления	1	0	0	0	1	0	2
	Предадени на прокуратурата	5	5	4	2	0	0	16
Пренасяне на подправени парични знаци	Наказателни постановления	1	0	0	0	0	0	1
	Предадени на прокуратурата	0	0	0	1	1	0	2

Източник: Териториално митническо управление – Кюстендил.

За разлика от наркотиците, при които всяко пренасяне през границата без разрешение е в повечето случаи криминално деяние, което се преследва по наказателен ред, при стоквата контрабанда правото на преценка дали констатираният случай представлява престъпление или административно нарушение принадлежи на митническите органи. Липсата на законово определени ясни критерии за квалифициране на деянието като престъпление често води до образуване на административни производства за сериозни случаи, за които извършителят би следвало да подлежи на наказателна отговорност. Около една десета от осъдените за контрабанда в цялата страна са били осъдени от Районен съд – Кюстендил, в чийто съдебен район се намира основната част от границата с Македония, включително граничният контролно-пропускателен пункт Гюешево. За целия период от януари 2001 г. до август 2006 г. за контрабанда са били постановени 23 присъди, като от осъдените 38 лица 28 (73.7 %) са били чужди граждани или лица без гражданство (Таблица 16).

Таблица 16. Брой наказателни производства и осъдени лица за контрабанда (чл. 242 – 242а НК) в съдебен район Кюстендил за периода януари 2001 г. – август 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани съдебни производства	16	8	5	9	4	3	45
Прекратени съдебни производства	4	1	2	0	0	1	18
Дела, решени с присъда	3	5	4	4	5	2	23
Осъдени/оправдани лица	11/0	8/0	5/0	5/3	5/0	4/0	38/3
Осъдени/оправдани чужди граждани и лица без гражданство	6/0	7/0	3/0	4/3	5/0	3/0	28/3
Сключени споразумения	8	2	1	2	0	1	14

Източник: Районен съд – Кюстендил.

Наказателните дела за контрабанда са незначителна част от практиката на Кюстендилския районен съд. През 2005 г. образуваните съдебни производства за този вид престъпления са били едва 1.1 % от всички образувани от съда през годината наказателни дела.

По-масовите случаи на стокова контрабанда се наблюдават до 2006 г., тъй като в действащия дотогава *Закон за акцизите* не бе предвидена възможността за отнемане в полза на държавата на предмета на нарушението. В сега действащия *Закон за акцизите и данъчните складове* се предвижда в редица случаи стоките – предмет на нарушението, да се отнемат в полза на държавата независимо от това, чия собственост са (чл. 124, ал. 1 ЗАДС). Средствата – собственост на нарушителя, послужили за извършване на умишлено нарушение по този закон, се отнемат в полза на държавата, освен ако стойността им явно не съответства на тежестта на нарушението (чл. 124, ал. 2 ЗАДС).

Преобладава контрабандата на цигари от Сърбия и Македония към България поради ниската им цена, което ги прави атрактивни за българския пазар. Случаите са много, но тъй като обикновено са в малки количества, нарушенията не се квалифицират като престъпления и се санкционират по административен ред. Има и случаи на контрабанда през „зелената граница“. Практиката на кюстендилските съдилища по делата за контрабанда обаче е противоречива поради различните оценки на предмета на нарушението и честите случаи на процесуални нарушения при претърсването и изземването (например, когато действията не са извършени от компетентния орган).

Въпреки сравнително малкия брой дела някои от производствата са били за престъпления с висока степен на обществена опасност, за което свидетелстват и постановените присъди. В седем случая съдът е постановил присъда за десет или повече години лишаване от свобода и глоби между 100 000 и 150 000 лв. Тревожен обаче е фактът, че по отделни дела за кон-

трабанда наказателното производство е продължавало повече от десет години.

В няколко случая на дела за контрабанда в района на Кюстендил съдът е постановявал и отнемане на предмета на престъплението (най-често наркотици) и/или на средството за неговото извършване (най-често моторни превозни средства).

За разлика от случаите на нелегална миграция при контрабандата преобладават присъдите срещу чужди граждани, като български граждани са били само 26.3 % от всички осъдени за това престъпление лица. Преобладаващият брой санкционирани за контрабанда чужди граждани са били от съседни на България страни като Македония, Турция, Сърбия и Албания.

3.3. Други трансгранични престъпления

Случаите на разкрити други видове типични трансгранични престъпления по границата с Македония през последните няколко години са по-скоро инцидентни. От януари 2001 г. до август 2006 г. в Районен съд – Кюстендил, има образувани две съдебни производства за трафик на хора (по едно през 2004 г и 2006 г.). Едното от делата е приключило със споразумение, в което за извършителя е предвидено наказание от шест месеца лишаване от свобода условно с изпитателен срок от три години.

За същия период са били образувани четири производства за пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (по две през 2001 г. и 2002 г.), постановени са били пет осъдителни присъди и са били осъдени шест лица – български граждани. За нелегално пренасяне на опасни вещества и отпадъци не е било образувано нито едно наказателно производство. През 2004 г. е бил констатиран един случай на пренасяне на паметник на културата, но образуваното предварително производство от Окръжна следствена служба – Кюстендил, е било приключено с мнение за прекратяване и делото не е стигнало до съда.

Сред престъпленията, типични за района, са нарушенията на валутния режим, включително внос и износ на пари в големи размери. Във връзка с налагането на наказания за тези престъпления практиката на компетентните съдилища е противоречива. Във връзка с приложението на чл. 251, ал. 2 НК една част от съдиите смятат, че парите подлежат на отнемане независимо чия собственост са, а според други, ако не принадлежат на дееца, следва да се върнат на лицето, за което се докаже, че е техен притежател. Противоречива е и практиката дали на отнемане подлежи цялата сума, или само разликата над позволения размер. Въпреки противоречивите практики все още липсва тълкувателно решение по тези въпроси от Върховния касационен съд.

3.4. Корупционни престъпления

Делата за корупционни престъпления в района на Кюстендил също са изключително малко, дори в сравнение с тези в района на Хасково. За последните шест години в Кюстендилската окръжна следствена служба са били образувани само осем предварителни производства за подкуп, седем дела са били приключени с мнение за предаване на съд и на осем лица е било повдигнато обвинение (Таблица 17). За същия период в Кюстендилския окръжен съд няма образувано нито едно съдебно производство за това престъпление.

Таблица 17. Брой предварителни производства и обвиняеми лица за подкуп (чл. 301 – 307а НК) в Окръжна следствена служба – Кюстендил, за периода януари 2001 г. – юли 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани предварителни производства	0	2	1	4	1	0	8
Получени, възобновени и преобразувани производства	1	3	0	1	1	0	6
Приключени производства	1	5	1	5	3	1	16
• С мнение за предаване на съд	1	1	1	3	1	0	7
• С мнение за прекратяване	0	4	0	1	2	0	7
• С мнение за спиране	0	0	0	1	0	1	2
Обвиняеми лица	2	1	1	3	1	0	8

Източник: Окръжна следствена служба – Кюстендил.

4. ТРАНСГРАНИЧНИТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПО ЮЖНАТА ЧЕРНОМОРСКА ГРАНИЦА

Регионален граничен сектор – Бургас

Регионален граничен сектор – Бургас, е пряк наследник на създадения през 1947 г. Осми граничен отряд. Същият е охранявал участък от държавната граница от Странджа до Силистра (границата с Република Турция по река Резовска, цялата морска граница и сухопътната граница с Република Румъния) със силите на 3 гранични комендатури, 12 гранични застави и дивизион гранични кораби. През 1997 г. в организационната структура на отряда са включени и граничните контролно-пропускателни пунктове (ГКПП), разположени в зоната за отговорност. В отговор на европейските изисквания и в съответствие с концепцията за развитие и План-програмата за структурна реформа в бившата Национална служба „Гранична полиция“ със заповед на министъра на вътрешните работи на 01.09.2002 г. е създаден Регионален граничен сектор – Бургас. Неговата територия в момента обхваща: брегова ивица – 412 км, зона по бреговата ивица – 4000 кв. км, вътрешни морски води – 1000 кв. км, териториално море – 7500 кв. км, прилежаща зона – 7500 кв. км, и изключителна икономическа зона.

Източник: Главна дирекция „Гранична полиция“, Министерство на вътрешните работи (<http://www.nsgp.mvr.bg>).

За разлика от районите по границите с Турция и Македония по южната черноморска граница структурата на престъпността е по-различна и наказателните дела за типичните трансгранични престъпления са изключително малко на брой. През 2005 г. общият брой на образуваните съдебни производства за нелегална миграция, контрабанда на стоки и наркотици, трафик на хора и пренасяне през границата на опасни отпадъци и вещества, подправени пари и разплащателни карти или паметници на културата са съставлявали едва 0.6 % от всички образувани наказателни производства от Районен съд – Бургас.

Съдебният окръг на Бургас е вторият по големина в цялата страна и включва осем районни съдилища. Повече районни съдилища (девет) има само в района на Софийския окръжен съд. Освен това на територията на бургаския съдебен окръг са разположени всички възможни видове граници – сухопътна, морска и въздушна. Това само по себе си предполага наличието на твърде разнообразна престъпност, включително трансгранична. В Бургаска област има тринадесет общини, а поради туристическия характер на региона се наблюдава и специфична динамика на престъпленията, извършвани както от български граждани, така и от чужденци. През летния (туристическия) сезон нараства общата престъпност, като много често деянията са с международен елемент – например кражби от

чужденци (както действителни, така и симулирани с цел застрахователна измама). Това затруднява и оскъпява процеса, тъй като много често делата се гледат, след като чужденците са си заминали и се налага да се изчаква изпълнението на съдебни поръчки⁵². През последните години се наблюдава нарастване на т.нар. „балканска престъпност“, при която извършителите на престъпленията са граждани на балканските страни. Често деянията се извършват и от граждани на други европейски държави.

Една от причините за това е, че самото местоположение и икономическото развитие на тези райони обуславят по-различна характеристика на престъпността с международен елемент. Поради туристическия характер на южното Черноморие в повечето случаи на наказателни дела с международен елемент става въпрос за обикновени престъпления (кражби, грабежи, измами), които или са извършени от чужденци (криминално проявени лица от други държави, които посещават българското Черноморие, за да извършват различна незаконна дейност по време на туристическия сезон), или пострадалите от деянието са чужди граждани (най-често туристи). От друга страна, самото море е причина и за множество специфични нарушения като например такива, свързани с промишления риболов, замърсяване на водната среда и т.н. Извършва се и контрабанда по море, която обаче много по-трудно се доказва.

4.1. Нелегална миграция

Въпреки че пътничекото от български и чуждестранни граждани, преминаващ през граничните контролно-пропускателни пунктове на морската ни граница, непрекъснато се увеличава, се запазва относително ниският брой на опитите за нелегално преминаване на границата. По данни на Главна дирекция „Гранична полиция“ на Национална служба „Полиция“ към Министерството на вътрешните работи за периода от януари 2001 г. до края на септември 2006 г. през граничните контролно-пропускателни пунктове на територията на Регионален граничен сектор – Бургас, легално са преминали границата над един милион души. За същия период само 49 лица (20 български граждани и 29 чужденци) са били задържани в опит да излязат от и да влязат на територията на страната (Таблица 18)⁵³.

⁵² Често пострадалите не могат да бъдат открити на посочените адреси и поръчката не може да бъде изпълнена, защото адресът е непълен или грешен, или лицето вече не живее там и не може да бъде редовно уведомено. Изпълнението на поръчките по принцип отнема пет и повече месеца. Обективно процедурата е дълга – сложни материали, превод, намиране на свидетели, призоваване и т.н. Освен това в условията на перманентен дефицит на финансови средства често пъти материалите дори не могат да се изпратят навреме, което допълнително забавя изпълнението на поръчката.

⁵³ За първите девет месеца на 2006 г. в района на Бургас не е задържано нито едно лице, опитващо да премине незаконно границата на страната. През предходната 2005 г. са били задържани общо девет души – пет лица, укрити в кораб на пристанище Бургас, три лица с нередовни документи и едно лице с фалшив паспорт.

Таблица 18. РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА РАЙОНЕН ГРАНИЧЕН СЕКТОР – БУРГАС, ЗА ПЕРИОДА ЯНУАРИ 2001 Г. – СЕПТЕМВРИ 2006 Г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Брой задържани лица на държавната граница							
При влизане	32	0	17	15	0	2	66
• Българи	16	0	5	13	0	02	34
• Чужденци	16	0	12	2	0		32
При излизане	19	14	8	3	1	0	45
• Българи	18	14	5	3	0	0	40
• Чужденци	1	0	3	0	1	0	5
Общо	51	14	25	18	1	2	111
Брой задържани лица на граничните контролно-пропускателни пунктове							
При влизане	1	0	5	8	4	0	18
• Българи	0	0	1	3	0	0	4
• Чужденци	1	0	4	5	4	0	14
При излизане	6	17	3	0	5	0	31
• Българи	2	12	2	0	0	0	16
• Чужденци	4	5	1	0	5	0	15
Общо	7	17	8	8	9	0	49
Брой задържани лица на граничните контролно-пропускателни пунктове, обявени за издирване							
При влизане	1	4	3	5	14	9	36
• Българи	1	3	3	2	6	6	21
• Чужденци	0	1	0	3	8	3	15
При излизане	2	1	4	3	0	4	14
• Българи	1	1	2	1	0	4	9
• Чужденци	1	0	2	2	0	0	5
Общо	3	5	7	8	14	13	50
Брой задържани моторни превозни средства на граничните контролно-пропускателни пунктове, обявени за издирване							
При влизане	2	0	0	0	0	0	2
• Българи	0	0	0	0	0	0	0
• Чужденци	2	0	0	0	0	0	2
При излизане	4	2	0	3	2	0	11
• Българи	1	1	0	1	1	0	4
• Чужденци	3	1	0	2	1	0	7
Общо	6	2	0	3	2	0	13
Брой лица, недопуснати да влязат в страната							
Общо	77	88	185	218	190	117	875
Брой лица, недопуснати да излязат от страната							
• Българи	7	6	3	3	3	6	28
• Чужденци	6	9	4	9	2	3	33
Общо	13	15	7	12	5	9	61
Брой легално преминали лица							
При влизане	85 259	74 583	81 862	91 521	93 521	76 435	503 411
• Българи	18 435	17 651	15 732	17 567	16 223	11 290	96 898
• Чужденци	66 824	56 932	66 130	73 954	77 528	65 145	406 513
При излизане	83 731	74 253	82 050	91 246	94 172	74 739	500 191
• Българи	18 134	17 463	15 772	17 497	16 177	10 991	96 034
• Чужденци	65 597	56 790	66 278	73 749	77 995	63 748	404 157
Общо	168 990	148 836	163 912	182 767	187 923	151 174	1 003 602

Източник: Главна дирекция „Гранична полиция“, Министерство на вътрешните работи.

Като цяло нелегалната миграция по море в България се характеризира с единични случаи на укриване на чужди граждани в товарни кораби, чиято крайна цел повечето пъти досега са били страните от Европейския съюз⁵⁴. След 1 януари 2007 г. морската граница на България вече е външна граница на Европейския съюз, поради което контролът по пристанищните комплекси е завишен, като вниманието е насочено към кораби, пристигащи от рискови направления, както и такива, плаващи под „рисков флаг“.

Независимо от малкия брой случаи на нелегална миграция по южното Черноморие делата за това престъпление са най-много в сравнение с останалите типични трансгранични престъпления. В района на Бургас за последните шест години са образувани пет съдебни производства за този вид престъпления, постановени са били две присъди и са били осъдени 14 души, от които 13 по едно и също дело от 2005 г. (Таблица 19).

Таблица 19. Брой наказателни производства, внесени обвинителни актове и осъдени лица за нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК) в съдебен район Бургас за периода януари 2001 г. – ноември 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	n/a	n/a	3	1	26	0	30
Спрени/прекратени досъдебни производства	n/a	n/a	0	0	2/1	0	2/1
Внесени обвинителни актове	n/a	n/a	3	0	5	0	8
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани и лица без гражданство)	n/a	n/a	6 (3)	0	5 (0)	0	11 (3)
Образувани съдебни производства	0	0	0	1	4	0	5
Прекиратени съдебни производства	0	0	0	0	3	0	3
Дела, решени с присъда	0	0	0	1	1	0	2
Осъдени/оправдани лица	0	0	0	1/0	13/0	0	14/0
Лица с наложено административно наказание по чл. 78а НК	0	0	0	0	0	0	0
Сключени споразумения	0	0	0	0	3	0	3
Обжалвани присъди	0	0	0	0	0	0	0

Забележка: За 2001 и 2002 г. Районна прокуратура – Бургас, не разполага с подробна справка относно досъдебните производства за нелегална миграция.

Източник: Районна прокуратура – Бургас, и Районен съд – Бургас.

Информацията от Министерството на вътрешните работи за броя на образуваните досъдебни полицейски производства за нелегално преминаване или превеждане през границата в района на Бургас обаче значително се различава от данните на прокуратурата. Според тази информация за пе-

⁵⁴ Информацията се отнася за периода преди 1 януари 2007 г., когато България все още не бе държава – членка на Европейския съюз.

риода от януари 2001 г. до септември 2006 г. в Районен граничен сектор – Бургас, са били образувани и предадени на прокуратурата 129 досъдебни (полицейски) производства за нелегална миграция, от които 114 за нелегално преминаване на границата, 10 за нелегално превеждане на хора и 4 за трафик на хора (Таблица 20).

Таблица 20. Брой регистрирани заявителски материали и предадени на прокуратурата досъдебни полицейски производства за нелегално преминаване на границата (чл. 279 НК), превеждане на хора през границата (чл. 280 НК) и трафик на хора (чл. 159а – 159в НК) в района на Бургас за периода януари 2001 г. – септември 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Регистрирани заявителски материали	68	33	18	15	14	22	170
Образувани и изпратени в прокуратурата досъдебни (полицейски) производства	57	26	14	5	12	15	129
• Преминаване на границата	55	23	11	5	10	10	114
• Превеждане на хора през границата	22	3	2	0	2	1	10
• Трафик на хора	0	0	1	0	0	4	5

Източник: Главна дирекция „Гранична полиция“, Министерство на вътрешните работи.

Подобно е положението и в другите райони по южната черноморска граница. В района на Царево е било образувано едно съдебно производство за нелегално преминаване на границата, разгледано по реда на бързото производство и приключило с осъдителна присъда през 2002 г. В района на Несебър за същия период е било образувано едно досъдебно производство срещу едно лице през 2003 г., приключило със споразумение, одобрено от съда. В района на Поморие няма нито едно образувано наказателно производство по тези текстове от *Наказателния кодекс*.

4.2. Контрабанда на стоки и наркотици

От типичните трансгранични престъпления районът на Бургас е особено рисков от гледна точка на контрабандата, особено на стоки и горива. Делата за контрабанда обаче също представляват на практика незначителен дял от престъпленията, които се разкриват, разследват и наказват по южната черноморска граница. В района на Бургас за последните шест години едно-единствено дело за контрабанда е завършило с присъда, и то оправдателна. Общият брой на наказаните лица е бил пет (включително двама чужди граждани), като във всички тези случаи делата са приключвали със споразумение (Таблица 21).

Таблица 21. Брой наказателни производства, внесени обвинителни актове и осъдени лица за контрабанда (чл. 242 – 242а НК) в съдебен район Бургас за периода януари 2001 г. – ноември 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	n/a	n/a	0	0	2	2	4
Спрени/прекратени досъдебни производства	n/a	n/a	0	0	0	1	1
Внесени обвинителни актове	n/a	n/a	0	0	1	0	1
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани и лица без гражданство)	n/a	n/a	0	0	1 (0)	0	1 (0)
Образувани съдебни производства	3	1	2	4	2	1	13
Прекиратени съдебни производства	2	1	2	3	3	1	12
Дела, решени с присъда	1	0	0	0	0	0	1
Осъдени/оправдани лица	0/2	0	0	0	3/0	2/0	5/2
Лица с наложено административно наказание по чл. 78а НК	0	0	0	0	0	0	0
Сключени споразумения	0	0	0	0	3	1	4
Обжалвани присъди	0	0	0	0	0	0	0

Забележка: За 2001 и 2002 г. Районна прокуратура – Бургас, не разполага с подробна справка относно досъдебните производства за контрабанда.

Източник: Районна прокуратура – Бургас, и Районен съд – Бургас.

Малкият брой на наказателните дела за контрабанда в района на Бургас е тревожен сигнал предвид на обстоятелството, че там е разположено пристанище Бургас – най-голямото морско пристанище с национално значение в страната. По данни на Изпълнителна агенция „Пристанищна администрация“ за 2005 г. през пристанище Бургас, включващо Бургас Изток, Бургас Запад и Росенец Бургас, са преминали 59 % от товарооборота по морските пристанища⁵⁵. През бургаското пристанище се осъществява и основната част от вноса на нефт и нефтопродукти⁵⁶. В този контекст силно впечатление прави липсата през последните шест години на осъдителни присъди за контрабанда в района на Бургас.

Една от основните причини за малкия брой наказателни дела за контрабанда на стоки в района на Бургас е характерното и за други погранични райони санкциониране на нарушенията само по административен ред. Много рядко разкритите случаи се квалифицират като престъпления и се разследват и наказват по реда на наказателния процес. За последните шест години в района на Бургас са били констатирани 758 случая на стокова контрабанда и са били издадени 644 наказателни постановления. От

⁵⁵ Разпределение на товарооборота по пристанища за 2005 г., Изпълнителна агенция „Пристанищна администрация“ (www.port.bg/bg/statistics.html).

⁵⁶ По-подробно за контрабандата по море и контрабандата на нефтопродукти вж. Транспорт, контрабанда и организирана престъпност, Център за изследване на демокрацията, С., 2005, с. 28-29 и 85-89.

всички разкрити нарушения обаче само 8.3 % (63 случая) са били предадени на прокуратурата, която от своя страна е върнала около една четвърт от тях обратно на митниците (Таблица 22).

ТАБЛИЦА 22. Брой констатирани случаи на контрабанда на стоки от Регионална митническа дирекция – Бургас, за периода януари 2001 г. – октомври 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Установени нарушения	140	40	83	107	210	178	758
Предадени на Районната прокуратура	8	6	14	11	6	18	63
Върнати от Районната прокуратура	5	2	4	3	1	1	16
Издадени наказателни постановления	137	36	72	99	204	96	644

Източник: Регионална митническа дирекция – Бургас.

В останалите райони по южната черноморска граница (Поморие, Несебър и Царево) въобще няма образувани наказателни дела за контрабанда на стоки и наркотици. Една от възможните причини за това е, че пристанищата, намиращи се в тези райони, макар да са определени като такива от национално значение, са малки и се използват само за обслужване на пътници.

4.3. Трафик на хора

Сходно е положението и с делата за трафик на хора. В района на Бургас за последните пет години са били образувани 38 досъдебни производства за трафик на хора, внесени са били 14 обвинителни акта срещу 24 лица. Същевременно обаче за същия период са били образувани само три съдебни производства и са били осъдени седем лица (Таблица 23).

Още по-малко са делата за този вид престъпление в останалите райони. В Царево и Поморие за периода 2002 – 2006 г. няма нито едно образувано производство за трафик на хора, докато в района на Несебър са били образувани три досъдебни производства (две следствия и едно бързо полицейско производство), две от тях са били внесени в съда и едно лице е било осъдено с влязла в сила присъда⁵⁷.

⁵⁷ И трите досъдебни производства, образувани от Районна прокуратура – Несебър, са за квалифицирани случаи на трафик на хора, които обаче не включва превеждане на жертвите през границата на страната. По данни на Районна прокуратура и Районен съд – Несебър, към декември 2006 г. едното досъдебно производство още не е било приключено, второто е било в съдебна фаза, а третото е било внесено в съда и е приключило с влязла в сила осъдителна присъда (обжалвана и потвърдена последователно от Окръжен съд – Бургас, и Върховния касационен съд), с която подсъдимият е бил осъден на една година и шест месеца лишаване от свобода условно (с четири години изпитателен срок) и глоба в размер на 2000 лв.

Таблица 23. Брой наказателни производства, внесени обвинителни актове и осъдени лица за трафик на хора (чл. 159а – 159в НК) в съдебен район Бургас за периода януари 2001 г. – ноември 2006 г.

Година	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	n/a	1	8	11	18	38
Спрени/прекратени досъдебни производства	n/a	0	1	2/2	5/2	8/4
Внесени обвинителни актове	n/a	1	1	6	6	14
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани и лица без гражданство)	n/a	4 (-)	2 (-)	8 (-)	10 (-)	24 (-)
Образувани съдебни производства	0	0	2	0	1	3
Прекиратени съдебни производства	0	0	1	0	2	0
Дела, решени с присъда	0	0	0	1	0	1
Осъдени/оправдани лица	0	0	0	2/0	5/0	7/0
Лица с наложено административно наказание по чл. 78а НК	0	0	0	0	0	0
Сключени споразумения	0	0	0	0	2	2
Обжалвани присъди	0	0	0	0	0	0

Забележка: За 2002 г. Районна прокуратура – Бургас, не разполага с подробна справка относно досъдебните производства за трафик на хора.

Източник: Районна прокуратура – Бургас, и Районен съд – Бургас.

4.4. Други трансгранични престъпления

Незначителен е и броят на делата за пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти. В района на Бургас за периода януари 2001 г. – ноември 2006 г. са били образувани шест съдебни производства, едно дело е приключило с осъдителна присъда, пет дела са приключили със споразумение и общо шест лица са били наказани (Таблица 24).

От останалите райони единствено в Поморие за последните шест години е имало наказателни дела за този вид престъпление – били са образувани общо четири производства, от които две са били спрени поради неизвестен извършител, а другите две са били изпратени по компетентност на други прокуратури.

За останалите видове трансгранични престъпления, включени в настоящия анализ (нелегално пренасяне на опасни вещества и отпадъци и нелегално изнасяне на паметници на културата), в районите по южната черноморска граница няма образувани наказателни производства. По отношение на контрабандата на паметници на културата в района на Бургас са били разкрити няколко случая, но по нито един от тях не е било образувано наказателно производство (Таблица 25).

Таблица 24. Брой наказателни производства, внесени обвинителни актове и осъдени лица за пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК) в съдебен район Бургас за периода януари 2001 г. – ноември 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Образувани досъдебни производства	n/a	n/a	26	0	3	0	29
Спрени/прекратени досъдебни производства	n/a	n/a	17/5	0	0	0	17/5
Внесени обвинителни актове	n/a	n/a	1	0	1	0	2
Обвиняеми лица (обвиняеми чужди граждани и лица без гражданство)	n/a	n/a	2 (0)	0	1 (0)	0	3 (0)
Образувани съдебни производства	3	1	1	1	0	0	6
Прекиратени съдебни производства	3	1	2	1	0	0	7
Дела, решени с присъда	0	0	0	1	0	0	1
Осъдени/оправдани лица	3/0	0	2/0	1/0	0	0	6/0
Лица с наложено административно наказание по чл. 78а НК	0	0	0	0	0	0	0
Сключени споразумения	3	0	2	0	0	0	5
Обжалвани присъди	0	0	0	0	0	0	0

Забележка: За 2002 г. Районна прокуратура – Бургас, не разполага с подробна справка относно досъдебните производства за трафик на хора.

Източник: Районна прокуратура – Бургас, и Районен съд – Бургас.

Таблица 25. Брой констатирани случаи на нелегално пренасяне на паметници на културата от Регионална митническа дирекция – Бургас, за периода януари 2001 г. – октомври 2006 г.

Година	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо
Установени нарушения	2	0	0	2	1	0	5
Предадени на Районната прокуратура	2	0	0	2	0	0	4
Върнати от Районната прокуратура	1	0	0	1	0	0	2
Издадени наказателни постановления	1	0	0	1	1	0	3

Източник: Регионална митническа дирекция – Бургас.

4.5. Корупционни престъпления

Положението с делата за корупционни престъпления е сходно с това в районите по границата с Турция и Македония. Въпреки специфичните особености на района по южната черноморска граница и потенциалните рискове от корупция делата за подкуп са изключително малко. За периода от януари 2001 г. до ноември 2006 г. прокурорите от Районната и Окръжната прокуратура в Бургас са внесли в съда 36 обвинителни акта за подкуп. За същия период в Окръжен съд – Бургас, са били образувани 26 съдебни производства за това престъпление и са били постановени 23 присъди.

5. ПРОБЛЕМИ НА РАЗСЛЕДВАНЕТО И НАКАЗВАНЕТО НА ТРАНСГРАНИЧНИТЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПО ГРАНИЦИТЕ С ТУРЦИЯ И МАКЕДОНИЯ И ПО ЮЖНАТА ЧЕРНОМОРСКА ГРАНИЦА

Трансграничните престъпления стават все по-сложни и нюансирани, което още по-ясно очертава трудностите при тяхното разкриване и наказване. Проблемите са както от законодателно, така и от финансово, организационно, материално-техническо и кадрово естество.

5.1. Проблеми във връзка с правната уредба и правоприлагането

По отношение на **предоставянето на разследването на почти всички трансгранични престъпления на дознателите от Министерството на вътрешните работи** преобладават отрицателните оценки. Обикновено се приема, че следователите са с по-голям опит и квалификация, които им позволяват по-ефективно да разследват престъпленията, специфични за граничните райони, докато дознателите тепърва трябва да бъдат обучавани⁵⁸. Към тази отрицателна оценка се добавят и недостатъчният брой на дознателите, както и изказваните съмнения в тяхната независимост, поради което съществуват опасения за надеждността на досъдебното производство, особено по делата за контрабанда. Обвързването на правомощията по извършване на процесуално-следствени действия с изискването лицето да е назначено на длъжност „дознател“ в Министерството на вътрешните работи значително ограничава кадровия ресурс на разследващите органи. Така например за района на граничния контролно-пропускателен пункт Капитан Андреево има само един дознател, на когото се налага да пътува денонощно между Димитровград и Свиленград. Нещо повече, много често трансграничните престъпления се разкриват в рамките на извършване на рутинни проверки от митнически служители или от служители от Главна дирекция „Гранична полиция“, които не са изрично назначени на длъжност „дознател“. В тези случаи, за да имат извършените действия и събраните доказателства каквото и да било значение в процеса, е необходимо да бъде извикан дознател или прокурор, който да образува наказателно производство и да извърши съответните действия. Дори вещите, иззети от компетентните органи в хода на образувано административно-наказателно производство (например за контрабанда), не могат да бъдат използвани като доказателства, ако впоследствие се установи, че деянието представлява престъпление и се образува досъдебно производство⁵⁹. В страната вече има няколко случая на прекратени наказателни производства или дори постановени оправдателни присъ-

⁵⁸ Макар и по-рядко, се застъпва и обратната теза – че дознателите са в по-добра координация с оперативните работници – например на местата, където се правят контролирани доставки, и т.н.

⁵⁹ Вж. Решение No 944 от 11.01.2007 г. на Върховния касационен съд по н.д. No 379/2006 г., II наказателно отделение.

ди именно поради опорочено събиране на веществените доказателства (най-често наркотични вещества).

Проблеми създава и уредбата на **образуването на досъдебното производство със съставянето на акта за първото действие по разследването** (чл. 212, ал. 2 НПК). От една страна, законът определя, че този начин за образуване на производството (по-малко формализиран от образуването с постановление на прокурора) се прилага само когато се извършва оглед на местопроизшествието и свързаните с него претърсване и изземване и разпит на очевидци, ако незабавното им извършване е единствената възможност за събиране и запазване на доказателства. От хипотезите отсъства личният обиск, а много често трансгранични престъпления, особено случаи на контрабанда, се разкриват именно в резултат на откриване на забранени за пренасяне вещи (например наркотични вещества) у самото лице. В тези случаи дори служителят, извършващ обиска, да е дознател, наказателното производство няма да се счита за образувано и извършените действия и иззетите вещи няма да могат да се използват в процеса.

Със **смяната на подсъдността** по делата за контрабанда на стоки и наркотици от районните към окръжните съдилища и съответно от районните към окръжните прокуратури бяха преодолени някои от съществуващите преди това проблеми. До влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс* делата за контрабанда по чл. 242 НК бяха подсъдни на районните съдилища, но тъй като наказанията са високи, законът изискваше в определени случаи разглеждането им от разширен 5-членен състав (двама съдии и трима съдебни заседатели). Това създаваше проблем за малките районни съдилища, в чиято подсъдност бяха тези дела. В Свиленград, макар броят на съдиите да бе увеличен на четирима, понякога се налага командироване на съдии от други съдилища.

Новите правила обаче създават и нови проблеми. Така например при разкриване на контрабанда на наркотици на граничен пункт от митническите органи те трябва да уведомят органите на полицията, които на свой ред следва да уведомят окръжния прокурор, който пък за редица процесуални действия трябва да пътува обратно до съответния район. Така, ако контрабандата е разкрита от митничар на граничния пункт Капитан Андreeво, той уведомява дознателя, който уведомява окръжния прокурор на Хасково, а последният трябва да пътува до районния съд в Свиленград. Смяната на подсъдността от районен на окръжен съд затруднява работата и с оглед на необходимостта от транспортиране на задържани лица.

Най-големи затруднения създават предвидените **кратки срокове на досъдебното производство и съдебната фаза**, чието спазване се оказва почти невъзможно. Това важи особено за сроковете на експертизите, най-вече във връзка с наркотични вещества, които реално отнемат 6-7 месеца, тъй като в регионите по границата с Турция, където е актуален този въпрос, няма лаборатория за изследването им.

Сериозни проблеми възникват и от **необосновано високите наказания** по чл. 354а НК, особено по ал. 2 при повторно извършване – за произ-

водство, държане, пренасяне и т.н. на наркотични вещества. На практика по-често се водят дела срещу „мулета“ и е по-уместно наказанията да се диференцират и намалят по законодателен път, а не да се търсят различни възможности за това в процеса.

Много трудно е при контрабандата на наркотици да се докаже връзката между „мулета“ и поръчителя – най-голямата фигура обикновено никъде не участва пряко и затова са необходими системни и продължителни усилия по наблюдение, следене и т.н. При трафика на хора („каналджийството“) проблемите са сходни. Обикновено лидерът се измъква, защото или е чужд гражданин, или с двойно гражданство. От друга страна, за да се стигне до каналджията, често преминаващите без надлежно разрешение се използват за свидетели и така се елиминира възможността да се приложи чл. 279 НК.

Изпълнението на **съдебни поръчки**, главно от страна на Турция (а също и Гърция), се очертава като един от важните проблеми. За последните осем години по искане на Районния съд в Свиленград не е била изпълнена почти нито една поръчка, докато само за 2005 г. чрез Окръжен съд – Хасково, са изпълнени близо 40 поръчки, направени от турската страна. Неизпълнението или несвоевременното изпълнение на съдебни поръчки води до отлагане, а оттам и до забавяне на делата – провалят се заседания, правят се нови поръчки и т.н. Същевременно и от българска страна изпълнението на поръчките понякога също става бавно.

Въпреки новоприетия *Закон за правната помощ* все още има проблеми с достъпа до правна помощ в граничните райони и липсата на достатъчно практика по регламентиранияте процедури – главно поради тяхната физическа отдалеченост, което забавя наказателното производство.

Глава пета ДЕЖУРНИ АДВОКАТИ

Чл. 28. (1) В неотложни случаи по дела за мерки за процесуална принуда и разпити пред съдия в досъдебното производство адвокатският съвет определя дежурен адвокат, ако обвиняемият, уличеният или заподозреният сам не си е упълномощил защитник.

(2) Дежурен адвокат се определя и на задържания в случаите по чл. 70, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи, когато сам не може да упълномощи адвокат.

Чл. 29. (1) За дежурен адвокат се определя адвокат от Националния регистър за правна помощ, който е дал съгласие да бъде включен в списъка на дежурните адвокати.

(2) Съгласието по ал. 1 не може да е за срок по-кратък от един месец и изразява готовността на адвоката да бъде определен за дежурен адвокат по всяко време на денонощието.

(3) Адвокатският съвет поддържа списък на дежурните адвокати.

- Чл. 30. (1) Искането за определяне на дежурен адвокат в случаите по чл. 28, ал. 1 се прави от органа, ръководещ процесуалните действия, до адвокатския съвет писмено или по телефона не по-късно от 3 часа преди определения за съответното производство час.
- (2) В случаите по чл. 28, ал. 2 дежурен адвокат се избира от списъка на дежурните адвокати от полицейските органи, извършили задържането.
- (3) Органът по ал. 2 незабавно след задържането разяснява на задържания правото на дежурен адвокат и уведомява избрания от списъка адвокат, който веднага пристъпва към изпълнение на задълженията си по правната помощ.
- (4) Задълженията по ал. 3 се изпълняват чрез връчване срещу подпис на задържания на копие от формуляр, съдържащ правото му на упълномощен или дежурен адвокат от момента на задържането.
- (5) Дежурният адвокат продължава да осъществява правната помощ във всички стадии на процеса.

Източник: Закон за правната помощ.

5.2. Организационно-методически проблеми

Компетентните органи, разследващи трансграничните престъпления, в по-голямата си част все още изпитват недостиг на **специфични знания и опит** в разследването на трансграничната престъпност. Така например според анализ на Върховната касационна прокуратура основните проблеми при разследването на престъпленията, свързани с наркотични вещества, включително контрабандата на наркотици, произтичат от **недостатъчната правна подготовка на лицата, извършващи неотложните процесуално-следствени действия** (претърсване, обиск, изземване и т.н.)⁶⁰. Нарушенията на процесуалните правила за извършването на тези действия и неправилното съставяне на съответните протоколи често възпрепятстват успешното доказване на обвинението в съда.

Проблеми в правоприлагането възникват и поради **липсата на унифицирана методика за разследване** на трансграничните престъпления. В Националната следствена служба има подготвено издание в три тома, съдържащо методики за разследване на отделните видове престъпления, включително и някои трансгранични. Те биха могли да се ползват и от дознателите, но с оглед на спецификите в разследването на трансграничната престъпност би могло да се помисли за разработването и одобряването от Върховната касационна прокуратура на специална методика за разследването на такива престъпления⁶¹.

⁶⁰ Вж. Доклад за дейността на Прокуратурата на Република България за периода 1999 г. – м. февруари 2006 г., С., 2006 (<http://www.prb.bg/php/documents/371.doc>).

⁶¹ Преди няколко години на основата на опита в Свиленград бе разработена методика за разследване на контрабанда на наркотични вещества – „Практически проблеми в борбата с наркотрафика и тяхното решаване като фактор за осигуряване на правилно и резултатно провеждане на разследването“, която би могла да бъде доразвита, осъвременена и използвана.

Проблемът с превода по време на разпити е много сериозен, особено като се има предвид, че разследваните и подсъдимите лица често са чужденци. Така например в региона по границата с Турция не се намират лесно преводачи от албански, афганистански (фарси), румънски и сръбски. Има само няколко лица, владеещи арабски, които работят главно в частни фирми, и обикновено, когато бъдат повикани за превод, невинаги могат своевременно да се отзоват, а и заплащането не е атрактивно за тях. Няма и добра аудио-визуална техника, с която да се провеждат и записват такива разпити. Особено когато преводът е лош, подобни разпити са мъчителни и неефективни.

Съществуват и проблеми с **кадровата осигуреност**: за цяла Хасковска област например има само един дознател, специализиран в разследването на трафик на наркотици; липсват преводачи от редки езици и при съставяне на акт за нарушение без преводач това обрича производството на провал в съда.

5.3. Проблеми по материалното и техническото осигуряване

Липсват подходяща **техника и оборудване** като: скенери за цялостна проверка на ТИР-ове, което крие рисковете на случайните проверки, брониран автомобил за транспортиране на наркотиците (в момента транспортирането се извършва с митнически микробуси, а често се използват и лични автомобили за служебни цели); компютри и бърз достъп до интернет или изобщо достъп до интернет и т.н.

Няма **бланки за декларации** за пренасяне на валута на редки езици (арабски, албански, фарси). Това води до отпадане на обвиненията, ако делата стигнат до съда.

Няма **лаборатория за изследване на наркотиците** на самата граница или в близост до нея и се налага пробите да се транспортират до София, откъдето се чакат анализите. Често забавянето при изготвянето на експертизите води до неспазване на сроковете за разследването. Според експерти, ако не се бавеха толкова дълго резултатите от лабораторния анализ, за около две седмици „мулето“ би могло да бъде осъдено.

Голям проблем е и липсата на **достатъчно места в следствените арести**, което налага задържаните лица да бъдат изпращани в София. В Свиленград няма истински арест, отговарящ на изискванията за такъв – има само пет килии за мъже и една за жени, които са пренаселени (най-често има повече от 25 души).

Липсват **достатъчно експерти** и не е възможно да се правят навременни експертизи.

Липсват и **преводачи** по редки езици, както и лицензирани преводачи, които при спешни случаи да поемат своевременно преводите.

ТРЕТА ГЛАВА. МЕЖДУНАРОДНО ПРАВНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И МЕЖДУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА ЗА ТРАНСГРАНИЧНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Сътрудничеството във връзка с разследването и наказването на трансграничната престъпност се осъществява по две основни линии – първо, на междудържавно равнище на двустранна и/или многостранна основа; второ, на междуинституционално равнище – между Върховната касационна прокуратура и прокурорските органи от различни държави, между съдебни, митнически и полицейски органи и т.н. Все още обаче не са достатъчни правните основи и общите международни инструменти за сътрудничество на правоприлагащите органи на различните държави в борбата срещу трансграничната престъпност, която най-често е организирана – както за превенция, така и за последващ контрол.

1. ОСНОВИ НА МЕЖДУДЪРЖАВНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Република България е страна по редица многостранни международни актове, уреждащи различни аспекти на международното сътрудничество по наказателни дела, включително за трансгранични престъпления. По-важните от тези актове включват:

- *Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателни въпроси*, ратифицирана със закон, приет от 36-ото Народно събрание на 27.04.1994 г. – ДВ, бр. 39 от 1994 г.), в сила за Република България от 15.09.1994 г., издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 8 от 24.01.1995 г.;

Европейска конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси

Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси е основополагащ многостранен акт, уреждащ международното сътрудничество по наказателноправни въпроси. В нея са уредени различните форми на правна помощ в наказателното производство относно престъпления, които попадат към момента на искането за оказване на помощ под юрисдикцията на съдебните власти на молещата страна:

- съдебни поръчки;
- връчване на книжа и преписи от присъди – явяване на свидетели, експерти, обвиняеми и подсъдими;

- предоставяне на информация от регистрите за съдимост;
- предоставяне на информация във връзка с наказателното производство;
- обмен на информация от съдебните досиета.

Съдебната поръчка по наказателни дела включва искане за извършване на следствени действия или предаване на вещи, служещи като доказателства, сведение или документи. В чл. 5 на Конвенцията е предоставена възможност на всяка договаряща страна да запази правото си да постави изпълнението на молби за оказване на помощ за издирване или изземване на имущество в зависимост от едно или повече условия, а именно:

- престъплението, мотивиращо молбата за оказване на помощ, да е наказуемо както по законодателството на молещата страна, така и по законодателството на замолената страна;
- престъплението, мотивиращо молбата за оказване на помощ, да се счита за престъпление, обуславящо екстрадирането на престъпника според законодателството на замолената страна;
- изпълнението на молбата за оказване на помощ да е съвместимо със законодателството на замолената страна.

В Конвенцията са уредени процедурите за подаване на молбите за взаимопомощ и тяхното съдържание. Молбите в преобладаващия брой случаи се подават от Министерството на правосъдието на молещата до Министерството на правосъдието на замолената страна. В определени в Конвенцията случаи, както и при неотложни случаи молбите могат да се изпратят пряко от съдебните власти на молещата страна до съдебните власти на замолената страна. Предвиденият в Конвенцията ред не засяга разпоредбите по двустранни договори или споразумения, които са в сила между договарящи страни и които уреждат прякото предаване на молбите за оказване на помощ между съответните им инстанции (чл. 15, ал. 7 от Конвенцията). Същевременно Конвенцията отменя по отношение на страните, за които се прилага, разпоредбите на всички договори, конвенции или двустранни споразумения, уреждащи правната помощ по наказателни дела между които и да са две договарящи страни, но не засяга задълженията, поети при условията на която и да е друга двустранна или многостранна международна конвенция, която съдържа или би могла да съдържа клаузи, уреждащи специфични въпроси на правната помощ в дадена област. Предвидена е възможност договарящите страни да могат да сключват помежду си двустранни или многостранни споразумения за правна помощ по наказателни дела **единствено за да допълнят разпоредбите на Конвенцията или да улеснят прилагането на принципите, залегнали в нея.**

Допуска се изключване на приложението на Конвенцията, когато между две или повече договарящи страни правната помощ по наказателни дела се практикува на основата на уеднаквено законодателство или

на специален режим, предвиждащ взаимното прилагане на съответните им територии на мерки за правна помощ, като тези страни могат, независимо от разпоредбите на Конвенцията, да уреждат взаимоотношенията си в тази област изключително в съответствие с подобно законодателство или режим.

- *Допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателни въпроси*, ратифициран със закон, приет от 36-ото Народно събрание на 27.04.1994 г. – ДВ, бр. 39 от 1994 г., в сила за Република България от 15.09.1994 г., издаден от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 8 от 24.01.1995 г.;
- *Втори допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси*, ратифициран със закон, приет от 39-ото НС на 18.02.2004 г. – ДВ, бр. 16 от 27.02.2004 г., издаден от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 94 от 22.10.2004 г., в сила за Република България от 1.09.2004 г.⁶²;
- *Конвенция за трансфер на осъдени лица*, ратифицирана със закон, приет от 36-ото Народно събрание на 27.04.1994 г. – ДВ, бр. 39 от 1994 г., влязла в сила за Република България на 15.09.1994 г., издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 8 от 24.01.1995 г.;
- *Допълнителен протокол към Конвенцията за трансфер на осъдени лица*, ратифициран със закон, приет от 39-ото НС на 28.01.2004 г. – ДВ, бр. 11 от 10.02.2004 г., издаден от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 92 от 15.10.2004 г., в сила за Република България от 1.07.2004 г.;
- *Европейска конвенция за трансфер на производства по наказателни дела*, ратифицирана със закон, приет от 39-ото НС на 28.01.2004 г. – ДВ, бр. 11 от 10.02.2004 г., издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 104 от 26.11.2004 г., в сила за Република България от 1.07.2004 г.;
- *Европейска конвенция за международно признаване на присъди*, ратифицирана със закон, приет от 39-ото НС на 28.01.2004 г. – ДВ, бр. 11 от 10.02.2004 г., издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 104 от 26.11.2004 г., в сила за Република България от 1.07.2004 г.

България е страна и по множество международни актове, имащи отношение към противодействието на трансграничната престъпност, които между другото съдържат и разпоредби относно международното сътрудничество. Такива са:

- *Конвенция на ООН срещу транснационалната организирана престъпност*, ратифицирана със закон, приет от 38-ото Народно събрание на 12.04.2001 г. – ДВ, бр. 42 от 27.04.2001 г., издадена от Министерството на

⁶² Ратифицирането от страна на Република България през 2004 г. на Втория допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси, Допълнителния протокол към Конвенцията за трансфер на осъдени лица, Европейската конвенция за трансфер на наказателни производства и Европейската конвенция за международно признаване на присъди доведе до изменения на *Наказателно-процесуалния кодекс* в края на същата година. Впоследствие новите разпоредби бяха инкорпорирани в новия *Наказателно-процесуален кодекс*.

- вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 98 от 6.12.2005 г., в сила за Република България от 29.09.2003 г.
- *Протокол за предотвратяване, противодействие и наказване на трафика с хора, особено жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност* (известен като Протоколът от Палермо), ратифициран със закон, приет от 38-ото НС на 12.04.2001 г. – ДВ, бр. 42 от 27.04.2001 г., издаден от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 98 от 6.12.2005 г., в сила за Република България от 25.12.2003 г.
 - *Протокол срещу незаконния трафик на мигранти по суша, море и въздух, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност*, ратифициран със закон, приет от 38-ото НС на 12.04.2001 г. – ДВ, бр. 42 от 27.04.2001 г., издаден от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 98 от 6.12.2005 г., в сила за Република България от 28.01.2004 г.
 - *Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора*, подписана от България на 22.11.2006 г. в Страсбург, ратифицирана със закон, приет от 40-ото Народно събрание на 7.03.2007 г. – ДВ, бр. 24 от 20.03.2007 г.
 - *Конвенция на Организацията на обединените нации за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества*, приета от конференцията на нейното 6-о пленарно заседание на 19 декември 1988 г., ратифицирана със закон на Народното събрание от 15.07.1992 г. – ДВ, бр. 60 от 24.07.1992 г., издадена от Министерството на външните работи, обн., ДВ, бр. 89 от 19.10.1993 г., в сила за България от 23.12.1992 г., попр., бр. 58 от 29.06.2001 г.
 - *Споразумение относно нелегалния трафик по море за приложение на чл. 17 от Конвенцията на ООН срещу нелегалния трафик на наркотици и психотропни вещества* от 1995 г., подписано на 21.5.2003 г.
 - *Международна конвенция за борба срещу финансирането на тероризма*, ратифицирана със закон, приет от 39-ото Народно събрание на 23.01.2002 г. – ДВ, бр. 11 от 31.01.2002 г., издадена от Министерството на външните работи, обн., ДВ, бр. 70 от 19.07.2002 г., в сила от 15.05.2002 г.
 - *Европейска конвенция за борба с тероризма*, ратифицирана със закон, приет от 38-ото Народно събрание на 14.01.1998 г. – ДВ, бр. 9 от 23.01.1998 г., издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 95 от 6.11.2001 г., в сила от 18.05.1998 г.
 - *Протокол за изменение на Европейската конвенция за борба с тероризма*, ратифициран със закон, приет от 39-ото Народно събрание на 14.01.2004 г. – ДВ, бр. 6 от 23.01.2004 г.
 - *Конвенция на Съвета на Европа за предотвратяване на тероризма*, ратифицирана със закон, приет от 40-ото Народно събрание на 15.06.2006 г. – ДВ, бр. 53 от 30.06.2006 г.
 - *Конвенция на Организацията на обединените нации срещу корупцията*, ратифицирана със закон, приет от 40-ото Народно събрание на 3.08.2006 г. – ДВ, бр. 66 от 15.11.2006 г., издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 89 от 3.11.2006 г., в сила за Република България от 20.10.2006 г.
 - *Наказателна конвенция относно корупцията*, ратифицирана със закон, приет от 38-ото Народно събрание на 12.04.2001 г. – ДВ, бр. 42 от

27.04.2001 г., издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 73 от 26.07.2002 г., в сила за Република България от 1.07.2002 г.

- *Допълнителен протокол към Наказателната конвенция относно корупцията*, ратифициран със закон, приет от 39-ото НС на 10.12.2003 г. – ДВ, бр. 110 от 19.12.2003 г., издаден от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 35 от 22.04.2005 г., в сила за Република България от 1.02.2005 г.

Същевременно съществуващите инструменти на двустранна основа за сътрудничество в региона са или много остарели, или с ограничен предмет и правно действие. Това са:

- *Договор за правна помощ по граждански и наказателни дела между Народна република България и Република Турция*, ратифициран с Указ No 160 на Държавния съвет от 18.02.1976 г. – ДВ, бр. 20 от 9.03.1976 г., издаден от Министерството на външните работи, обн., ДВ, бр. 16 от 23.02.1979 г., в сила от 27.10.1978 г.
- *Договор между Република България и Република Турция за трансфер на осъдени лица*, ратифициран със закон, приет от 36-ото Народно събрание на 15.07.1993 г. – ДВ, бр. 65 от 1993 г., издаден от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 61 от 7.07.1995 г., в сила от 24.06.1995 г.
- *Спогодба между правителството на Република България и правителството на Република Турция за сътрудничество и взаимопомощ в митническата дейност*, утвърдена с Решение на Министерския съвет No 175 от 30.04.1998 г., издадена от Министерството на финансите, обн., ДВ, бр. 87 от 29.07.1998 г., в сила от 10.06.1998 г.
- *Споразумение между правителството на Република България и правителството на Република Турция за полицейско сътрудничество*, утвърдено с Решение на Министерския съвет No 612 от 4.07.2005 г., издадено от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 70 от 26.08.2005 г., в сила за Република България от 11.07.2005 г.
- *Спогодба за сътрудничество между правителството на Република България, правителството на Румъния и правителството на Република Турция в областта на борбата срещу тероризма, организираната престъпност, трафика на наркотици и психотропни вещества, прането на пари, трафика на оръжия и хора и други тежки престъпления*, утвърдена с Решение No 550 на Министерския съвет от 13.10.1998 г., издадена от Министерството на външните работи, обн., ДВ, бр. 75 от 28.08.2001 г., в сила от 29.10.1999 г.
- *Спогодба между правителството на Република България и правителството на Република Македония за мерките за предотвратяване и решаване на гранични инциденти по българо-македонската държавна граница*, утвърдена с Решение на Министерския съвет No 553 от 31.07.2000 г., издадена от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 84 от 3.09.2002 г., в сила от 8.03.2002 г.
- *Спогодба между правителството на Република България и правителството на Република Македония за обратно приемане на незаконно пребиваващи лица*, утвърдена с Решение на Министерския съвет No 266 от 26.04.2002 г., издадена от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 87 от 13.09.2002 г., в сила от 19.06.2002 г.

- *Спогодба между правителството на Република България и правителството на Република Македония за сътрудничество и взаимопомощ в митническата област*, утвърдена с Решение No 322 на Министерския съвет от 12.06.2000 г., издадена от Министерството на финансите, обн., ДВ, бр. 100 от 25.10.2002 г., в сила от 15.06.2000 г.
- *Споразумение между правителството на Република България и правителството на Република Македония за гранично-полицейско сътрудничество*, утвърдено с Решение на Министерския съвет No 720 от 16.10.2006 г., издадено от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 14 от 13.02.2007 г., в сила от 21.01.2007 г.
- *Споразумение между правителството на Република България и правителството на Република Македония за сътрудничество в борбата срещу тероризма, организираната престъпност, незаконния трафик на наркотични вещества и прекурсори, незаконната миграция и други тежки престъпления*, утвърдено с Решение на Министерския съвет No 162 от 25.03.2002 г., издадено от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 62 от 11.07.2003 г., в сила от 26.02.2003 г.
- *Меморандум за сътрудничество между Министерството на правосъдието на Република България и Министерството на правосъдието на Република Македония*, подписан на 16.05.2005 г. по време на официално посещение на българска правителствена делегация в Скопие, Република Македония.
- *Декларация на министрите на правосъдието и вътрешните работи на Югоизточна Европа за борба с трафика на деца и защита на жертвите на престъпления*, подписана на 10.12.2003 г. по време на Четвъртия регионален форум на министрите на правосъдието и вътрешните работи на Югоизточна Европа.

Приоритетът на многостранните правни инструменти е обективно обусловен и тяхната определяща роля по основните въпроси на сътрудничеството ще продължава да нараства. Това обаче не води автоматично до отпадане на необходимостта от съвременни механизми, договорени на двустранна основа. Напротив, по редица организационни и процедурни въпроси двустранните договорености следва да се развият и осъвременят.

2. МЕЖДУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА. СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ ПРАВОПРИЛАГАЩИ И ПРАВОРАЗДАВАТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ

Международна правна помощ по наказателни дела съгласно *Наказателно-процесуалния кодекс* се оказва на основание сключен международен договор, по който Република България е страна, или на принципа на взаимността. Международна правна помощ по наказателни дела се оказва и на международен съд, чиято юрисдикция е призната от Република България. В съдържанието на международната правна помощ по наказателни дела се включват връчването на документи, извършването на действия по разследването, събирането на доказателства, предоставянето на информация, както и други форми, ако са предвидени в международен договор, по който България е страна, или са наложени при условията на взаимност (чл. 471 НПК). Отказ се допуска само ако изпълнението на молбата би могло да застраши суверенитета, националната сигурност, обществения ред или други интереси, защитени от правото (чл. 472 НПК). В закона се уреждат процедурните правила за явяване на свидетел и вещо лице пред чуждестранен съд (чл. 473 НПК) и за разпит на лица чрез видеоконференция или телефонна конференция (чл. 474 НПК).

По силата на международните актове, по които България е страна, и в съответствие с вътрешното законодателство на страната **Министерството на правосъдието играе важна роля** в координирането и осъществяването на международната правна помощ по наказателни дела.

Подаването на поръчка за друга държава или международен съд става, като тя се изпраща до Министерството на правосъдието, освен ако с международен договор, по който Република България е страна, е предвиден друг ред (чл. 475 НПК).

Изпълнението на поръчка на друга държава или международен съд се извършва по реда, предвиден в българските закони, или по ред, предвиден в международен договор, по който Република България е страна. Поръчката може да се изпълни и по реда, предвиден в закона на другата държава или в статута на международния съд, ако това е поискано и не противоречи на българските закони (чл. 476, ал. 1 НПК).

Таблица 26. Брой образувани преписки за правна помощ в Министерството на правосъдието за периода юли 2001 г. – юли 2005 г.

Екстрадиции	<ul style="list-style-type: none"> Поискани от други държави Поискани от Република България 	269 255
Трансфери	<ul style="list-style-type: none"> На чужди граждани На български граждани 	39 116
Екзекватури	<ul style="list-style-type: none"> Изпълнение на решения, постановени от съдилища на други държави Изпълнение на постановени от български съдилища решения в други държави 	141 35
„Детски преписки“	<ul style="list-style-type: none"> Относно защитата интересите на децата 	14
Съдебни поръчки	<ul style="list-style-type: none"> Следствени съдебни поръчки на Върховна касационна прокуратура Прокурорски съдебни поръчки с участие на чужд гражданин Получени от чужбина граждански и наказателни съдебни поръчки Български граждански и наказателни съдебни поръчки за чужбина 	3 440 6 317 10 095 4 268
Картони на осъдени в чужбина български граждани		19 577

Източник: Основни резултати от дейността на Министерството на правосъдието 07.2001 г. – 07.2005 г. (http://www.mjeli.government.bg/publications/Dokladi/Report_2001-2005.pdf)

Таблица 27. Брой съдебни поръчки на българските съдилища за Турция и Македония по дела за трансгранични престъпления за периода 2001 – 2006 г.

Престъпление	Съдебни поръчки за Турция	Съдебни поръчки за Македония
Трафик на хора (чл. 159а – 159в НК)	0	0
Контрабанда (чл. 242 – 242а НК)	9	19
Пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК)	1	1
Незаконно изнасяне на паметник на културата или архивен материал (чл. 278, ал. 3 НК)	0	0
Нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК)	8	0
Незаконно пренасяне на опасни отпадъци и други вещества (чл. 353б НК)	0	0
Подкуп и други корупционни престъпления (чл. 301 – 307а НК)	0	0

Източник: Министерство на правосъдието.

Изпълнението на молби на други държави за контролирана доставка и трансгранично наблюдение се извършва от компетентния разследващ орган. Той може да иска съдействие от полицейските, митническите и други административни органи (чл. 47б, ал. 7 НПК).

Разноските по изпълнението на поръчката се разпределят между страните в съответствие с международните договори, по които Република България е страна, или на принципа на взаимността (чл. 47г НПК).

За периода 2001 – 2006 г. в Министерството на правосъдието са били получени няколко искания за съдебни поръчки от български съдилища за Турция и Македония по наказателни

дела, свързани с трансгранични престъпления, като най-много са били поръчките по дела за контрабанда (Таблица 27).

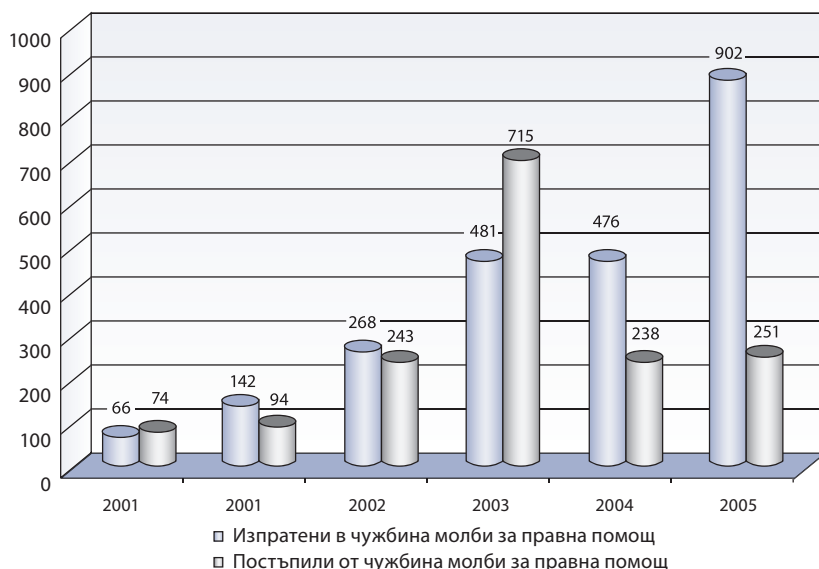
Значително повече са били поръчките, получени в Министерството на правосъдието в обратната посока – от Турция и Македония (Таблица 28).

Таблица 28. Брой съдебни поръчки, получени от Турция и Македония по дела за трансгранични престъпления за периода 2001 – 2005 г.

Престъпление	Съдебни поръчки за Турция	Съдебни поръчки за Македония
Трафик на хора (чл. 159а – 159в НК)	0	0
Контрабанда (чл. 242 – 242а НК)	9	19
Пренасяне на подправени парични знаци, ценни книжа и разплащателни карти (чл. 244, ал. 1 НК)	1	1
Незаконно изнасяне на паметник на културата или архивен материал (чл. 278, ал. 3 НК)	0	0
Нелегално преминаване и превеждане на хора през границата (чл. 279 – 280 НК)	8	0
Незаконно пренасяне на опасни отпадъци и други вещества (чл. 353б НК)	0	0
Подкуп и други корупционни престъпления (чл. 301 – 307а НК)	0	0

Източник: Министерство на правосъдието.

Графика 12. Брой молби за правна помощ, получени и изпратени от Върховната касационна прокуратура през периода 2000 – 2005 г.

Източник: Доклад за дейността на Прокуратурата на Република България за периода 1999 г. – м. февруари 2006 г. (<http://www.prb.bg/php/documents/371.doc>)

По силата на действащия конституционен модел на съдебната власт и процесуалното законодателство **прокуратурата** в България играе водеща роля в противодействието на престъпността, включително на трансграничната, поради което и нейното участие в международното сътрудничество в тази сфера има все по-голямо значение.

Във връзка с това заслужава да се отбележат две обстоятелства: първо, производствата, образувани за престъпления, свързани с организираната престъпност (всички престъпления, извършени от организирана престъпна група или по нейно поръчение, трафик на хора, контрабанда на наркотични вещества и техни прекурсори, подправка на парични знаци и измами с кредитни карти, престъпления, засягащи финансовите интереси на ЕС, корупция, тероризъм и др.) предвид тяхната висока степен на обществена опасност и висок обществен интерес, са взети на специален отчет от Върховната касационна прокуратура; и второ, предвид нарастващата дейност на Върховната касационна прокуратура в сферата на международноправното сътрудничество и международната правна помощ през 2004 г. **сектор „Международен“** бе трансформиран в **самостоятелен отдел**. Отделът обработва все по-голям обем преписки. Значително е увеличен обемът на дейността по изготвяне и изпращане в чужбина на молби за правна помощ за

изпълнение на съдебни поръчки, както и дейността по изпълнение на постъпили такива поръчки от чужбина (Графика 12).

По информация на Върховната касационна прокуратура молбите за правна помощ, изпратени от чуждите съдебни власти, се отнасят най-често до наказателни производства за търговия, производство или трафик на наркотични вещества, пране на пари, фалшифициране на пари и платежни инструменти, контрабанда на стоки, измама и други. Повечето от тези молби се възлагат за изпълнение на Националната следствена служба и обикновено се изпълняват в срок от **три до четири месеца и по изключение – за шест и повече месеца**.

С получените чрез Министерството на правосъдието молби за правна помощ не се изчерпва броят на тези, заведени и възложени от Върховната касационна прокуратура за изпълнение. Нараства броят на случаите, при които молби за правна помощ за спешно връчване на призовки и за извършване на следствени действия се изпращат по факс във Върховната касационна прокуратура въз основа на Втория допълнителен протокол към *Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси*. Молбите за следствени действия, изпратени по факса, се възлагат за изпълнение на Националната следствена служба, като изпращането на оригиналната молба за правна помощ чрез Министерството на правосъдието на съответната държава до българското Министерство на правосъдието е последващо действие. При необходимост от спешно изпращане на следствена поръчка за чужбина се използват и каналите на Интерпол на основание чл. 4 от Втория допълнителен протокол към конвенцията (през 2005 г. тази възможност е използвана в 30 случая).

Сътрудничеството на Върховната касационна прокуратура с **компетентните органи на други държави** се извършва въз основа на действащите многостранни и двустранни международни договори, по които Република България е страна, и въз основа на принципа на взаимността за действия, свързани с изготвяне и изпращане на молби за правна помощ до чужбина; за действия по възлагане и изпълнение на молби за правна помощ от чужбина; и за екстрадициите на обвиняеми и осъдени лица.

Правна помощ по наказателни дела, осъществявана от Върховната касационна прокуратура през 2005 г.

През 2005 г. в отдел „Международна правна помощ“ на Върховната касационна прокуратура са заведени общо 11 385 преписки, от които новообразувани са 4031 броя.

От българските съдебни власти по висящи досъдебни производства са изпратени 902 молби за правна помощ, от които 15 по дела за трафик и производство на наркотични вещества, 5 по дела за пране на пари, 8 по дела за трафик на хора и склоняване към проституция, 1 по дело за организирана престъпна група и т.н.).

От съдебните власти на чужди държави са получени 251 молби за правна помощ, от които 156 са възложени за изпълнение на Националната следствена служба. Молбите, свързани с наказателни произ-

водства за търговия, производство или трафик на наркотични вещества са 19 броя, за пране на пари и фалшифициране на пари и платежни инструменти – 15 броя, за измама – 21 броя, за контрабанда на стоки – 14 броя, и т.н.

През 2005 г. във Върховната касационна прокуратура са постъпили 66 молби от чужбина за екстрадиране на чужди граждани (при 112 за 2004 г.) и 88 молби за активна екстрадиция, подадени от българските съдебни власти (при 35 за 2004 г.).

Заведени са 10 новопостъпили молби за трансфер на осъдени в България чужди граждани (при 40 за 2004 г.) и 40 преписки за трансфер на български граждани, осъдени в чужбина (при 43 през 2004 г.), за изтърпяване на наложените им наказания.

По приложението на *Европейската конвенция за международно признаване на присъди* за 2005 г. е налице един случай, по който присъда, получена от Кралство Холандия за трафик на хора и пране на пари, е изпратена незабавно на компетентния Окръжен съд гр. Бургас за провеждане на съответната съдебна процедура.

Източник: Доклад за дейността на Прокуратурата на Република България 1999 – м. февруари 2006 г. (<http://www.prb.bg/php/documents/371.doc>)

Върховната касационна прокуратура получава и изпраща молбите за **трансфер на наказателното производство**, ако то е в досъдебната фаза на процеса (ако производството е влязло в съдебната фаза, молбите се обработват от Министерството на правосъдието). Трансферът на наказателно производство е уреден в раздел IV на *Наказателно-процесуалния кодекс*. Ако молбата за трансфер на наказателното производство в чужбина бъде уважена, тя се препраща незабавно на компетентните органи на наказателното производство съгласно разпоредбите на българския *Наказателно-процесуален кодекс*. Молбата за трансфер в чужбина се приема при наличието на 13 кумулативни обстоятелства, определени в чл. 478, ал. 2 НПК: 1. деянието, за което е направено искането, съставлява престъпление по българския закон; 2. деецът е наказателноотговорен по българския закон; 3. деецът е постоянно пребиваващ на територията на Република България; 4. деецът е гражданин на Република България; 5. престъплението, за което е направено искането, не се счита за политическо или за свързано с политическо престъпление или за военно престъпление; 6. искането не цели преследване или наказване на лицето поради неговата раса, религия, гражданство, етническа принадлежност, пол, гражданско състояние или политически убеждения; 7. срещу дееца е започнало наказателно производство в Република България за същото или за друго престъпление; 8. трансферът на производството е в интерес на установяване на истината и най-важните доказателства се намират на територията на Република България; 9. изпълнението на присъдата, ако такава бъде постановена, ще подобри възможностите на осъденото лице за социализация; 10. личното присъствие на дееца може да бъде осигурено в производството в Репуб-

лика България; 11. присъдата, ако такава бъде постановена, може да бъде изпълнена в Република България; 12. искането не противоречи на международните задължения на Република България; 13. искането не противоречи на основните принципи на българското наказателно и наказателно-процесуално право.

В новия *Наказателно-процесуален кодекс* е предвидена възможност Върховната касационна прокуратура да създава с други държави **съвместни екипи** за разследване, в които да участват и български прокурори и разследващи органи. В тези случаи за дейността, срока и състава на съвместния екип за разследване се сключва споразумение с компетентните органи на участващите държави. На територията на Република България съвместният екип за разследване спазва разпоредбите на международните договори, условията на споразумението и българското законодателство (чл. 476, ал. 3 НПК). Върховната касационна прокуратура подава молби до други държави за разследване чрез служител под прикритие, чрез контролирана доставка и трансгранично наблюдение и се произнася по такива молби на други държави (чл. 476, ал. 4 НПК). Законът предвижда при спешни случаи на преминаване на държавната граница за трансгранично наблюдение на територията на Република България да се уведомява незабавно Върховната касационна прокуратура. Тя взема решение за продължаване или прекратяване на трансграничното наблюдение при условията и по реда на *Закона за специалните разузнавателни средства* (чл. 476, ал. 6 НПК).

Сътрудничеството на прокуратурата с компетентните органи на чужди държави се засилва с влизането в сила на *Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест*. С този закон на Върховната касационна прокуратура бяха възложени дейностите, свързани с изготвяне на искания за международното издирване и молби за екстрадиция до органите на чужди държави както на обвиняеми лица по висящи досъдебни производства, така и на осъдени лица.

Приложното поле на *Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест* се определя от:

- наличието на международен договор, по който Република България е страна, като го допълва по отношение на неуредените въпроси;
- при условие на взаимност, която се установява от министъра на правосъдието в случаите, когато липсва международен договор;
- при получаване на Бюлетин за международно издирване на Международната организация на криминалната полиция (Интерпол) с цел задържане и екстрадиция.

За допускане на екстрадиция се изисква **двойна наказуемост**, т.е. деянието да съставлява престъпление по българския закон и по закона на молещата държава и за него да се предвижда наказание лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане на лицето за не по-малко от една година, или друго по-тежко наказание (чл. 5, ал. 1 ЗЕЕЗА). Деянието съставлява престъпление и в двете държави, когато независимо от разликите между съставите техните основни признаци съвпадат.

Екстрадиция се допуска и с цел изтърпяване на наказание лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане на лицето, наложени в молещата държава за не по-малко от 4 месеца.

В закона са предвидени условията и редът за извършване на задържане и предаване на лице с цел провеждане на наказателно преследване, изпълнение на наказание лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане, между Република България и държавите – членки на Европейския съюз, въз основа на **Европейска заповед за арест** (чл. 35 и сл. ЗЕЕЗА). Европейска заповед за арест се издава за лица, извършили деяния, които се наказват съгласно правото на издаващата държава с лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане не по-малко от една година, или с друго по-тежко наказание или ако наложеното наказание лишаване от свобода или мярката, изискваща задържане, е не по-малко от 4 месеца. Законът допуска изключение от изискването за двойна наказуемост за издаване на европейска заповед за арест за определен кръг престъпления, които поради своята висока степен на обществена опасност са наказуеми в издаващата държава с лишаване от свобода не по-малко от три години или с друго по-тежко наказание, или за тях се предвижда мярка, изискваща задържане под стража за не по-малко от три години (чл. 36, ал. 2 ЗЕЕЗА). Сред тях са типичните трансгранични и свързани с тях престъпления като:

- участие в организирана престъпна група;
- тероризъм;
- трафик на хора;
- незаконен трафик на наркотични и психотропни вещества;
- незаконен трафик на оръжия, боеприпаси и взривни вещества;
- корупция;
- измама, включително такава, която засяга финансовите интереси на Европейските общности по смисъла на *Конвенцията за защита на финансовите интереси на Европейските общности от 26 юли 1995 г.*;
- компютърни престъпления и престъпления, свързани с компютри;
- престъпления против околната среда, включително незаконен трафик на застрашени животински видове и на застрашени растителни видове и разновидности;
- подпомагане на незаконно влизане и пребиваване в страната;
- незаконна търговия с човешки органи и тъкани;
- незаконен трафик на предмети на културата, включително антични предмети и произведения на изкуството;
- незаконен трафик на хормонални вещества и други стимулатори на растежа;
- незаконен трафик на ядрени или радиоактивни материали;
- търговия с противозаконно отнети превозни средства;
- престъпления под юрисдикцията на Международния наказателен съд;
- незаконно отвлечане на летателни средства или кораби и др.

Прилагането на новото законодателство е насочено към улесняване и ускоряване на международното сътрудничество по наказателноправни въпроси.

За подобряване на работата на прокуратурата допринася и съществуващата вече вътрешна мрежа в окръжните прокуратури и в някои ключови

районни прокуратури, но липсва адекватна правна уредба за разширяването ѝ и свързването ѝ с европейската мрежа. Включването на съдии и прокурори в националната мрежа се решава от Висшия съдебен съвет съгласно подзаконов акт на министъра на правосъдието. Все още се бави ратифицирането на *Конвенцията за взаимна правна помощ по наказателни дела между държавите – членки на ЕС от 2000 г.*

Важна роля в противодействието на трансграничната престъпност играе **регионалното сътрудничество**. По границата с Турция съществуват добре развити контакти и сътрудничество, макар и с неформален характер, между съответните български и турски институции (главно между граничните полицаи, разследващите и прокурорските органи). През последната година има данни, че тези контакти се подобряват (например между Одрин и Хасково съществува оперативен обмен на информация, полезна и за двете страни). Досегашната практика показва, че обменът се осъществява по-лесно през прокуратурата, докато чрез полицията процесът е по-бавен, защото минава през офицер за връзка, който е в Анкара, въпреки че одринската полиция има 1-2 много сериозни операции срещу организираната престъпност благодарение на съдействието на българските служби.

Проведени са и официални срещи между Хасковската и Одринската прокуратура, както и за установяване на оперативни контакти между правоприлагащите органи от двете страни. Почти липсват обаче контакти с турски съдии. Официално за турските магистрати контактите с България се осъществяват индиректно и бавно чрез турското министерство на правосъдието, а за полицаите процедурата е още по-трудна. Българските прокурори не могат да пътуват до Турция, без да са командировани от главния прокурор, а понякога се налага спешно да се осъществи контакт в рамките на няколко часа.

Същевременно все още в преобладаващия брой случаи трафикът на наркотици се разкрива от българска страна и едва напоследък се наблюдава по-висока ефективност и от турска страна. По отношение на трафика на хора и „каналджийството“ е необходимо по-голямо съдействие от турска страна, защото лицата, придружаващи имигрантите до границата (съответно чакащи ги от другата страна на границата), са основно чужди граждани.

По отношение на взаимодействието между българските институции положението в региона по границата с Република Македония е сходно. Общата забележка е да се подобри взаимодействието между полицейските органи и прокуратурата.

Участващите в процеса на разследване и наказване на трансгранични престъпления, извършени в региона, споделят мнението, че с Турция се комуникира трудно – бавно се изпълняват съдебни поръчки, дори призовки не се връчват. Обща е констатацията, че по принцип изпълнението на съдебни поръчки от съответните органи и на други чужди държави (особено от Англия и Русия) е бавно. Това налага **преглед на двустранните и многостранните актове, както и на вътрешните норми** и усъвършенстването им с оглед повишаване ефективността на международното сътрудничество по проблемите на трансграничната престъпност.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. ПРЕПОРЪКИ

В резултат на анализа на състоянието на трансграничната престъпност, на вътрешните и международните правни актове за противодействието ѝ и на работата на институциите, оправомощени да ги прилагат, се очертават няколко групи препоръки.

1. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ ДО НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ И ОРГАНИТЕ, ИМАЩИ ЗАКОНОДАТЕЛНА ИНИЦИАТИВА

- Да се приемат изменения и допълнения в Наказателния кодекс, насочени към:
 - Въвеждане на нов квалифициран състав на престъплението **нелегално превеждане на хора през границата** (чл. 280, ал. 2 НК), обхващащ случаите, когато **деянието е извършено повторно**.
 - Въвеждане на ясни критерии за **разграничаване на случаите на стокова контрабанда** (чл. 242, ал. 1 НК), които се квалифицират като **престъпления**, и тези, които се санкционират като **административни нарушения** (например чрез легално дефиниране на понятията „големи размери“, „системно“ извършване на дейност и т.н.).
 - Отмяна на разпоредбата, даваща възможност за маловажни случаи на контрабанда на стоки да се налага административно наказание глоба или – ако този текст бъде запазен – препращане за размера на глобата към митническото законодателство.
 - **Диференциране на наказателната отговорност за контрабанда на наркотици** и предвиждане на по-леки наказания за лицата, които само пренасят наркотиците, без да са част от организирана мрежа (т.нар. „мулета“).
 - Предвиждане на възможност за **освобождаване от наказателна отговорност при оказване на съдействие на компетентните органи** за разкриване на съучастниците в извършване на контрабандата (по подобие на разпоредбата на чл. 109, ал. 4 НК, който предвижда, че участник в организирана престъпна група не се наказва, ако доброволно се предаде на властта и разкрие организацията или групата, преди да е извършено друго престъпление).
 - Разширяване на приложното поле на разпоредбата, инкриминираща продажбата и държането на склад на акцизни стоки без бандерол (чл. 234 НК), която в момента обхваща само случаите, когато стоките се продават или държат на склад, а следва да включва по-широк кръг хипотези – например когато стоките се пренасят или съхраняват в превозно средство.
 - Въвеждане на възможност за контрабанда на стоки и наркотици съдът да налага и наказанията **лишаване от право да се заема оп-**

- ределена държавна или обществена длъжност и лишаване от право да се упражнява определена професия или дейност.** Подобна промяна е от особено значение за случаите, когато в извършването на престъплението участва митнически служител, служител от гранична полиция и т.н.
- Инкриминиране на **митническата измама**, за която в момента няма отделна разпоредба и деянията се квалифицират по други текстове от закона. В тази насока са възможни различни подходи като например: създаване на отделен състав за престъплението митническа измама по подобие на текстовете за укриване на данъци (чл. 255 НК), предвиждане на по-тежко наказуеми състави за документни престъпления (чл. 308 и сл. НК), когато предмет на престъплението е митническа декларация или друг митнически документ и т.н.
 - Да се направят промени в *Наказателно-процесуалния кодекс*, с които да се улесни разследването по наказателни дела за трансгранични престъпления, в това число:
 - Прецизиране на разпоредбата, според която разследващи органи могат да бъдат само лицата, назначени на длъжност „дознател“ в Министерството на вътрешните работи. Текстът следва да дава възможност на **по-широк кръг полицейски служители да извършват процесуално-следствени действия**, особено в хипотезата на неотложни следствени действия, чието незабавно извършване е единствената възможност за събиране и запазване на доказателства.
 - Възстановяване на института на **митническото дознание**, съществувал до влизането в сила на новия *Наказателно-процесуален кодекс*. Необоснованото премахване на възможността митнически служители да бъдат дознатели по дела за контрабанда и нарушения на валутния режим създава затруднения в практиката. Митническите служители притежават по-добра подготовка за работа по случаи на стокова контрабанда, отколкото дознателите в Министерството на вътрешните работи и участието им при разследването на такива престъпления ще повиши ефективността на работата на разследващите органи.
 - Допълнение на разпоредбата, определяща реда за образуване на наказателното производство със съставяне на акта за първото действие по разследването, и **добавяне на личния обиск към неотложните процесуално-следствени действия**.
 - Преосмисляне на **подсъдността по наказателните дела за контрабанда**. С новия *Наказателно-процесуален кодекс* подсъдността по тази категория дела бе променена от районен на окръжен съд, но окръжните съдилища са по-отдалечени от границата в сравнение с районните съдилища, което затруднява разследването, тъй като разследващите органи трябва често да изминават голямо разстояние до съответния окръжен съд за получаване на разрешение или одобрение за извършването от тях процесуално-следствени действия или за налагане на принудителни мерки, включително мерки за неотклонение.
 - Въвеждане на възможност, при определени условия и ред, **извършените в рамките на административнонаказателно производ-**

- ство действия**, при които се изземват веществени доказателства, и съставените за това протоколи да могат **да се ползват пълноценно в наказателния процес**.
- Усъвършенстване на условията и реда за прилагане на **новите специални разузнавателни средства** (служител под прикритие, доверителна сделка и контролирана доставка), в това число чрез въвеждане на разпит на непосредствения ръководител на служителя под прикритие вместо или в допълнение на разпита на самия служител.
 - По-прецизна регламентация на **разпита на свидетел с тайна самоличност** с цел избягване на възможността за неговото разкриване от информацията, съдържаща се в протоколите за разпит и другите материали по делото (например чрез изрична забрана за посочване на определена категория данни в протокола за разпит).
 - Въвеждане на изискване **разпитът на поемните лица да се извършва пред съдия**.
 - Предвиждане на възможност за **разпит на разследващия орган**, изготвил съответния протокол, в качеството му на свидетел по делото, каквато е практиката в редица европейски държави.

Предлагани изменения в Наказателно-процесуалния кодекс

„Вследствие от направения анализ по прилагането на новия НПК и независимо от отчетените положителни резултати работната група прецени, че съществуват някои проблеми, произтичащи от прилагането на новата уредба. Това наложи изготвянето на предложение за изменения в НПК. Основните промени, предвидени в проекта на Закон за изменение и допълнение на НПК, внесен в Народното събрание от група народни представители, са:

- Осигуряване в краткосрочен план на достатъчен брой служители с разследващи функции за повишаване на ефективността на полицейската работа по досъдебното производство; предоставяне на разследващи функции на всички полицейски служители.
- Удължаване на предвидените в закона срокове за разследване от два на минимум шест месеца с възможност за удължаване за още шест месеца.
- Предвиждане на възможност полицейският служител, провел разследването, да свидетелства в съдебното производство.
- Предвиждане на възможност ръководителят на полицейско звено, действащо под прикритие, да свидетелства в съда от името на служителя под прикритие, участвал в операцията.
- Отпадане на необходимостта от участие на поемни лица при извършване на процесуални действия в досъдебното производство.“

Източник: Анализ на действието на Наказателно-процесуалния кодекс по отношение на ефективността на досъдебното производство (Изготвен от Междуведомствената работна група за мониторинг на НПК, 9 март 2007 г.).

- Да се направят промени в *Закона за Министерството на вътрешните работи* и/или в подзаконовите актове по неговото приложение, с които да се регламентират **ясни критерии за определяне на броя на дознателите** в различните райони на страната, като освен броят на населението се вземат под внимание още спецификите и криминогенността в съответния район. В момента в много райони, особено в тези по границата, има недостиг на дознатели.
- Да се промени процедурата за налагане на **административни наказания за контрабанда**, уредена в *Закона за митниците*, като се предвидят случаи, при които **не е допустимо сключването на споразумение** между нарушителя и административнонаказващия орган – например когато стойността на предмета на престъплението е над определен размер или нарушението е извършено повторно. Сключването на споразумение дава възможност за налагане на минималното предвидено наказание и позволява вместо отнемане на стоките – предмет на нарушението, и на използваното превозно или преносно средство те да бъдат заплатени в размер на 25 % от тяхната равностойност. Този привилегирован режим не следва да намира приложение за сериозни случаи на контрабанда, тъй като създава предпоставки за корупция.
- Да се направят промени в *Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест*, като се разширят правомощията на прокуратурата, включително чрез **въвеждане на процедура за предварително задържане до получаване на Европейската заповед за арест**, аналогична на процедурата за предварително задържане до получаване на молбата за екстрадиция.
- Да се регламентират **размерът и разпределението на разноските между органите на досъдебното производство и съда**, за да се преодолее сегашното състояние, при което при експертните в досъдебното производство експертите сами определят цената, а съдилищата заплащат на Министерството на вътрешните работи направените разноски. Понастоящем решенията за финансиране на големи експертни изследвания се вземат от Висшия съдебен съвет. Въвеждането на регламент следва да отрази промяната в процеса, при която органите на досъдебното производство в по-голямата си част са извън съдебната система.

Наред с предлаганите конкретни промени общата препоръка в по-дългосрочен план е да се стабилизира законодателството, да се приемат по-рядко и само добре обмислени и неотложни промени, което ще стабилизира и правоприлагането. Общопризната е необходимостта от **тълкувателни решения на Върховния касационен съд** по основни въпроси, свързани с прилагането на законодателството, особено на новия *Наказателно-процесуален кодекс* и на някои от последните изменения на *Наказателния кодекс*.

2. ПРЕПОРЪКИ ЗА ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКИ МЕРКИ

- Към Висшия съдебен съвет, Върховната касационна прокуратура и Министерството на вътрешните работи
 - Да се предвиди **механизъм за съвместни решения** на Висшия съдебен съвет, Върховната касационна прокуратура и Министерството на вътрешните работи във връзка с разследването на престъпления, в това число и на трансгранични престъпления, като се използват максимално и съществуващите вече механизми (съвместни инструкции, указания и други актове)⁶³.
 - Под ръководството на Върховната касационна прокуратура да се разработи съвременна **унифицирана методика** за разследване на трансгранични престъпления, която да бъде приета от Висшия съдебен съвет и министъра на вътрешните работи и да се прилага от следователите и дознателите, разследващи такива престъпления. Тя следва да включва уеднаквяване на процедурите и изпълнението им, формата на документите (вкл. и с европейските съдии с оглед признаването на съдебните актове), регламент за **обмен на информация** и запознаване с досиета дори по приключили дела, със съществуващи методики за разследване и разглеждане на дела за трансгранични престъпления. Още повече, че следствието и полицейското дознание често имат общи проблеми и потребности – правни, материално-техническо и кадрово осигуряване и т.н.
 - Съвместни решения за подобряване на комуникацията и координацията между съда и органите на досъдебното производство, включително въвеждане на **софтуер** за комуникация между отделните институции и за използване на базата данни на Министерството на вътрешните работи и въвеждане и използване на **общи информационни системи** за органите на досъдебното производство и съда, особено от един район (системите на ГРАО не са подходящи, защото не са пълни и актуализирани).
 - **Стимулиране** на съдии, прокурори, следователи и полицаи за работа в отдалечените гранични райони – финансови, социални и други мерки, включително за **повишаване на професионалната им подготовка** (например чрез въвеждане на по-високи възнаграждения в граничните райони, но и по-чести атестации и проверки, обучение, техническо оборудване и т.н.), както и предвиждане на мерки за съвместно обучение (включително по европейско право) на местно равнище с участието на представители на всички правоприлагащи и правораздавателни институции.

⁶³ Напр. Инструкция No 1 от 22.03.2004 г. за работата и взаимодействието на органите на предварителното разследване, Инструкция No И-19/22.06.2006 г. за организацията на съвместни екипи на прокуратурата и МВР за противодействие на организираната престъпност, издадените указания от главния прокурор, Върховната касационна прокуратура и министъра на вътрешните работи относно дейността на прокуратурата по възлагането, извършването и приключването на предварителните проверки, относно уеднаквяване на критериите за започване на досъдебно производство, полицейска или прокурорска проверка и т.н.

- Диференцирано разпределение на бюджета на съдебната власт и на Министерството на вътрешните работи и предвиждане на **достатъчно средства** за правоприлагащите и правораздавателните органи за **превод от редки езици**, особено в съдебните райони, в които поради наличието на контролно-пропускателни пунктове има по-голяма нужда от такива средства.
 - Да се реши въпросът с **конвоирането на обвиняемите**, тъй като сега при новия *Наказателно-процесуален кодекс* следствените служби разследват ограничен кръг престъпления, охраната на съдебната власт охранява главно съдебните сгради, а дейността по конвоирането се извършва от Министерството на вътрешните работи по силата на неофициално споразумение.
- Към Министерството на финансите и Агенция „Митници“
 - Специално обучение и мерки за **повишаване на квалификацията на лицата, които съставят актове и издават наказателни постановления за митнически нарушения**. В момента основните слабости, които се констатират, се отнасят до актовете за установяване на административното нарушение. Не се описва изпълнителното деяние и няма позоваване на нормата на материалния закон, която е нарушена (често се записва само чл. 233 ЗМ, което е санкционната норма, а не нормата, която лицето е нарушило). По *Закона за акцизите и данъчните складове* се предвижда отнемане за точно определени нарушения, но понякога в наказателните постановления то или се пропуска, или се прави по *Закона за административните нарушения и наказания*, а ако в постановлението се посочи само по чл. 20 ЗАНН, без да се посочи по коя от трите алинеи, и наказателното постановление бъде отменено изцяло, деецът остава ненаказан и стоката му се връща⁶⁴. Трябва да бъде посочена конкретната разпоредба, за да може съдът да потвърди постановлението в частта му за отнемането.
 - Включване в състава на **мобилните групи** на прокурори, следователи и дознатели с цел повишаване на тяхната ефективност.
 - Въвеждане на образци на декларациите за внос и износ на валута на повече езици, включително на по-рядко срещани езици, особено на езиците на най-рисковите националности. В момента няма образци дори на езика на някои съседни държави – например на румънски, което прави невъзможно да се докаже нито нарушение-то, нито и правомерността на действията на компетентните органи.
 - Въвеждане със съответен нормативен акт на **задължителна експертна оценка** на стоката – предмет на контрабанда – по пазарни цени.
 - Оборудване на митническите служби с модерна техника за осъществяване на граничните проверки, която да изключи рисковете от случайните проверки (например скенери за проверка на стоката в

⁶⁴ В района на Кюстендил 90 % от наказателните постановления, издадени от митническите органи, се отменят от съда, което често се дължи на некомпетентност и ниска квалификация на актосъставителите, но поражда и съмнения за корупция.

- ТИР-овете, с каквито разполагат в повечето държави, включително в Турция).
- Създаване на лаборатории за извършване на експертизи на заловените наркотични вещества в самите гранични райони, за да се избегне забавянето от извършването на експертизите в София, което в момента често води до неспазване на двумесечния срок за извършване на разследването. Необходимо е и оборудване на митническите органи със специални железни шкафове за съхраняване, маскировъчни костюми, електронни везни и бронирани автомобили за транспортиране на наркотиците.
 - Към Министерството на вътрешните работи и Главна дирекция „Гранична полиция“
 - Предприемане на необходимите мерки за **засилване на охраната по сухопътните граници** (особено по т.нар. „зелена граница“ извън районите на граничните контролно-пропускателни пунктове и по черноморската граница) и повишаване на професионалната подготовка на охраняващите.
 - Предприемане на мерки за подобряване на **взаимодействието между отделните звена и служби** – от получаването на сигнала за извършване на трансгранично престъпление до завършване на разследването. Необходимо е също така да се предвиди, че при операции, предприемани от различни служби, особено от Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, разследващите хипотези следва да се споделят с прокурора от самото начало, а не в момент, когато за него вече е късно да реагира. Често пъти това е причината за липсата на доказателства, като операциите остават само показни акции и обект на медиен шум за „разкрити престъпления“, „разбити престъпни групи“ и т.н. Необходимо е ясно да се определят и разграничат функциите на всяко едно звено и институция по цялата верига на разследване и наказване на престъплението.
 - Към Съвета по криминологични изследвания при Министерството на правосъдието
 - Създаване на **база данни за трансграничните престъпления** и наблюдение и анализ на тяхната динамика.
 - Към Върховната касационна прокуратура
 - Да се доразвие разработената **Унифицирана информационна система (УИС)** за компютърна обработка на преписките и делата, която да се приложи и в останалите прокуратури (извън т.нар. пилотни прокуратури). Това ще направи възможен обмен на електронна информация с другите органи на съдебната и изпълнителната власт, ангажирани в борбата с престъпността, както и проследяването на развитието на наказателните дела от регистрирането на извършено престъпление до изтърпяването на наложеното наказание от осъденото лице.

- Да се използва пълноценно изградената в края на 2005 г. **система за обмен на информация** между прокуратурата и органите на следствието по конкретни дела за организирана престъпност, тежки икономически престъпления и корупцията, заведени на специален отчет поради изключително високата им степен на обществена опасност и обществен интерес, включително такива с трансграничен характер⁶⁵.
 - Да организират по-често и редовно **съвместни квалификационни срещи на прокурори и дознатели** по отделни аспекти на трансграничната престъпност и разследването.
 - Да инициират и координират съвместни действия на правозащитните органи, включително чрез създаване на **съвместни групи** за противодействие на отделните трансгранични престъпления.
 - Да играе активна роля за организирането на **трансгранични срещи с прокурори от Турция и Македония** за подобряване на регионалното сътрудничество и постигане на по-бърз и директен обмен на информация във връзка с трансгранични престъпления.
- Към Висшия съдебен съвет, Министерството на вътрешните работи, Министерството на финансите и Националния институт на правосъдието
 - Да се предвиди **обучение за представителите на всички правоприлагащи и правораздавателни** органи, участващи в противодействието на трансграничната престъпност, с оглед на ролята им в този процес и новите моменти в законодателство. Засега то е все още много оскъдно, особено за прокурорите и другите разследващи органи.
 - Да се организира **обучение на митническите служители с участието на съдии**, за да се преодолеят слабостите при съставянето на актовете и издаването на наказателните постановления за контрабанда, които водят впоследствие до отмяна на голяма част от тези актове от съдилищата.
 - Да се организират **повече семинари в рамките на текущото обучение на прокурори и съдии, посветени на практическите аспекти на международното сътрудничество и Европейската заповед за арест**, с лектори действащи магистрати, работещи по тези въпроси.
 - Към Министерството на правосъдието
 - Да се завърши подготовката и да започне работа **Единната информационна система за противодействие на престъпността**. Създаването на системата се бави вече повече от 10 години, а успешното ѝ въвеждане може да подобри значително взаимодействието

⁶⁵ В тази информационна система се осъществява мрежова връзка на Върховната касационна прокуратура с всички специализирани отдели на прокуратурите в страната, от една страна, и с информационните системи на Националната следствена служба и чрез нея – на Министерството на вътрешните работи, от друга. Вж. Доклад за дейността на Прокуратурата на Република България 1999 г. – м. февруари 2006 г. (<http://www.prb.bg/php/documents/371.doc>).

- между институциите, ангажирани с противодействието на престъпността като цяло и в частност на трансграничните престъпления⁶⁶.
- Да се предложи и договори **осъвременяване на двустранния договор за правна помощ с Турция** с цел подпомагане на разследването и наказването на трансгранични престъпления и от двете страни. Промените следва да включват възможност за събиране на доказателства „при спешни случаи“, каквато възможност в момента съществува само по отношение на временното задържане на лица. При временното задържане при спешни случаи например искането може да се предаде по всякакъв начин. Подобна разпоредба, приложима към събирането на доказателства, ще ускори изпълнението на поръчките, което е особено важно при трансграничните престъпления. На турската страна следва да се предложи и реципрочно решение по отношение на осъществяването на съдебната помощ и всички свързани с това формалности, тъй като в момента в България тази дейност се осъществява чрез Министерството на правосъдието и Върховната касационна прокуратура, а в Турция – само посредством Министерството на правосъдието. Препоръчително е да се въведе срок, макар и инструктивен, за изпълнение на молбите за правна помощ, който да е разумно кратък. Необходимо е и въвеждането на опростен механизъм за взаимно признаване на определени доказателства (чрез удостоверяване от посочен в договора държавен орган или по друг начин) като например такива, които вече са били събрани по друг повод от органите на насрещната държава⁶⁷.
 - Да се подготви и внесе (чрез Министерския съвет) в Народното събрание законопроект за **ратифициране на Конвенцията за взаимна правна помощ по наказателни дела между държавите – членки на ЕС** от 2000 г.
 - Да се предложи адекватна правна уредба (в проекта за нов *Закон за съдебната власт* и/или в подзаконов нормативен акт) за създаване на **вътрешна мрежа от прокурори** (контактни точки в прокуратурите по места), които да изпълняват ангажиментите, свързани с международната правна помощ по наказателни дела.

⁶⁶ Още през декември 1997 г. парламентът със свое решение задължи правителството и Националния статистически институт със съдействието на съдебната власт да разработят и внедрят такава система. Разпоредби за функционирането на системата бяха включени първоначално в *Закона за статистиката* (1999 г.), а впоследствие уредбата беше пренесена в *Закона за съдебната власт* (2002 г.), като за отговорна институция беше определено Министерството на правосъдието. През цялото това време в отделни правителствени стратегии, програми и планове бяха включвани различни срокове за въвеждането на системата, но повечето от тях така и не бяха спазени.

⁶⁷ Понастоящем въз основа на неформални контакти с колегите си от Турция разследващите органи често обменят неофициална информация като например дали едно лице е осъждано в другата държава. За да се използва подобна информация в процеса обаче, е необходимо справка да бъде извършена по официалния формален ред, което понякога отнема 1-2 години, а е възможно и информацията въобще да не бъде изпратена.

* * *

Делът на трансграничните престъпления не е голям на фона на общата престъпност. Възможни са обаче колебания и повишаване на този дял след присъединяването на България към ЕС именно поради това, че част от границите на България вече са външна граница на Съюза. Независимо от относителния дял на трансграничната престъпност мерките срещу нея са от особена важност както за националната сигурност, така и за сигурността в рамките на Европейския съюз. Отправените препоръки целят укрепване на правоприлагането и правораздаването в районите, в които се намират външните за Съюза граници. Те са насочени към законодателя, изпълнителната власт и отделни нейни звена, към управляващите и административните органи на съдебната власт.

Същевременно трансграничната престъпност е особено опасна, когато е свързана с политическа корупция и незаконно партийно финансиране. Макар тази връзка да не се манифестира така открито, както в началото на прехода, тя не е прекъсната и наред с дребната корупция на ежедневни равнища възпрепятства разкриването и наказването на сериозни престъпления и нарушения. Поради това антикорупционните реформи са от особена важност и за противодействието на трансграничната престъпност. Наред с вътрешните мерки в отделните институции в граничните райони е особено наложително по-ефективно наказателно преследване и използване на други методи за противодействие на престъпността, включително отнемането на престъпно придобитото имущество.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. СПИСЪК НА ЗАКОНИТЕ И ПОДЗАКОНОВИТЕ АКТОВЕ, ПОСОЧЕНИ В ДОКЛАДА

- 1. Наказателен кодекс** – обн., ДВ, бр. 26 от 2.04.1968 г., в сила от 1.05.1968 г., попр., бр. 29 от 12.04.1968 г., изм., бр. 92 от 28.11.1969 г., изм. и доп., бр. 26 от 30.03.1973 г., доп., бр. 27 от 3.04.1973 г., изм., бр. 89 от 15.11.1974 г., в сила от 1.03.1975 г., изм. и доп., бр. 95 от 12.12.1975 г., изм., бр. 3 от 11.01.1977 г., доп., бр. 54 от 11.07.1978 г., бр. 89 от 9.11.1979 г., изм. и доп., бр. 28 от 9.04.1982 г., в сила от 1.07.1982 г., попр., бр. 31 от 20.04.1982 г., доп., бр. 44 от 5.06.1984 г., изм. и доп., бр. 41 от 28.05.1985 г., доп., бр. 79 от 11.10.1985 г., попр., бр. 80 от 15.10.1985 г., изм. и доп., бр. 89 от 18.11.1986 г., попр., бр. 90 от 21.11.1986 г., изм., бр. 37 от 16.05.1989 г., в сила от 16.05.1989 г., бр. 91 от 24.11.1989 г., в сила от 24.11.1989 г., бр. 99 от 22.12.1989 г., в сила от 22.12.1989 г., доп., бр. 10 от 2.02.1990 г., изм., бр. 31 от 17.04.1990 г., изм. и доп., бр. 81 от 9.10.1990 г., в сила от 9.10.1990 г., бр. 1 от 4.01.1991 г., бр. 86 от 18.10.1991 г., попр., бр. 90 от 1.11.1991 г., изм., бр. 105 от 19.12.1991 г., доп., бр. 54 от 3.07.1992 г., в сила от 3.07.1992 г., изм. и доп., бр. 10 от 5.02.1993 г., бр. 50 от 1.06.1995 г.; Решение No 19 от 12.10.1995 г. на Конституционния съд на РБ – бр. 97 от 3.11.1995 г.; доп., бр. 102 от 21.11.1995 г., в сила от 21.01.1996 г., изм. и доп., бр. 107 от 17.12.1996 г., бр. 62 от 5.08.1997 г., изм., бр. 85 от 26.09.1997 г.; Решение No 19 от 21.11.1997 г. на Конституционния съд на РБ – бр. 120 от 16.12.1997 г.; доп., бр. 83 от 21.07.1998 г., изм. и доп., бр. 85 от 24.07.1998 г., доп., бр. 132 от 10.11.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., изм., бр. 133 от 11.11.1998 г., изм. и доп., бр. 153 от 23.12.1998 г., бр. 7 от 26.01.1999 г., изм., бр. 51 от 4.06.1999 г., бр. 81 от 14.09.1999 г., в сила от 15.12.1999 г., изм. и доп., бр. 21 от 17.03.2000 г., бр. 51 от 23.06.2000 г.; Решение No 14 от 23.11.2000 г. на Конституционния съд на РБ – бр. 98 от 1.12.2000 г.; доп., бр. 41 от 24.04.2001 г., изм., бр. 101 от 23.11.2001 г., бр. 45 от 30.04.2002 г., изм. и доп., бр. 92 от 27.09.2002 г., бр. 26 от 30.03.2004 г., бр. 103 от 23.11.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., бр. 24 от 22.03.2005 г., бр. 43 от 20.05.2005 г., в сила от 1.09.2005 г., изм., бр. 76 от 20.09.2005 г., в сила от 1.01.2007 г., изм. и доп., бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г., бр. 88 от 4.11.2005 г., изм., бр. 59 от 21.07.2006 г., в сила от деня на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз – 1.01.2007 г., изм. и доп., бр. 75 от 12.09.2006 г., в сила от 13.10.2006 г., бр. 102 от 19.12.2006 г., бр. 38 от 11.05.2007 г.
- 2. Наказателно–процесуален кодекс** – обн., ДВ, бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г.
- 3. Наказателно–процесуален кодекс (отменен)** – обн., ДВ, бр. 89 от 15.11.1974 г., в сила от 1.03.1975 г., попр., бр. 99 от 20.12.1974 г., бр. 10 от 4.02.1975 г., изм., бр. 84 от 28.10.1977 г., изм. и доп., бр. 52 от 4.07.1980 г., бр. 28 от 9.04.1982 г., в сила от 1.07.1982 г., попр., бр. 38 от 14.05.1982 г., изм. и доп., бр. 89 от 18.11.1986 г., в сила от 1.12.1986 г., бр. 31 от 17.04.1990 г., попр., бр. 32 от 20.04.1990 г., бр. 35 от 2.05.1990 г., изм. и доп., бр. 39 от 7.05.1993 г., бр. 109 от 28.12.1993 г., бр. 110 от 30.12.1993 г., бр. 84 от 14.10.1994 г., бр. 50 от 1.06.1995 г., доп., бр. 107 от 17.12.1996 г., изм., бр. 110 от 30.12.1996 г., изм. и доп., бр. 64 от 8.08.1997 г., попр., бр. 65 от 12.08.1997 г., изм. и доп., бр. 95 от 21.10.1997 г., бр. 21 от 20.02.1998 г., в сила от 1.04.1998 г.; Решение No 9 на Конституционния съд на РБ от 14.04.1998 г. – бр. 45 от 21.04.1998 г.; доп., бр. 26 от 23.03.1999 г., изм. и доп., бр.

70 от 6.08.1999 г., в сила от 1.01.2000 г.; Решение No 14 на Конституционния съд на РБ от 30.09.1999 г. – бр. 88 от 8.10.1999 г.; изм. и доп., бр. 42 от 27.04.2001 г., изм., бр. 74 от 30.07.2002 г., изм. и доп., бр. 50 от 30.05.2003 г., бр. 57 от 24.06.2003 г., в сила от 24.06.2003 г., бр. 26 от 30.03.2004 г., доп., бр. 38 от 11.05.2004 г., изм. и доп., бр. 89 от 12.10.2004 г., изм., бр. 103 от 23.11.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., изм. и доп., бр. 46 от 3.06.2005 г., в сила от 4.07.2005 г., отм., бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г.

- 4. Валутен закон** – обн., ДВ, бр. 83 от 21.09.1999 г., в сила от 1.01.2000 г., изм., бр. 45 от 30.04.2002 г., изм. и доп., бр. 60 от 4.07.2003 г., изм., бр. 36 от 30.04.2004 г., в сила от 31.07.2004 г., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм. и доп., бр. 43 от 26.05.2006 г., в сила от датата на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз, бр. 54 от 4.07.2006 г., изм., бр. 59 от 21.07.2006 г., в сила от датата на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз – 1.01.2007 г.
- 5. Закон за административните нарушения и наказания** – обн., ДВ, бр. 92 от 28.11.1969 г., изм., бр. 54 от 11.07.1978 г., доп., бр. 28 от 9.04.1982 г., в сила от 1.07.1982 г., изм. и доп., бр. 28 от 8.04.1983 г., в сила от 1.07.1983 г., изм., бр. 101 от 27.12.1983 г., доп., бр. 89 от 18.11.1986 г., изм. и доп., бр. 24 от 27.03.1987 г., изм., бр. 94 от 23.11.1990 г., бр. 105 от 19.12.1991 г., изм. и доп., бр. 59 от 21.07.1992 г., бр. 102 от 21.11.1995 г., бр. 12 от 9.02.1996 г., изм., бр. 110 от 30.12.1996 г., изм. и доп., бр. 11 от 29.01.1998 г., доп., бр. 15 от 6.02.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., изм., бр. 89 от 3.08.1998 г.; изм., бр. 59 от 26.05.1998 г., доп., бр. 85 от 24.07.1998 г., бр. 51 от 4.06.1999 г., изм. и доп., бр. 67 от 27.07.1999 г., в сила от 28.08.1999 г., доп., бр. 114 от 30.12.1999 г., в сила от 31.01.2000 г., изм., бр. 92 от 10.11.2000 г., в сила от 1.01.2001 г., бр. 25 от 8.03.2002 г., изм. и доп., бр. 61 от 21.06.2002 г., изм., бр. 101 от 29.10.2002 г., в сила от 1.01.2003 г., доп., бр. 96 от 29.10.2004 г., в сила от 30.11.2004 г., бр. 39 от 10.05.2005 г., в сила от 11.08.2005 г., изм. и доп., бр. 79 от 4.10.2005 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 1.03.2007 г., бр. 33 от 21.04.2006 г., изм. и доп., бр. 69 от 25.08.2006 г., доп., бр. 108 от 29.12.2006 г., в сила от 29.12.2006 г.
- 6. Закон за акцизите (отменен)** – обн., ДВ, бр. 19 от 2.03.1994 г., в сила от 1.04.1994 г., изм. и доп., бр. 58 от 27.06.1995 г., изм., бр. 70 от 8.08.1995 г., в сила от 8.08.1995 г., изм. и доп., бр. 21 от 12.03.1996 г., бр. 56 от 2.07.1996 г., в сила от 1.07.1996 г., доп., бр. 107 от 17.12.1996 г., изм. и доп., бр. 51 от 27.06.1997 г., бр. 15 от 6.02.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., изм., бр. 89 от 3.08.1998 г., изм. и доп., бр. 153 от 23.12.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., бр. 103 от 30.11.1999 г., в сила от 1.01.2000 г., бр. 102 от 15.12.2000 г., в сила от 1.01.2001 г., бр. 110 от 21.12.2001 г., в сила от 1.01.2002 г., бр. 45 от 30.04.2002 г., в сила от 30.04.2002 г., бр. 118 от 20.12.2002 г., в сила от 1.01.2003 г., попр., бр. 9 от 31.01.2003 г., доп., бр. 37 от 22.04.2003 г., изм., бр. 103 от 25.11.2003 г., в сила от 1.01.2004 г., изм. и доп., бр. 112 от 23.12.2003 г., в сила от 1.01.2004 г., изм., бр. 53 от 22.06.2004 г., в сила от 22.06.2004 г., изм. и доп., бр. 113 от 28.12.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., отм., бр. 91 от 15.11.2005 г., в сила от 1.07.2006 г. с изключение на чл. 11, ал. 9 и 10, чл. 12в, чл. 17а, ал. 10, § 2, т. 25 от допълнителните разпоредби, § 26 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за акцизите (ДВ, бр. 110 от 2001 г.) и § 20 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за акцизите (ДВ, бр. 118 от 2002 г.), които се прилагат до приемането на закон за безмитната търговия, изм., бр. 95 от 29.11.2005 г., в сила от 1.03.2006 г., изм. и доп., бр. 100 от 13.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г.

- 7. Закон за акцизите и данъчните складове** – обн., ДВ, бр. 91 от 15.11.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., бр. 34 от 25.04.2006 г., в сила от 1.07.2007 г. – изм., относно влизането в сила, бр. 80 от 3.10.2006 г., в сила от 3.10.2006 г., изм. и доп., бр. 63 от 4.08.2006 г., в сила от 4.08.2006 г., бр. 81 от 6.10.2006 г., бр. 105 от 22.12.2006 г., в сила от 1.01.2007 г., изм., бр. 108 от 29.12.2006 г., в сила от 1.01.2007 г., бр. 31 от 13.04.2007 г., в сила от 13.04.2007 г.
- 8. Закон за амнистия от 11.05.1989 г.** – обн., ДВ, бр. 37 от 16.05.1989 г., в сила от 16.05.1989 г.
- 9. Закон за безопасно използване на ядрената енергия** – обн., ДВ, бр. 63 от 28.06.2002 г., изм. и доп., бр. 120 от 29.12.2002 г., бр. 70 от 10.08.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., изм., бр. 76 от 20.09.2005 г., в сила от 1.01.2007 г., бр. 88 от 4.11.2005 г., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., бр. 11 от 2.02.2007 г.
- 10. Закон за борба с трафика на хора** – обн., ДВ, бр. 46 от 20.05.2003 г., изм., ДВ, бр. 86 от 28.10.2005 г.
- 11. Закон за Държавния архивен фонд** – обн., ДВ, бр. 54 от 12.07.1974 г., изм., бр. 63 от 6.08.1976 г., бр. 35 от 3.05.1977 г., изм. и доп., бр. 55 от 17.07.1987 г., бр. 12 от 8.02.1993 г., бр. 109 от 18.12.2001 г., в сила от 1.01.2002 г.
- 12. Закон за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба** – обн., ДВ, бр. 11 от 2.02.2007 г.
- 13. Закон за екстрадицията и Европейската заповед за арест** – обн., ДВ, бр. 46 от 3.06.2005 г., в сила от 4.07.2005 г., изм., бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г.
- 14. Закон за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите** – обн., ДВ, бр. 30 от 2.04.1999 г., в сила от 3.10.1999 г., изм., бр. 63 от 1.08.2000 г., бр. 74 от 30.07.2002 г., бр. 75 от 2.08.2002 г., в сила от 2.08.2002 г., изм. и доп., бр. 120 от 29.12.2002 г., в сила от 29.12.2002 г., бр. 56 от 20.06.2003 г., изм., бр. 76 от 20.09.2005 г., в сила от 1.01.2007 г., изм. и доп., бр. 79 от 4.10.2005 г., изм., бр. 103 от 23.12.2005 г., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., доп., бр. 75 от 12.09.2006 г., в сила от 13.10.2006 г., изм., бр. 82 от 10.10.2006 г., бр. 31 от 13.04.2007 г., в сила от 13.04.2007 г.
- 15. Закон за контрол на външнотърговската дейност с оръжие и със стоки и технологии с възможна двойна употреба (отменен)** – обн., ДВ, бр. 102 от 21.11.1995 г., в сила от 21.01.1996 г., изм. и доп., бр. 75 от 2.08.2002 г., в сила от 3.09.2002 г., доп., бр. 93 от 19.10.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., отм., бр. 11 от 2.02.2007 г.
- 16. Закон за контрол над взривните вещества, огнестрелните оръжия и боеприпасите** – обн., ДВ, бр. 133 от 11.11.1998 г., изм. и доп., бр. 85 от 17.10.2000 г., в сила от 17.10.2000 г., бр. 99 от 22.10.2002 г., бр. 71 от 12.08.2003 г., в сила от 12.08.2003 г., доп., бр. 102 от 20.12.2005 г., изм., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., бр. 17 от 24.02.2006 г., в сила от 1.05.2006 г., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., изм. и доп., бр. 38 от 9.05.2006 г., в сила от датата на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз – 1.01.2007 г., изм., бр. 11 от 2.02.2007 г.

- 17. Закон за Министерството на вътрешните работи** – обн., ДВ, бр. 17 от 24.02.2006 г., в сила от 1.05.2006 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., бр. 102 от 19.12.2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 22.12.2006 г., в сила от деня на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз – 1.01.2007 г., изм., бр. 11 от 2.02.2007 г., бр. 31 от 13.04.2007 г., бр. 41 от 22.05.2007 г.
- 18. Закон за митниците** – обн., ДВ, бр. 15 от 6.02.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., изм., бр. 89 от 3.08.1998 г., изм. и доп., бр. 153 от 23.12.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., бр. 30 от 2.04.1999 г., в сила от 3.10.1999 г., изм., бр. 83 от 21.09.1999 г., изм. и доп., бр. 63 от 1.08.2000 г., бр. 110 от 21.12.2001 г., в сила от 1.01.2002 г., доп., бр. 76 от 6.08.2002 г., изм. и доп., бр. 37 от 22.04.2003 г., изм., бр. 95 от 28.10.2003 г., доп., бр. 38 от 11.05.2004 г., изм. и доп., бр. 45 от 31.05.2005 г., изм., бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г., доп., бр. 91 от 15.11.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 22.12.2006 г., в сила от 1.01.2007 г.
- 19. Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България** – обн., ДВ, бр. 112 от 27.12.1995 г., в сила от 27.02.1996 г., изм. и доп., бр. 67 от 6.08.1996 г., бр. 122 от 19.12.1997 г., изм., бр. 70 от 19.06.1998 г., бр. 93 от 11.08.1998 г., в сила от 1.04.1999 г., бр. 152 от 22.12.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., изм. и доп., бр. 153 от 23.12.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., изм., бр. 12 от 12.02.1999 г., доп., бр. 67 от 27.07.1999 г., в сила от 28.08.1999 г., изм., бр. 69 от 3.08.1999 г., в сила от 3.08.1999 г., изм. и доп., бр. 49 от 16.06.2000 г., в сила от 16.06.2000 г., доп., бр. 64 от 4.08.2000 г., в сила от 1.01.2001 г., изм., бр. 25 от 16.03.2001 г., в сила от 31.03.2001 г., бр. 34 от 6.04.2001 г., в сила от 6.04.2001 г., бр. 1 от 4.01.2002 г., в сила от 1.01.2001 г., изм. и доп., бр. 40 от 19.04.2002 г., в сила от 19.04.2002 г., изм., бр. 45 от 30.04.2002 г., бр. 119 от 27.12.2002 г., в сила от 1.01.2003 г., бр. 50 от 30.05.2003 г., бр. 86 от 30.09.2003 г., в сила от 1.01.2004 г., изм. и доп., бр. 95 от 28.10.2003 г., изм., бр. 112 от 23.12.2003 г., в сила от 1.01.2004 г., изм. и доп., бр. 93 от 19.10.2004 г., изм., бр. 111 от 21.12.2004 г., в сила от 21.12.2004 г., изм. и доп., бр. 27 от 29.03.2005 г., бр. 38 от 3.05.2005 г., изм., бр. 76 от 20.09.2005 г., в сила от 1.01.2007 г., изм. и доп., бр. 88 от 4.11.2005 г., бр. 102 от 20.12.2005 г., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., бр. 36 от 2.05.2006 г., в сила от 1.07.2006 г., изм. и доп., бр. 56 от 11.07.2006 г., в сила от 1.06.2006 г., бр. 82 от 10.10.2006 г., доп., бр. 91 от 10.11.2006 г., бр. 102 от 19.12.2006 г., изм., бр. 11 от 2.02.2007 г., изм. и доп., бр. 41 от 22.05.2007 г.
- 20. Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност** – обн., ДВ, бр. 19 от 1.03.2005 г., изм., бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., бр. 33 от 21.04.2006 г., бр. 75 от 12.09.2006 г., в сила от 13.10.2006 г.
- 21. Закон за паметниците на културата и музеите** – обн., ДВ, бр. 29 от 11.04.1969 г., изм., бр. 29 от 10.04.1973 г., бр. 36 от 8.05.1979 г., бр. 87 от 11.11.1980 г., бр. 102 от 29.12.1981 г., бр. 45 от 8.06.1984 г., бр. 45 от 13.06.1989 г., бр. 10 от 2.02.1990 г., бр. 14 от 16.02.1990 г., изм. и доп., бр. 112 от 27.12.1995 г.; Решение No 5 на Конституционния съд на РБ от 21.03.1996 г. – бр. 31 от 12.04.1996 г.; изм., бр. 44 от 21.05.1996 г., в сила от 1.06.1996 г., бр. 117 от 10.12.1997 г., в сила от 1.01.1998 г., бр. 153 от 23.12.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., изм. и доп., бр. 50 от 1.06.1999 г., бр. 55 от 25.06.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., изм., бр. 28 от 1.04.2005 г., в сила от 1.04.2005 г., бр. 94 от 25.11.2005 г., в сила от 25.11.2005 г., изм. и доп., бр. 21 от 10.03.2006 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г.

- 22. Закон за правната помощ** – обн., ДВ, бр. 79 от 4.10.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., изм., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., бр. 17 от 24.02.2006 г., в сила от 1.05.2006 г., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г.
- 23. Закон за специалните разузнавателни средства** – обн., ДВ, бр. 95 от 21.10.1997 г., доп., бр. 70 от 6.08.1999 г., в сила от 1.01.2000 г., изм., бр. 49 от 16.06.2000 г., в сила от 16.06.2000 г., бр. 17 от 21.02.2003 г., доп., бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г., изм., бр. 45 от 2.06.2006 г., бр. 82 от 10.10.2006 г.
- 24. Закон за статистиката** – обн., ДВ, бр. 57 от 25.06.1999 г., изм. и доп., бр. 42 от 27.04.2001 г., изм., бр. 45 от 30.04.2002 г., бр. 74 от 30.07.2002 г., бр. 37 от 4.05.2004 г., в сила от 4.08.2004 г., бр. 39 от 10.05.2005 г., в сила от 11.08.2005 г., изм. и доп., бр. 81 от 11.10.2005 г., доп., бр. 88 от 4.11.2005 г.
- 25. Закон за съдебната власт** – обн., ДВ, бр. 59 от 22.07.1994 г.; Решение No 8 на Конституционния съд на РБ от 15.09.1994 г. – бр. 78 от 27.10.1994 г.; Решение No 9 на Конституционния съд на РБ от 30.09.1994 г. – бр. 87 от 25.10.1994 г.; Решение No 17 на Конституционния съд на РБ от 3.10.1995 г. – бр. 93 от 20.10.1995 г.; доп., бр. 64 от 30.07.1996 г., в сила от 30.07.1996 г.; Решение No 19 на Конституционния съд на РБ от 29.10.1996 г. – бр. 96 от 8.11.1996 г.; изм. и доп., бр. 104 от 6.12.1996 г., в сила от 7.01.1997 г., изм., бр. 110 от 30.12.1996 г., бр. 58 от 22.07.1997 г., бр. 122 от 19.12.1997 г., бр. 124 от 23.12.1997 г., в сила от 1.04.1998 г., бр. 21 от 20.02.1998 г., бр. 11 от 29.01.1998 г., изм. и доп., бр. 133 от 11.11.1998 г.; Решение No 1 на Конституционния съд на РБ от 14.01.1999 г. – бр. 6 от 22.01.1999 г.; изм., бр. 34 от 25.04.2000 г., в сила от 1.01.2001 г., бр. 38 от 9.05.2000 г., доп., бр. 84 от 13.10.2000 г., изм., бр. 25 от 16.03.2001 г., в сила от 31.03.2001 г., изм. и доп., бр. 74 от 30.07.2002 г.; Решение No 11 на Конституционния съд на РБ от 14.11.2002 г. – бр. 110 от 22.11.2002 г.; Решение No 13 на Конституционния съд на РБ от 16.12.2002 г. – бр. 118 от 20.12.2002 г.; изм. и доп., бр. 61 от 8.07.2003 г., в сила от 8.07.2003 г., изм., бр. 112 от 23.12.2003 г., в сила от 1.01.2004 г., изм. и доп., бр. 29 от 9.04.2004 г., в сила от 9.04.2004 г., изм., бр. 36 от 30.04.2004 г., в сила от 31.07.2004 г., доп., бр. 70 от 10.08.2004 г., в сила от 1.01.2005 г.; Решение No 4 на Конституционния съд на РБ от 7.10.2004 г. – бр. 93 от 19.10.2004 г.; Решение No 4 на Конституционния съд на РБ от 21.04.2005 г. – бр. 37 от 29.04.2005 г.; изм., бр. 43 от 20.05.2005 г., в сила от 1.09.2005 г., доп., бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г., бр. 17 от 24.02.2006 г., в сила от 1.05.2006 г.; Решение No 1 на Конституционния съд на РБ от 7.03.2006 г. – бр. 23 от 17.03.2006 г.; изм. и доп., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 1.01.2007 г., бр. 39 от 12.05.2006 г., в сила от 12.05.2006 г.
- 26. Закон за убежището и бежанците** – обн., ДВ, бр. 54 от 31.05.2002 г., в сила от 1.12.2002 г., изм. и доп., бр. 31 от 8.04.2005 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г.
- 27. Наредба No 10 от 2003 г. за износа и вноса на левове и чуждестранна валута в наличност, благородни метали, скъпоценни камъни и изделия със и от тях и за водене на митническите регистри по чл. 10а от Валутния закон**, издадена от министъра на финансите, обн., ДВ, бр. 1 от 6.01.2004 г., изм., бр. 48 от 15.06.2007 г.
- 28. Наредба за износ и временен износ на движими паметници на културата**, приета с ПМС No 281 от 18.10.2004 г., обн., ДВ, бр. 96 от 29.10.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., изм., бр. 51 от 21.06.2005 г., в сила от 21.06.2005 г., бр. 14 от 14.02.2006 г., в сила от 14.02.2006 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. НАКАЗАТЕЛЕН КОДЕКС НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (ИЗВЛЕЧЕНИЕ)

Чл. 159а. (Нов - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) (1) Който набира, транспортира, укрива или приема отделни лица или групи от хора с цел да бъдат използвани за развратни действия, за принудителен труд, за отнемане на телесни органи или за да бъдат държани в принудително подчинение независимо от съгласието им, се наказва с лишаване от свобода от една до осем години и глоба до осем хиляди лева.

(2) Когато деянието по ал. 1 е извършено:

1. спрямо лице, ненавършило осемнадесет години;
2. чрез използване на принуда или чрез въвеждане на лицето в заблуждение;
3. чрез отвличане или противозаконно лишаване от свобода;
4. чрез използване състояние на зависимост;
5. чрез злоупотреба с власт;
6. чрез обещаване, даване или получаване на облаги,

наказанието е лишаване от свобода от две до десет години и глоба до десет хиляди лева.

(3) (Нова - ДВ, бр. 75 от 2006 г., в сила от 13.10.2006 г.) Когато деянието по ал. 1 е извършено спрямо бременна жена с цел продажба на детето, наказанието е лишаване от свобода от три до десет години и глоба от пет хиляди до петнадесет хиляди лева.

Чл. 159б. (Нов - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) (1) Който набира, транспортира, укрива или приема отделни лица или групи от хора и ги преведе през границата на страната с целта по чл. 159а, ал. 1, се наказва с лишаване от свобода от три до осем години и глоба до десет хиляди лева.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 75 от 2006 г., в сила от 13.10.2006 г.) Ако деянието по ал. 1 е извършено при условията на чл. 159а, ал. 2 и 3, наказанието е лишаване от свобода от пет до десет години и глоба до петнадесет хиляди лева.

Чл. 159в. (Нов - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) Когато деянието по чл. 159а и 159б представлява опасен рецидив или е извършено по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група, наказанието е лишаване от свобода от пет до петнадесет години и глоба до двадесет хиляди лева, като съдът може да постанови и конфискация на част или на цялото имущество на дееца.

Чл. 242. (Изм. - ДВ, бр. 95 от 1975 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 26 от 2004 г.) Който пренесе през границата на страната стоки без знанието и разрешението на митниците, когато това е извършено:

- а) от лица, които системно се занимават с такава дейност;
- б) (изм. - ДВ, бр. 26 от 2004 г.) чрез използване на документ с невярно съдържание, на чужд, неистински или преправен документ;
- в) от длъжностно лице, което е в непосредствена връзка с митническата служба;
- г) (изм. - ДВ, бр. 95 от 1975 г., доп. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., доп. - ДВ, бр. 26 от 2004 г.) когато са пренесени силно действащи или отровни вещества, взривни вещества, оръ-

- жие или боеприпаси, ядрен материал, ядрени съоръжения или други източници на йонизиращи лъчения или компоненти, или прекурсори за тях, определени със закон или с акт на Министерския съвет;
- д) (изм. - ДВ, бр. 95 от 1975 г.) стоки и предмети за търговски или производствени цели в големи размери;
- е) (нова - ДВ, бр. 62 от 1997 г.) от две или повече лица, сговорили се предварително;
- ж) (нова - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) от лице, което действа по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група,
- се наказва за квалифицирана контрабанда с лишаване от свобода до десет години и глоба от двадесет хиляди до сто хиляди лева.
- (2) (Нова - ДВ, бр. 95 от 1975 г., изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., изм. - ДВ, бр. 21 от 2000 г.) Който без надлежно разрешително пренесе през границата на страната наркотични вещества и/или техни аналози, се наказва за високорискови наркотични вещества с лишаване от свобода от десет до петнадесет години и глоба от сто хиляди до двеста хиляди лева и за рисков наркотични вещества - с лишаване от свобода от три до петнадесет години и глоба от десет хиляди до сто хиляди лева.
- (3) (Нова - ДВ, бр. 21 от 2000 г.) Който без надлежно разрешение пренесе през границата на страната прекурсори или съоръжения и материали за производство на наркотични вещества, се наказва с лишаване от свобода от две до десет години и глоба от петдесет хиляди до сто хиляди лева.
- (4) (Нова ал. 4 - ДВ, бр. 89 от 1986 г., изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., ал. 3 отм., предишна ал. 4 - ДВ, бр. 50 от 1995 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 21 от 2000 г.) Когато предметът на контрабандата по предходните алинеи е в особено големи размери и случаят е особено тежък или когато някое от лицата по буква "е" на ал. 1 е митнически служител, наказанието е: в случаите по ал. 1 - лишаване от свобода от пет до петнадесет години и глоба от петдесет хиляди до двеста хиляди лева, а в случаите по ал. 2 и 3 - лишаване от свобода от петнадесет до двадесет години и глоба от двеста хиляди до триста хиляди лева.
- (5) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 95 от 1975 г., изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., предишна ал. 4, изм. - бр. 89 от 1986 г., предишна ал. 5, изм. - ДВ, бр. 50 от 1995 г., предишна ал. 4, изм. - ДВ, бр. 21 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 103 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г.) В случаите по ал. 1, букви "а", "г" и "д", както и по ал. 2, 3 и 4, съдът може вместо глоба да наложи конфискация на част или на цялото имущество на виновния.
- (6) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 95 от 1975 г., изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., предишна ал. 5, изм. - бр. 89 от 1986 г., изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., предишна ал. 6, бр. 50 от 1995 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., предишна ал. 5, изм. - ДВ, бр. 21 от 2000 г.) В маловажни случаи по ал. 1, 2 и 3 наказанието е глоба до хиляда лева, налагана по административен ред.
- (7) (Предишна ал. 4, изм. - ДВ, бр. 95 от 1975 г., предишна ал. 6, изм. - бр. 89 от 1986 г., предишна ал. 7, бр. 50 от 1995 г., предишна ал. 6 - ДВ, бр. 21 от 2000 г.) Предметът на контрабандата се отнема в полза на държавата, независимо чия собственост е, а ако липсва или е отчужден, присъжда се неговата равностойност по съответни държавни цени на дребно.
- (8) (Предишна ал. 5, изм. - ДВ, бр. 95 от 1975 г., предишна ал. 7, изм. - бр. 89 от 1986 г., предишна ал. 8, бр. 50 от 1995 г., предишна ал. 7 - ДВ, бр. 21 от 2000 г.) Превозното или преносното средство, послужило за превозването или пренасянето на стоките, предмет

на контрабандата, се отнема в полза на държавата и когато не е собственост на дееца освен ако стойността му явно не съответствува на тежестта на престъплението.

- (9) (Нова - ДВ, бр. 41 от 1985 г., предишна ал. 8, изм. - бр. 89 от 1986 г., предишна ал. 9, изм., бр. 50 от 1995 г., предишна ал. 8, изм. - ДВ, бр. 21 от 2000 г.) За приготвяне по ал. 2, 3 и 4 наказанието е лишаване от свобода до пет години. В тези случаи се прилага ал. 7.

Чл. 244. (1) (Изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 24 от 2005 г.) Който прокара в обращение подправени парични или други знаци по предходния член, придобие или си служи с такива, като знае, че са подправени, или пренесе през границата на страната такива знаци, се наказва с лишаване от свобода до осем години.

- (2) (Нова - ДВ, бр. 62 от 1997 г.) Наказанието по предходната алинея се налага и на лице, което държи такива знаци в големи количества.

Чл. 251. (Отм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., нов - ДВ, бр. 50 от 1995 г.) (1) Който наруши разпоредба на закон, на акт на Министерския съвет или на обнародван акт на Българската народна банка относно режима на сделките, вноса, износа или други действия с валутни ценности или задълженията за тяхното деклариране и стойността на предмета на престъпление е в особено големи размери, се наказва с лишаване от свобода до шест години или глоба в размер на двойната сума на предмета на престъплението.

- (2) Предметът на престъплението се отнема в полза на държавата, а когато липсва или е отчужден, присъжда се неговата равностойност.

Чл. 278. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 26 от 2004 г.) Който унищожи, разруши или повреди паметник на културата, или архивен материал, влизащ в държавния архив, ако извършеното не съставлява по-тежко престъпление, се наказва с лишаване от свобода до три години или с глоба от петстотин до хиляда лева, както и с обществено порицание.

- (2) (Нова - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 26 от 2004 г.) Длъжностно лице, което в нарушение на закона даде разрешение за унищожаване, разрушаване, повреждане, видоизменение или за износ на паметник на културата, се наказва с лишаване от свобода до пет години или с глоба от хиляда до пет хиляди лева.

- (3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 26 от 2004 г.) Който без надлежно разрешение изнесе извън границите на страната паметник на културата или архивен материал, включен в държавния архив, се наказва с лишаване от свобода до пет години или с глоба от хиляда до пет хиляди лева. Предметът на престъплението, ако е налице, се отнема в полза на държавата по чл. 53, ал. 1, буква "б".

- (4) (Предишна ал. 3 - изм., ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 26 от 2004 г.) Който отчужди вещь по предходната алинея, като знае, че тя може да бъде изнесена извън границите на страната, се наказва с лишаване от свобода до две години или с глоба от хиляда до пет хиляди лева, като предметът на престъплението се отнема в полза на държавата по чл. 53, ал. 1, буква "б".

- (5) (Изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., предишна ал. 4 - изм., бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 26 от 2004 г.) В особено тежки случаи наказани-

ето е: по ал. 1 - лишаване от свобода от една до пет години и глоба от пет хиляди до десет хиляди лева; по ал. 2 и 3 - лишаване от свобода от две до шест години и глоба от пет хиляди до десет хиляди лева; по ал. 4 - лишаване от свобода от една до три години и глоба от пет хиляди до десет хиляди лева. Съдът може да постанови и лишаване от права по чл. 37, ал. 1, точки 6 и 7. Предметът на престъплението се отнема в полза на държавата по чл. 53, ал. 1, буква "б".

Чл. 279. (1) (Изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 103 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г.) Който влезе или излезе през границата на страната без разрешение на надлежните органи на властта или макар с разрешение, но не през определените за това места, се наказва с лишаване от свобода до пет години и с глоба от сто до триста лева.

(2) (Нова - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 103 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г.) Ако деянието по ал. 1 е извършено повторно, наказанието е лишаване от свобода от една до шест години и глоба от сто до триста лева.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г.) В случаите по предходните алинеи съдът вместо глоба може да наложи конфискация на част или на цялото имущество на виновния.

(4) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., изм. - ДВ, бр. 103 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г.) Приготовление към престъпление по ал. 1 и 2 се наказва с лишаване от свобода до две години или с пробация.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г.) Не се наказва онзи, който влезе в страната, за да се ползува от правото на убежище съгласно с Конституцията.

Чл. 280. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., отм. бр. 37 от 1989 г., нов - ДВ, бр. 62 от 1997 г.) (1) Който преведе през границата на страната отделни лица или групи от хора без разрешение на надлежните органи на властта или макар с разрешение, но не през определените за това места, се наказва с лишаване от свобода от една до шест години и глоба от петстотин до хиляда лева.

(2) Наказанието е лишаване от свобода от една до десет години, глоба от хиляда до три хиляди лева и конфискация на част или на цялото имущество на дееца, ако:

1. през границата е преведено лице, ненавършило 16-годишна възраст;
2. превеждането е станало без знанието на лицето;
3. преведеният през границата не е български гражданин;
4. е използвано моторно, въздухоплавателно или друго транспортно средство;
5. превеждането е организирано от група или организация или е извършено с участието на длъжностно лице, което се е възползвало от служебното си положение.

(3) В случаите на ал. 2, точка 4 превозното средство се отнема в полза на държавата, ако то е принадлежало на дееца.

Чл. 353б. (Нов - ДВ, бр. 62 от 1997 г., доп. - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) Който в нарушение на международни договори, по които Република България е страна, пренася през границата на страната опасни отпадъци, токсични химически вещества, биологически агенти, токсини и радиоактивни вещества, се наказва с лишаване от свобода от една до пет години и глоба от хиляда до три хиляди лева.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3. НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (ИЗВЛЕЧЕНИЕ)

Глава тридесет и шеста ПРОИЗВОДСТВА ВЪВ ВРЪЗКА С МЕЖДУНАРОДНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО ПО НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА

Раздел I. Трансфер на осъдени лица Компетентен орган

Чл. 453. (1) Трансферът на лица, осъдени от съд на Република България, за изтърпяване на наказанието в държавата, чиито граждани са, и трансферът на български граждани, осъдени от чуждестранен съд за изтърпяване на наказанието в Република България, се решава от главния прокурор по споразумение с компетентния орган на другата държава, при наличие на писмено съгласие на осъденото лице.

(2) Решението за трансфера на осъдения може да се вземе и след като изпълнението на наказанието е започнало.

Трансфер без съгласие на лицето

Чл. 454. (1) За трансфер не се изисква съгласието на осъден от чуждестранен съд български гражданин или на осъден от български съд чужд гражданин, когато:

1. присъдата или последващото административно решение на осъдилата държава включва заповед за експулсиране (депортиране) или друг акт, по силата на който лицето след освобождаването му от мястото за лишаване от свобода не може да остане на територията на осъдилата го държава;
2. преди да изтърпи присъдата, осъденото лице е избягало от осъдилата го държава на територията на държавата, чийто гражданин е.

(2) В случаите по ал. 1, т. 1, преди постановяване на решението за трансфер, се взема предвид мнението на осъденото лице.

Определяне на мястото, времето и реда за предаване и приемане на осъдения

Чл. 455. Мястото, времето и редът за предаването и приемането на осъдения се определят по споразумение между главния прокурор и компетентния орган на другата държава. Искане за задържане.

Чл. 456. (1) Когато има сведения, че осъденото от български съд лице се намира на територията на държавата, чийто гражданин е, главният прокурор може да направи искане пред чуждестранните органи за задържане на лицето, за което ще бъде направено искане за приемане изпълнението на присъдата, като уведоми, че спрямо това лице има влязла в сила присъда.

- (2) При постъпило искане за задържане на български гражданин от друга държава се прилагат съответно чл. 64 и 68.

Решаване от съда на въпросите във връзка с изпълнение на присъдата

Чл. 457. (1) След като осъденият пристигне в Република България или се установи, че се намира на нейна територия, главният прокурор изпраща присъдата, приета за изпълнение, и приложените към нея материали на Софийския градски съд с предложение за решаване на въпросите, свързани с изпълнението ѝ.

- (2) Съдът се произнася по предложението с определение в съдебно заседание с участието на прокурор и с призоваване на осъдения.
- (3) В определението се посочват номерът и датата на приетата за изпълнение присъда, делото, по което е постановена, текстът от закона на Република България, предвиждащ отговорност за извършеното престъпление, срокът на наложеното от чуждестранния съд наказание лишаване от свобода и се определя първоначалният режим на изтърпяване на наказанието.
- (4) Когато по закона на Република България максималният срок на лишаване от свобода за извършеното престъпление е по-малък от определения с присъдата, съдът намалява наложеното наказание до този срок. Когато по закона на Република България за извършеното престъпление не се предвижда лишаване от свобода, съдът определя наказание, което най-пълно съответства на наложеното с присъдата.
- (5) Предварителното задържане и изтърпяното наказание в държавата, в която е постановена присъдата, се приспада, а когато наказанията са различни, се взема предвид при определяне срока на наказанието.
- (6) Допълнителните наказания, наложени с присъдата, подлежат на изпълнение, ако такива са предвидени в съответния текст от законодателството на Република България и не са изпълнени в държавата, в която е постановена присъдата.
- (7) Определението на съда подлежи на обжалване пред Софийския апелативен съд.

Изпълнение на решение на чуждестранен съд за отмяна или изменение на присъдата

Чл. 458. (1) Решението за изменение на присъдата, постановено от съда на другата държава след трансфера на осъдения, се приема за изпълнение по реда на чл. 457.

- (2) Решението за отмяна на присъдата, постановено от съда на другата държава след трансфера на осъдения, се изпълнява незабавно по нареждане на главния прокурор.
- (3) Когато присъдата на чуждестранния съд е отменена и е постановено ново разследване или разглеждане на делото, въпросът за образуване на наказателно производство по отношение на лицето, предадено за изтърпяване на наказанието, се решава от главния прокурор в съответствие със законите на Република България.

Проверка на присъдата

Чл. 459. (1) Присъдата по отношение на лице, предадено или прието по реда на този раздел за изтърпяване на наказанието, подлежи на проверка само от компетентните органи на държавата, в която е постановена.

(2) Когато присъдата по отношение на лице, предадено за изтърпяване на наказанието в друга държава, бъде отменена или изменена, Върховната касационна прокуратура изпраща препис от съдебното решение на компетентния орган на тази държава. Ако е постановено ново разследване или разглеждане на делото, изпращат се и необходимите за това материали.

Прекратяване изпълнението на наказанието при амнистия

Чл. 460. (1) При амнистия в Република България изпълнението на наказанието по приета за изпълнение чуждестранна присъда се прекратява по общия ред.

(2) При амнистия в държавата, в която е постановена приетата за изпълнение присъда, изпълнението на наказанието се прекратява незабавно по нареждане на главния прокурор.

(3) При амнистия в Република България главният прокурор уведомява незабавно компетентния орган на държавата, на която лицето е предадено за изтърпяване на наказанието.

Сила и действие на присъдата

Чл. 461. Присъдата, както и решенията за нейното изменение или отмяна, приети за изпълнение по реда на този раздел, имат сила и действие на присъда и решения, постановени от съд на Република България.

Прилагане разпоредбите на раздела

Чл. 462. Разпоредбите на този раздел се прилагат доколкото с международен договор, в който участва Република България, не е уговорено друго.

Раздел II.

Признаване и изпълнение на присъда на чуждестранен съд

Условия за признаване и изпълнение на присъда на чуждестранен съд

Чл. 463. Влязла в сила присъда, постановена от чуждестранен съд, се признава и изпълнява от органите на Република България в съответствие с чл. 4, ал. 3, когато:

1. деянието, за което е направено искането, съставлява престъпление по българския закон;
2. деецът е наказателноотговорен по българския закон;
3. присъдата е постановена в пълно съответствие с принципите на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и на протоколите към нея, по които Република България е страна;
4. деецът не е осъден за престъпление, което се счита за политическо или за свързано с политическо престъпление, или за военно престъпление;
5. по отношение на същия деец за същото престъпление Република България не е признала присъда на друг чуждестранен съд;

6. присъдата не противоречи на основните принципи на българското наказателно и наказателнопроцесуално право.

Условия за отказ за признаване и изпълнение на присъда на чуждестранен съд

Чл. 464. Искане на друга държава за признаване и изпълнение на присъда, постановена от неин съд, се отхвърля, когато:

1. наложеното наказание не може да бъде изпълнено поради изтичане на предвидената в българския Наказателен кодекс давност;
2. срещу осъденото лице по време на извършване на престъплението не е могло да бъде започнато наказателно производство в Република България;
3. спрямо същото лице за същото престъпление в Република България има незавършено наказателно производство, влязла в сила присъда, постановление или влязло в сила определение или разпореждане за прекратяване на делото;
4. има достатъчно основания да се смята, че присъдата е наложена или утежнена по расови, религиозни, национални или политически съображения;
5. изпълнението противоречи на международните задължения на Република България;
6. престъплението е извършено извън нейната територия.

Процедура за признаване

Чл. 465. (1) Искане за признаване в Република България на присъда на чуждестранен съд се отправя от компетентния орган на другата държава до Министерството на правосъдието.

- (2) Министерството на правосъдието изпраща искането и приложените към него присъда и други документи на окръжния съд по местоживеенето на осъдения. Ако последният не живее в страната, компетентен да разгледа искането е Софийският градски съд.
- (3) Съдът разглежда искането за признаване на присъдата на чуждестранния съд в състав от трима съдии в открито съдебно заседание с участието на прокурор, като на осъдения се назначава защитник, ако той не си е ангажирал такъв.
- (4) Съдът след изслушване на прокурора, осъдения и защитата му постановява решение в десетдневен срок, с което уважава или отхвърля искането за признаване на присъдата на чуждестранния съд.
- (5) Решението на съда подлежи на жалба или протест пред съответния апелативен съд в седемдневен срок от обявяването му.
- (6) Жалбата и протестът се разглеждат от съответния апелативен съд в десетдневен срок от постъпването им в съда. Решението на апелативния съд е окончателно.
- (7) Заверен препис от влязлото в сила решение се изпраща на Министерството на правосъдието за препращане на компетентните органи на държавата, поискала признаването на присъдата. Ако осъденият към момента на постановяване на решението изтърпява присъда лишаване от свобода в друга държава, съдът му връчва препис от решението чрез Министерството на правосъдието.

Действие на решението, с което е призната присъда на чуждестранен съд

Чл. 466. (1) Решението, с което е призната присъда на чуждестранен съд, има действието на присъда, постановена от български съд.

- (2) Ако с присъдата на чуждестранния съд са наложени наказания лишаване от свобода по отношение на няколко лица, признаването има действие само по отношение на лицето, за което е поискано признаване на присъдата.
- (3) Ако признатата присъда на чуждестранния съд се отнася само до отделно деяние на продължавано престъпление, извършено на територията на друга държава, признатата присъда не е пречка за наказателно преследване на осъденото лице за други деяния, включени в продължаваното престъпление, които са били извършени на територията на Република България.

Задържане под стража

Чл. 467. (1) За обезпечаване изпълнението на наложеното с присъдата на чуждестранния съд наказание лишаване от свобода компетентният съд по чл. 465, ал. 2 може по всяко време след образуването на производството по признаване и изпълнение на присъдата на чуждестранния съд до влизането в сила на решението да вземе мярка за неотклонение задържане под стража на осъдения, който е на територията на Република България.

- (2) Определението, с което се взема мярка за неотклонение задържане под стража, се обжалва по общия ред.

Процедура за изпълнение

Чл. 468. (1) Компетентен да постанови изпълнение на решението, с което е призната присъда на чуждестранен съд, е окръжният съд по местоживее на осъдения, а когато той няма местоживее в страната – Софийският градски съд.

- (2) Съдът по ал. 1 е компетентен да постанови и изпълнението на решението за правата над отнетото и конфискуваното имущество.
- (3) Съдът по ал. 1 е компетентен по всички въпроси, свързани с процедурата за изпълнение, включително разглеждане на молбата за реабилитация по отношение на наказанието лишаване от свобода, наложено с присъдата на чуждестранния съд.
- (4) Съдът решава въпроса за срока на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, като се приспада времето на задържане под стража и изтърпяното в другата държава наказание лишаване от свобода.
- (5) Съдът прекратява процедурата по изпълнение на наказанието лишаване от свобода по признатата присъда, когато държавата, чийто съд я е постановил, съобщи за амнистия, помилване или друга причина, поради която по-нататъшното изпълнение на присъдата е недопустимо. Ако по силата на амнистията, помилването или по друга причина наложеното наказание се намалява, съдът решава каква част от присъдата следва да бъде изтърпяна. Решението на съда подлежи на обжалване по общия ред.
- (6) Разпоредбите на този кодекс за изпълнение на наказанието се прилагат и за изпълнение на решението, с което е призната присъда на чуждестранен съд.

Признаване и изпълнение на други съдебни актове

Чл. 469. По реда на този раздел се признават и изпълняват и други актове на чуждестранен съд, с които се постановява отнемане или конфискация на средствата на престъплението и на имущество, придобито чрез престъпление, или на неговата равностойност.

Условия за искане до друга държава за признаване и изпълнение на присъда на български съд

Чл. 470. Искане до друга държава за признаване и изпълнение на присъда на български съд се прави от съответния български съд и се изпраща от Министерството на правосъдието, когато:

1. осъденото лице постоянно пребивава в другата държава;
2. изпълнението на присъдата в другата държава може да подобри възможностите за социализация на осъденото лице;
3. лицето е осъдено на лишаване от свобода и вече изтърпява или следва да изтърпи друго наказание лишаване от свобода в другата държава;
4. другата държава е държавата по произход на осъденото лице и е заявила, че желае да приеме изпълнението;
5. наказанието не може да се изпълни в Република България дори и чрез екстрадиция.

Раздел III.

Международна правна помощ по наказателни дела

Основание и съдържание на международната правна помощ

Чл. 471. (1) Международна правна помощ по наказателни дела на друга държава се оказва при условията на сключен международен договор, по който Република България е страна, или на принципа на взаимността. Международна правна помощ по наказателни дела се оказва и на международен съд, чиято юрисдикция е призната от Република България.

(2) Международната правна помощ включва:

1. връчване на документи;
2. действия по разследване;
3. събиране на доказателства;
4. предоставяне на информация;
5. други форми на правна помощ, ако са предвидени в международен договор, по който Република България е страна, или са наложени при условията на взаимност.

Отказ на международна правна помощ

Чл. 472. Международната правна помощ може да бъде отказана, ако изпълнението на молбата би могло да застраши суверенитета, националната сигурност, обществения ред или други интереси, защитени от правото.

Явяване на свидетел и вещо лице пред чуждестранен съд

Чл. 473. (1) Явяването на свидетел и вещо лице пред чужди съдебни власти се допуска само ако се получи уверение, че призованите лица, независимо от гражданството им, няма да бъдат привлечени към наказателна отговорност за извършени до призоваването им деяния. При отказ да се явят по отношение на тях не могат да се прилагат принудителни мерки.

- (2) Предаване на задържани под стража лица, за да бъдат разпитани като свидетели или вещи лица, се допуска само в изключителни случаи по преценка на състав на съответния окръжен съд въз основа на представени от другата държава или международния съд книжа, ако лицето даде съгласие за предаването си и пребиваването в друга държава няма да удължи срока на задържането му под стража.

Разпит на лица чрез видеоконференция или телефонна конференция

Чл. 474. (1) Съдебен орган на друга държава може да проведе чрез видеоконференция или телефонна конференция разпит на лице, което е свидетел или вещо лице в наказателно производство и се намира в Република България, когато това е предвидено в международен договор, по който Република България е страна. Разпит чрез видеоконференция с участие на обвиняем може да се проведе само с негово съгласие и след като участващите български съдебни органи и съдебните органи на другата държава договорят начина на провеждане на видеоконференцията. Разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция може да се проведе само ако това не противоречи на основни принципи на българското право.

- (2) В молбата за разпит на съдебния орган на другата държава трябва да са посочени:
1. причината, поради която личното явяване на лицето е нежелателно или невъзможно;
 2. наименованието на съдебния орган на другата държава;
 3. данните за лицата, които ще проведат разпита;
 4. съгласието на лицето, което ще се разпитва като свидетел или вещо лице чрез телефонна конференция;
 5. съгласието на обвиняемия, който ще участва в заседание за разпит чрез видеоконференция.
- (3) Българските компетентни органи в наказателното производство изпълняват молби за разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция. За нуждите на досъдебно производство молба за разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция се изпълнява от Националната следствена служба. За нуждите на съдебно производство молба за разпит чрез телефонна конференция се изпълнява от равен по степен съд по местоживееене на лицето, а за разпит чрез видеоконференция – от апелативния съд по местоживееене на лицето. Компетентният български орган може да изиска молещата държава да осигури техническите средства за разпит.
- (4) Разпитът се извършва пряко от съдебния орган на молещата държава или под негово ръководство в съответствие с нейното законодателство.
- (5) Преди разпита българският компетентен орган установява самоличността на лицето, което трябва да бъде разпитано. След разпита се съставя протокол, в който се отразяват:
1. датата и мястото на провеждането му;
 2. данните за разпитания и неговото съгласие, ако такова се изисква;
 3. данните за участвалите от българска страна лица;
 4. изпълнението на други условия, приети от българска страна.
- (6) Лице, което се намира в чужбина, може да бъде разпитано от компетентен български орган или под негово ръководство чрез видеоконференция или телефонна конференция, когато законодателството на другата държава допуска това. Разпитът се провежда в съответствие с българското законодателство и с разпоредбите на международните договори, по които Република България е страна, регламентиращи посочените способности за разпит.

- (7) Разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция по ал. 6 в досъдебното производство се извършва от следовател от Националната следствена служба, а в съдебното производство – от съда.
- (8) Разпоредбите на ал. 1 – 5 се прилагат съответно и за разпита на лицата по ал. 6.

Ред за подаване на поръчка за друга държава или международен съд

Чл. 475. (1) Поръчката за международна правна помощ съдържа данни за: органа, който я прави; предмета и мотива на искането; имената и гражданството на лицето, за което се отнася искането; името и адреса на лицето, на което трябва да се връчат книжа; при необходимост – обвинението и кратко изложение на фактите по него.

- (2) Поръчката за международна правна помощ се изпраща до Министерството на правосъдието, освен ако с международен договор, по който Република България е страна, е предвиден друг ред.

Изпълнение на поръчка на друга държава или международен съд

Чл. 476. (1) Поръчката за международна правна помощ се изпълнява по реда, предвиден в българските закони, или по ред, предвиден в международен договор, по който Република България е страна. Поръчката може да се изпълни и по реда, предвиден в закона на другата държава или в статута на международния съд, ако това е поискано и не противоречи на българските закони. Другата държава или международният съд се уведомява за времето и мястото на изпълнението на поръчката, ако това е поискано.

- (2) Молбата за правна помощ и всички други съобщения от компетентните органи на друга държава, изпратени и получени чрез факс и електронна поща, се приемат и изпълняват от българските компетентни органи по същия процесуален ред, както тези, изпратени по обикновена поща. Българските органи могат да поискат удостоверяване на автентичността на изпратените материали, както и да получат оригиналите с експресна поща.
- (3) Върховната касационна прокуратура създава с други държави съвместни екипи за разследване, в които участват и български прокурори и разследващи органи. За дейността, срока и състава на съвместния екип за разследване се сключва споразумение с компетентните органи на участващите държави. На територията на Република България съвместният екип за разследване спазва разпоредбите на международните договори, условията на споразумението и българското законодателство.
- (4) Върховната касационна прокуратура подава молби до други държави за разследване чрез служител под прикритие, чрез контролирана доставка и трансгранично наблюдение и се произнася по такива молби на други държави.
- (5) При условията на взаимност чуждестранният орган, който извършва разследване чрез служител под прикритие на територията на Република България, може да събира доказателства съобразно националното си законодателство.
- (6) При спешни случаи на преминаване на държавната граница за трансгранично наблюдение на територията на Република България се уведомява незабавно Върховната касационна прокуратура. Тя взема решение за продължаване или прекратяване на

трансграничното наблюдение при условията и по реда на Закона за специалните разузнавателни средства.

- (7) Изпълнението на молби на други държави за контролирана доставка и трансгранично наблюдение се извършва от компетентния разследващ орган. Той може да иска съдействие от полицейските, митническите и други административни органи.

Разноски по изпълнението на поръчката

Чл. 477. Разноските по изпълнението на поръчката се разпределят между страните в съответствие с международните договори, по които Република България е страна, или на принципа на взаимността.

Раздел IV.

Трансфер на наказателно производство

Трансфер на наказателно производство от друга държава

Чл. 478. (1) Молба за трансфер на наказателно производство от друга държава се изпраща на:

1. Върховната касационна прокуратура – за досъдебното производство;
2. Министерството на правосъдието – за съдебното производство.

(2) Молбата за трансфер на наказателно производство от друга държава се приема от органа по ал. 1, когато:

1. деянието, за което е направено искането, съставлява престъпление по българския закон;
2. деецът е наказателноотговорен по българския закон;
3. деецът е постоянно пребиваващ на територията на Република България;
4. деецът е гражданин на Република България;
5. престъплението, за което е направено искането, не се счита за политическо или за свързано с политическо престъпление или за военно престъпление;
6. искането не цели преследване или наказване на лицето поради неговата раса, религия, гражданство, етническа принадлежност, пол, гражданско състояние или политически убеждения;
7. срещу дееца е започнало наказателно производство в Република България за същото или за друго престъпление;
8. трансферът на производството е в интерес на установяване на истината и най-важните доказателства се намират на територията на Република България;
9. изпълнението на присъдата, ако такава бъде постановена, ще подобри възможностите на осъденото лице за социализация;
10. личното присъствие на дееца може да бъде осигурено в производството в Република България;
11. присъдата, ако такава бъде постановена, може да бъде изпълнена в Република България;
12. искането не противоречи на международните задължения на Република България;
13. искането не противоречи на основните принципи на българското наказателно и наказателнопроцесуално право.

(3) Ако органът по ал. 1 уважи молбата, той незабавно я препраща на компетентните органи на наказателното производство съгласно разпоредбите на този кодекс.

- (4) Всяко процесуално действие, извършено от орган на молещата държава в съответствие с националното ѝ законодателство, се ползва в Република България със същата доказателствена сила, с която би се ползвало, ако е извършено от български орган.

Трансфер на наказателно производство в друга държава

Чл. 479. (1) Ако лицето, срещу което е образувано наказателно производство в Република България, е гражданин на друга държава или постоянно пребивава в друга държава, органите по ал. 2 могат да изпратят молба за трансфер на наказателното производство в тази държава.

- (2) Молба за трансфер на наказателно производство в друга държава по предложение на компетентния български орган на наказателното производство се изпраща от:
1. Върховната касационна прокуратура – за досъдебното производство;
 2. Министерството на правосъдието – за съдебното производство.
- (3) Молба за трансфер на наказателно производство в друга държава може да се направи, когато:
1. екстрадицията от замолената държава на лицето, извършило престъплението, не е възможна, не е разрешена или не е поискана по друга причина;
 2. за установяване на фактите, за определяне на наказанието или за изпълнение на присъдата е целесъобразно наказателното производство да се проведе в замолената държава;
 3. лицето, извършило престъплението, е или ще бъде екстрадирано в замолената държава или по друга причина е възможно личното му явяване в наказателното производство в тази държава;
 4. екстрадицията на лице, осъдено от български съд с влязла в сила присъда на лишаване от свобода, не е възможна или не е разрешена от замолената държава или изпълнението на присъдата в тази държава не е възможно.
- (4) Ако замолената държава допусне трансфера на наказателното производство, то не може да продължи на територията на Република България срещу лицето, извършило престъплението, а наложената присъда по ал. 3, т. 4 относно престъплението, във връзка с което е извършен трансфер на наказателното производство, не се изпълнява.
- (5) Органите на досъдебното производство или съдът продължават наказателното производство или изпращат присъдата за привеждане в изпълнение, ако замолената държава:
1. след като е приела молбата за трансфер, не образува наказателно производство;
 2. впоследствие отмени решението си за трансфер на наказателното производство;
 3. не продължи производството.

Решение по субсидиарна компетентност

Чл. 480. При получаване на информация от орган на друга държава за образувано наказателно производство или за производство, което предстои да бъде образувано във връзка с престъпление, извършено в тази държава, съответният прокурор по чл. 37 решава дали българските органи да упражнят правомощието си по чл. 4, ал. 1 за образуване на наказателно производство за същото престъпление.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4. ЕВРОПЕЙСКА КОНВЕНЦИЯ ЗА ВЗАИМОПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ ВЪПРОСИ

Ратифицирана със закон, приет от 36-о Народно събрание на 27.04.1994 г. – ДВ, бр. 39 от 1994 г. Влязла в сила за Република България на 15.09.1994 г. Издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 8 от 24.01.1995 г.

ПРЕАМБЮЛ

Правителствата, подписали тази конвенция, в качеството си на членове на Съвета на Европа,

считайки, че целта на Съвета на Европа е да се постигне по-голямо единство между неговите членове,

убедени, че приемането на общи правила в областта на правната помощ по наказателни дела ще допринесе за постигането на тази цел,

считайки, че правната помощ е свързана с въпроса за екстрадицията, която вече бе предмет на конвенцията, подписана на 13 декември 1957 г.,

се споразумяха за следното:

ГЛАВА I

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Член 1

1. Договарящите страни се задължават да си оказват в съответствие с разпоредбите на тази конвенция възможно най-широка правна помощ в наказателното производство относно престъпления, които попадат към момента на искането за оказване на помощ под юрисдикцията на съдебните власти на молещата страна.
2. Тази конвенция не се прилага по отношение на привеждане в изпълнение на решения за задържане под стража, присъди или престъпления по военните закони, които не са престъпления съгласно общото наказателно право.

Член 2

Помощ може да бъде отказана:

- а) ако молбата се отнася до престъпление, което замолената страна счита за политическо престъпление, за свързано политическо престъпление или заданъчно престъпление,
- б) ако замолената страна счита, че изпълнението на молбата би могло да накърни суверенитета, сигурността, обществения ред или други интереси от съществено значение за страната.

ГЛАВА II

СЪДЕБНИ ПОРЪЧКИ

Член 3

1. Замолената страна ще изпълни по реда, определен от нейното законодателство, всяка съдебна поръчка по наказателно дело, която е изпратена до нея от съдебните влас-

ти на молещата страна с цел извършване на следствени действия или предаване на предмети, служещи като доказателства, сведения или документи.

2. Ако молещата страна би желала свидетели или експерти да дадат показания под клетва, тя трябва изрично да го посочи в молбата и замолената страна ще изпълни молбата, ако нейните закони не ѝ го забраняват.
3. Замолената страна може да предаде заверени преписи или заверени фотокопия на сведенията или документите, които се изискват, освен ако молещата страна изрично е изисквала предаването на оригинали, като в тези случаи замолената страна ще положи всички усилия да изпълни молбата.

Член 4

При изрично искане от молещата страна замолената страна посочва датата и мястото на изпълнение на молбата за оказване на помощ. При съгласие на замолената страна могат да присъстват длъжностни и заинтересувани лица.

Член 5

1. Всяка договаряща страна може при подписването на конвенцията или при депозиране на документа си за ратификация или присъединяване чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа, да запази правото си да постави изпълнението на молби за оказване на помощ за издирване или изземване на имущество в зависимост от едно или повече от следните условия:
 - a) престъплението, мотивиращо молбата за оказване на помощ, да е наказуемо както по законодателството на молещата страна, така и по законодателството на замолената страна;
 - b) престъплението, мотивиращо молбата за оказване на помощ, да се счита за престъпление, обуславящо екстрадирането на престъпника според законодателството на замолената страна;
 - c) изпълнението на молбата за оказване на помощ да е съвместимо със законодателството на замолената страна.
2. В случай, че дадена договаряща страна направи декларация в съответствие с ал. 1 на този член, всяка друга страна може да приложи взаимност.

Член 6

1. Замолената страна може да забави предаването на всякакви предмети, сведения или документи, които са поискани, ако въпросните предмети, сведения или документи са ѝ необходими във връзка с висящо наказателно производство.
2. Всеки предмет, както и оригинални сведения или документи, предадени в изпълнение на съдебна поръчка, се връщат от молещата на замолената страна в най-кратък срок, освен ако последната я е освободила от това задължение.

ГЛАВА III

ВРЪЧВАНЕ НА КНИЖА И ПРЕПИСИ ОТ ПРИСЪДИ – ЯВЯВАНЕ НА СВИДЕТЕЛИ, ЕКСПЕРТИ, ОБВИНЯЕМИ И ПОДСЪДИМИ

Член 7

1. Замолената страна връчва книга и преписи от присъди, които са ѝ предадени за тази цел от молещата страна.

Връчването може да се извърши чрез просто предаване на книгата или преписа на съответното лице. Ако молещата страна изрично е поискала това, връчването се извършва

от замолената страна по реда, определен за връчване на аналогични документи според собственото ѝ законодателство или по специален ред съгласно това законодателство.

- Доказателство за връчването е разписка с дата и подпис на съответното лице или декларация за извършване на връчването, направена от замолената страна, в която се посочват формата и датата на връчването. Един от тези документи се изпраща незабавно на молещата страна. Замолената страна трябва, ако молещата страна е поискала това, да посочи дали връчването е извършено в съответствие със законодателството на замолената страна. Ако не може да извърши връчването, замолената страна незабавно информира молещата страна за причините, поради които връчването не е извършено.
- При подписването на конвенцията или при депозиране на документа си за ратификация или присъединяване всяка договаряща страна може чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа, да изисква призовката, която трябва да се връчи на обвиняем или подсъдим, намиращ се на нейна територия, да се предаде на властите ѝ в определен срок преди датата на явяването му. Този срок трябва да се посочи в горната декларация и не може да надвишава 50 дни.

Този срок се взема предвид при определяне на датата за явяване и при предаване на призовката.

Член 8

Свидетел или експерт, който не е отговорил на призовка за явяване, чието връчване е поискано, не може да бъде подлаган на никакво наказание или мярка за задържане, дори и призовката да съдържа съобщение за наказание, освен ако впоследствие доброволно влезе на територията на молещата страна и там отново е призован по съответния ред.

Член 9

Разноските, включително и разноските по прехраната, които трябва да се изплатят, както и пътните разноски, които трябва да се възстановят на свидетел или експерт от молещата страна, трябва да се изчисляват от мястото на постоянното му пребиваване и да са по курс поне равен на този, който е определен в таблиците и правилата, които са в сила в страната, където следва да се проведе процесът.

Член 10

- Ако молещата страна счита, че личното явяване на свидетел или експерт пред съдебните ѝ власти е особено наложително, тя посочва това в молбата си за връчване на призовката, а замолената страна следва да покани свидетеля или експерта да се яви. Замолената страна информира молещата страна за отговора на свидетеля или експерта.
- В случая по ал. 1 на този член молбата или призовката посочват приблизителните разноски, които ще се изплатят, и пътните разноски и разноските по прехраната, които ще бъдат възстановени.
- Ако се отпрати специална молба, замолената страна може да отпусне авансова сума на свидетеля или експерта. Размерът на аванса се вписва в призовката и се възстановява от молещата страна.

Член 11

- Задържано лице, чието лично явяване се иска от молещата страна за свидетелски показания или за очна ставка, се предава временно на територията, където следва да се състои разглеждането на делото, при условие, че то ще бъде върнато в срок, определен от замолената страна, и при условията на чл. 12, доколкото те са приложими.

Предаването може да бъде отказано:

- ако задържаното лице не е съгласно;

- b) ако присъствието му е необходимо за наказателен процес, който е висящ на територията на замолената страна;
 - c) ако предаването му би продължило срока на неговото задържане; или
 - d) ако съществуват други много важни причини, поради които то не може да бъде предадено на територията на молещата страна.
2. При условията на чл. 2 в случаите, попадащи под действието непосредствено на предходната точка, транзитното преминаване на задържано лице през територията на трета държава – страна по тази конвенция, се разрешава при наличието на молба, придружена с всички необходими документи, адресирана от Министерството на правосъдието на молещата страна до Министерството на правосъдието на страната, от която се иска разрешение за транзитно преминаване.
- Всяка договаряща страна може да не разреши транзитно преминаване за свои собствени граждани.
3. Прехвърленото лице остава задържано на територията на молещата страна и доколкото е възможно, на територията на страната, през която се иска транзит, освен ако страната, от която се иска прехвърлянето, поиска неговото освобождаване.

Член 12

1. Свидетел или експерт, независимо от неговото гражданство, който се яви по призовка пред съдебните власти на молещата страна, не може да бъде преследван или задържан, или да бъде обект на каквото и да е друго ограничение на личната му свобода на територията на тази страна по отношение на действия или присъди, предшестващи излизането му от територията на замолената страна.
2. Лице, независимо от неговото гражданство, призовано пред съдебните власти на молещата страна да отговори за действия, съставляващи предмет на наказателно производство срещу него, не може да бъде преследвано или задържано, или да бъде обект на каквото и да е друго ограничение на личната му свобода за действия или присъди, предшестващи напускането му на територията на замолената страна и непосочени в призовката.
3. Имунитетът, предвиден в този член, се прекратява, ако свидетел, експерт, обвиняем или подсъдим, който в продължение на петнадесет последователни дни от датата, на която неговото присъствие вече не се изисква от съдебните власти, е имал възможността да напусне, но въпреки това е останал на територията или след като я е напуснал, отново се е върнал на нея.

Глава IV

РЕГИСТРИ ЗА СЪДИМОСТ

Член 13

1. Замолената страна трябва да предава извадки и информация от регистрите за съдимост, които са й поискани от съдебните власти на договаряща страна и са й необходими за даден наказателноправен въпрос в същата степен, в която те биха могли да бъдат предоставени на собствените й власти в подобен случай.
2. Във всеки друг случай, неуреден от ал. 1 на този член, молбата се изпълнява в съответствие с условията, предвидени от закона, правилата и практиката на замолената страна.

Глава V

ПРОЦЕДУРА

Член 14

1. Молбите за взаимопомощ трябва да съдържат следното:

- a) инстанцията, от чието име е молбата;
 - b) предмета и причината за молбата;
 - c) по възможност самоличността и гражданството на въпросното лице;
 - d) при необходимост името и адреса на лицето, на което трябва да се връчи документът.
2. Молбите за оказване на помощ по чл. 3, 4 и 5 освен това да посочват престъплението и да съдържат кратко изложение на фактите.

Член 15

1. Молбите за оказване на помощ по чл. 3, 4 и 5, както и молбите по чл. 11, се изпращат от Министерството на правосъдието на молещата страна до Министерството на правосъдието на замолената страна и се връщат по същия канален ред.
2. В неотложни случаи молбите за оказване на помощ могат да се изпратят пряко от съдебните власти на молещата страна до съдебните власти на замолената страна. Те трябва да се върнат заедно с документите, свързани с изпълнението по каналния ред, предвиден в ал. 1 на този член.
3. Молбите по ал. 1 на чл. 13 могат да се изпратят пряко от съдебните власти до съдебните власти на замолената страна и отговорите могат да се изпратят пряко от тези власти. Молбите по ал. 2 на чл. 13 трябва да се изпратят от Министерството на правосъдието на молещата страна до Министерството на правосъдието на замолената страна.
4. Молбите за правна помощ, освен предвидените в ал. 1 и 3 на този член, и по-специално молби за предварително разследване могат да се предават пряко между съдебните власти.
5. В случаите, в които тази конвенция разрешава прякото предаване на лица, то може да се извърши чрез Международната организация на криминалната полиция (ИНТЕРПОЛ).
6. Всяка договаряща страна може при подписването на тази конвенция или при депозиране на своя документ за ратификация или присъединяване чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа, да уведоми, че някои или всички молби за оказване на помощ трябва да й бъдат изпращани по канали, различни от предвидените в този член, или да изисква в случая, предвиден в ал. 2 на този член, копие от молбите за оказване на помощ да бъде изпращано едновременно и на нейното Министерство на правосъдието.
7. Разпоредбите на този член не засягат разпоредбите по двустранни договори или споразумения, които са в сила между договарящи страни и които уреждат прякото предаване на молбите за оказване на помощ между съответните им инстанции.

Член 16

1. Освен случаите по ал. 2 на този член преводи на молбите и на съпровождащите ги документи не се изискват.
2. Всяка договаряща страна може при подписването или при депозирането на документа си за ратификация или присъединяване чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа, да запази правото си да изисква молбите и съпровождащите ги документи да й се изпращат заедно с превод на собствения ѝ език или на някой от официалните езици на Съвета на Европа, или на един от тях, специално посочен от нея. Останалите договарящи страни могат да приложат взаимност.
3. Този член не засяга разпоредбите относно превода на молбите или на съпровождащите ги документи, съдържащи се в договорите или споразуменията, които са в сила или ще бъдат сключени между две или повече договарящи страни.

Член 17

Доказателствата или документите, предадени в изпълнение на тази конвенция, не се нуждаят от никаква форма на легализация.

Член 18

Ако институцията, получила молбата за правна помощ, не е компетентна да я изпълни, тя трябва да я препрати до съдебните власти на своята страна, като информира за това молещата страна по пряк канален ред, ако молбата е била адресирана по такъв ред.

Член 19

Всеки отказ за оказване на правна помощ трябва да бъде мотивиран.

Член 20

Освен в случаите по чл. 10, ал. 3 при изпълнението на молби за правна помощ няма да се изисква възстановяване на разноските с изключение на онези, направени във връзка с придружаването на експерти на територията на замолената страна или във връзка с предаването на задържано лице, извършено съгласно чл. 11.

Глава VI**ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО****Член 21**

1. Информацията, предоставяна от една договаряща страна във връзка с наказателното производство пред съдилищата на друга страна, трябва да бъде предавана между заинтересуваните министерства на правосъдието, освен ако дадена договаряща страна се възползва от възможността, предвидена в ал. 6 на чл. 15.
2. Замолената страна уведомява молещата страна за всяко действие, предприето въз основа на подобна информация, и изпраща копие от всяка произнесена присъда.
3. Разпоредбите на чл. 16 се прилагат и за информация, предоставяна съгласно ал. 1 на този член.

Глава VII**ОБМЕН НА ИНФОРМАЦИЯ ОТ СЪДЕБНИТЕ ДОСИЕТА****Член 22**

Всяка договаряща страна информира всяка друга страна за всички присъди и последващи мерки, отразени в регистрите за съдимост, засягащи граждани на последната. Министерствата на правосъдието си изпращат подобна информация поне веднъж годишно. В случаите, когато съответното лице се счита за гражданин на две или повече договарящи страни, информацията се предоставя на всяка от тези страни, освен ако лицето е гражданин на страната, на чиято територия то е било осъдено.

Глава VIII**ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ****Член 23**

1. Всяка договаряща страна може при подписването на тази конвенция или при депозирането на документа си за ратификация или присъединяване да направи резерва по една или повече разпоредби на конвенцията.
2. Всяка договаряща страна, която е направила резерва, трябва да я оттегли веднага щом обстоятелствата позволяват това. Оттеглянето на резерви се осъществява чрез уведомление, адресирано до Генералния секретар на Съвета на Европа.

3. Договаряща страна, която е направила резерва по отношение на разпоредба на конвенцията, не може да иска прилагането на въпросната разпоредба от друга страна, освен ако самата тя е приела разпоредбата.

Член 24

Договаряща страна може при подписването на тази конвенция или при депозирането на документа си за ратификация или присъединяване чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа, да определи кои институции ще счита за съдебни институции за целите на тази конвенция.

Член 25

1. Тази конвенция ще се прилага за териториите – метрополи на договарящите страни.
2. По отношение на Франция тя ще се прилага също и за Алжир и за задморските департаменти, а по отношение на Италия тя ще се прилага за територията на Сомалия, която е под италианско управление.
3. Федерална република Германия може да разшири приложението на тази конвенция за Западен Берлин чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа.
4. По отношение на Кралство Холандия конвенцията ще се прилага за неговата европейска територия. Холандия може да разшири приложението на конвенцията за Холандските Антили, Суринам и Холандска Нова Гвинея чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа.
5. Чрез пряко споразумение между две или повече договарящи страни и при условията, определени със споразумението, приложението на тази конвенция може да бъде разширено за всяка територия на някоя от тези страни извън териториите, посочени в ал. 1, 2, 3 и 4 на този член, за чиито международни отношения тази страна отговаря.

Член 26

1. При условията на разпоредбите на чл. 15, ал. 7 и на чл. 16, ал. 3 тази конвенция отменя по отношение на страните, за които се прилага, разпоредбите на всички договори, конвенции или двустранни споразумения, уреждащи правната помощ по наказателни дела между които и да са две договарящи страни.
2. Тази конвенция не засяга задълженията, поети при условията на която и да е друга двустранна или многостранна международна конвенция, която съдържа или би могла да съдържа клаузи, уреждащи специфични въпроси на правната помощ в дадена област.
3. Договарящите страни могат да сключват помежду си двустранни или многостранни споразумения за правна помощ по наказателни дела единствено за да допълнят разпоредбите на тази конвенция или да улеснят прилагането на принципите, залегнали в нея.
4. Когато между две или повече договарящи страни правната помощ по наказателни дела се практикува на основата на уеднаквено законодателство или на специален режим, предвиждащ взаимното прилагане на съответните им територии на мерки за правна помощ, тези страни могат, независимо от разпоредбите на тази конвенция, да уреждат взаимоотношенията си в тази област изключително в съответствие с подобно законодателство или режим. Договарящи страни, които в съответствие с тази точка изключват помежду си приложението на тази конвенция, трябва да уведомят за това Генералния секретар на Съвета на Европа.

Член 27

1. Тази конвенция е открита за подписване от членовете на Съвета на Европа. Тя подлежи на ратификация. Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

2. Конвенцията влиза в сила 90 дни след датата на депозиране на третия ратификационен документ.
3. По отношение на всяка подписала държава, която ратифицира конвенцията впоследствие, тя влиза в сила 90 дни след датата на депозиране на нейния ратификационен документ.

Член 28

1. Комитетът на министрите на Съвета на Европа може да покани всяка държава, която не е член на съвета, да се присъедини към тази конвенция при условие, че резолюцията, съдържаща подобна покана, е получила единодушното съгласие на членовете на съвета, ратифицирали конвенцията.
2. Присъединяването се осъществява чрез депозиране при Генералния секретар на съвета на документ за присъединяване, който влиза в сила 90 дни след датата на депозирането му.

Член 29

Всяка договаряща страна може да денонсира тази конвенция, доколкото това я засяга, чрез уведомление до Генералния секретар на Съвета на Европа. Денонсирането влиза в действие шест месеца след датата, на която Генералният секретар на съвета получи такова уведомление.

Член 30

Генералният секретар на Съвета на Европа уведомява членовете на съвета и правителствата на всички държави, които са се присъединили към тази конвенция, за:

- a) наименованията на подписалите държави и депозирането на всеки документ за ратификация или присъединяване;
- b) датата на влизане в сила на тази конвенция;
- c) всяко уведомление, получено в съответствие с разпоредбите на чл. 5, ал. 1, чл. 7, ал. 3, чл. 15, ал. 6, чл. 16, ал. 2, чл. 24, чл. 25, ал. 3 и 4 или чл. 26, ал. 4;
- d) всяка резерва, направена в съответствие с чл. 23, ал. 1;
- e) оттеглянето на всяка резерва в съответствие с чл. 23, ал. 2;
- f) всяко уведомление за денонсиране, получено в съответствие с разпоредбите на чл. 29, и датата, на която такова денонсиране влиза в действие.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха тази конвенция.

Съставена в Страсбург на 20 април 1959 г. на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в един екземпляр, който се депозира в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар на Съвета на Европа изпраща заверени копия от него на подписалите и присъединилите се правителства.

ПРИЛОЖЕНИЕ 5. ДОПЪЛНИТЕЛЕН ПРОТОКОЛ КЪМ ЕВРОПЕЙСКАТА КОНВЕНЦИЯ ЗА ВЗАИМОПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ ВЪПРОСИ

Ратифициран със закон, приет от 36-о Народно събрание на 27.04.1994 г. – ДВ, бр. 39 от 1994 г. Влязъл в сила за Република България на 15.09.1994 г. Издаден от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 8 от 24.01.1995 г.

Държавите – членки на Съвета на Европа, подписали този протокол, желаещи да улеснят прилагането в областта на данъчните престъпления на Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси (наричана по-долу “конвенцията”), открита за подписване в Страсбург на 20 април 1959 г., считайки за желателно да допълнят конвенцията по някои други въпроси, се споразумяха за следното:

ГЛАВА I

Член 1

Договарящите страни няма да упражняват правото по чл. 2, буква “а” на конвенцията да отказват помощ единствено на основание, че молбата се отнася до престъпление, което замолената страна счита за данъчно престъпление.

Член 2

1. В случаите, когато договаряща страна постави изпълнението на молби за търсене или конфискация на имущество под условие, че престъплението, мотивиращо молбите, е наказуемо както по закона на молещата страна, така и по закона на замолената страна, това условие ще бъде изпълнено относно данъчните престъпления, ако престъплението е наказуемо по закона на молещата страна и отговаря на престъпление от същото естество по закона на замолената страна.
2. Изпълнението на молбата не може да се откаже на основание, че законът на замолената страна не налага същия вид данък или такса или не съдържа данък, такса, митнически такси и правила за обмяна на валута от същия вид, каквито предвижда законът на молещата страна.

ГЛАВА II

Член 3

Конвенцията се прилага също за:

- а) документи, отнасящи се до влязла в сила присъда, плащането на глоба като обезщетение или плащането на разноски за съдебно производство;
- б) мерки, отнасящи се до отлагане произнасянето на присъда или нейното влизане в сила, до условно освобождаване, до отлагане на началния момент на влизане в сила на присъда или до прекъсването действието на такава присъда.

ГЛАВА III

Член 4

Член 22 от конвенцията се допълва със следния текст, като оригиналният чл. 22 от конвенцията става ал. 1, а посочените по-долу разпоредби стават ал. 2:

“2. Освен това всяка договаряща страна, която е предоставила посочената по-горе информация, изпраща на заинтересуваната страна, по нейна молба и за конкретни случаи, копие на въпросните присъди и мерки, а така също и всяка друга отнасяща се към случая информация, за да спомогнат тя да реши дали е необходимо вземането на мерки на национално ниво. Тези връзки се осъществяват между съответните министерства на правосъдието.”

ГЛАВА IV

Член 5

1. Този протокол е открит за подписване от държавите – членки на Съвета на Европа, които са подписали конвенцията. Той подлежи на ратификация, приемане или одобряване. Документите за ратификация, приемане или одобряване се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.
2. Протоколът влиза в сила 90 дни след датата на депозиране на третия документ за ратификация, приемане или одобряване.
3. По отношение на подписала държава, която го ратифицира, приеме или одобри впоследствие, протоколът влиза в сила 90 дни след датата на депозиране на нейния документ за ратификация, приемане или одобряване.
4. Държава – членка на Съвета на Европа, не може да ратифицира, приеме или одобри този протокол без едновременно или преди това да е ратифицирала конвенцията.

Член 6

1. Всяка държава, която се е присъединила към конвенцията, може да се присъедини към този протокол, след като той влезе в сила.
2. Присъединяването се осъществява чрез депозиране при Генералния секретар на Съвета на Европа документ за присъединяване, който влиза в сила 90 дни след датата на депозирането му.

Член 7

1. Всяка държава може при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобряване или присъединяване да определи територията или териториите, за които ще се прилага този протокол.
2. Всяка държава може при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобряване или присъединяване или на по-късна дата чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа, да разшири действието на този протокол за всяка друга територия или територии, определени в декларацията и за които тя отговаря или от чието име е упълномощена да поема задължения.
3. Всяка декларация, направена в съответствие с предходната алинея, може да бъде оттеглена по отношение на всяка територия, посочена в такава декларация, чрез уведомление, адресирано до Генералния секретар на Съвета на Европа. Подобно оттегляне влиза в сила 6 месеца след датата на получаване на уведомлението от Генералния секретар на Съвета на Европа.

Член 8

1. Резервите, направени от договаряща страна по отношение на разпоредба на конвенцията, са приложими също и за този протокол, освен ако страната заяви друго при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобряване или присъединяване. Същото се отнася и до декларациите, направени по силата на чл. 24 от конвенцията.
2. Всяка държава може при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобряване или присъединяване да заяви, че си запазва правото:
 - a) да не приеме глава I или да я приеме само по отношение на определени престъпления или на определени категории престъпления, предвидени в чл. 1, или да не изпълни молби за оказване на помощ за търсене и конфискуване на собственост по отношение на данъчни престъпления;
 - b) да не приеме глава II;
 - c) да не приеме глава III.
3. Всяка договаряща страна може да оттегли декларация, която е направила в съответствие с предходната алинея, чрез декларация, адресирана до Генералния секретар на Съвета на Европа, която влиза в действие от датата на нейното получаване.
4. Договаряща страна, която е приложила по отношение на този протокол резерва, направена по отношение на разпоредба на конвенцията, или която е направила резерва по отношение на разпоредба на този протокол, не може да иска прилагането на тази разпоредба от друга договаряща страна. Тя може обаче, ако резервата е частична или зависеща от някакво условие, да изисква прилагането на тази разпоредба дотолкова, доколкото тя самата я е приела.
5. Никаква друга резерва не може да бъде направена по отношение на разпоредбите на този протокол.

Член 9

Разпоредбите на този протокол не засягат по-широко приложими правила или двустранни или многостранни споразумения, сключени между договарящи страни в приложение на чл. 26, ал. 3 от конвенцията.

Член 10

Европейският комитет на Съвета на Европа по проблемите на престъпността ще бъде информиран за прилагането на този протокол и ще предприема необходимото за улесняване приятелското уреждане на всяка трудност, която може да възникне при изпълнението му.

Член 11

1. Всяка договаряща страна може да денонсира този протокол, доколкото това я засяга, чрез уведомление, адресирано до Генералния секретар на Съвета на Европа.
2. Денонсирането влиза в сила шест месеца след датата на получаване на уведомлението от Генералния секретар.
3. Денонсирането на конвенцията автоматично води до денонсирането на този протокол.

Член 12

Генералният секретар на Съвета на Европа уведомява държавите – членки на съвета, и всяка държава, която се е присъединила към конвенцията, за:

- a) всяко подписване на този протокол;
- b) всяко депозиране на документ за ратификация, приемане, одобряване или присъединяване;
- c) всяка дата на влизане в сила на този протокол в съответствие с чл. 5 и 6;

- d) всяка декларация, получена в изпълнение на разпоредбите на ал. 2 и 3 на чл. 7;
- e) всяка декларация, получена в изпълнение на разпоредбите на ал. 1 на чл. 8;
- f) всяка резерва, направена в изпълнение на разпоредбите на ал. 2 на чл. 8;
- g) оттеглянето на всяка резерва, извършено в изпълнение на разпоредбите на ал. 3 на чл. 8;
- h) всяко уведомление, получено в изпълнение на разпоредбите на чл. 11, и датата, на която денонсирането влиза в действие.

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени, подписаха този протокол.

Съставен в Страсбург на 17 март 1978 г. на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила, в един екземпляр, който се депозира в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар на Съвета на Европа изпраща заверени копия от него на всяка една от подписалите и присъединили се държави.

ПРИЛОЖЕНИЕ 6. ВТОРИ ДОПЪЛНИТЕЛЕН ПРОТОКОЛ КЪМ ЕВРОПЕЙСКАТА КОНВЕНЦИЯ ЗА ВЗАИМОПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ ВЪПРОСИ

Ратифициран със закон, приет от 39-то НС на 18.02.2004 г. – ДВ, бр. 16 от 27.02.2004 г. Издаден от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 94 от 22.10.2004 г., в сила за Република България от 1.09.2004 г.

Държавите – членки на Съвета на Европа, подписали този протокол, като имат предвид задълженията си съгласно Статута на Съвета на Европа, в желанието си да допринесат за гарантиране на правата на човека, поддържане на върховенството на закона и опазване на демократичната основа на обществото, като за тази цел намират за необходимо да укрепят своята индивидуална и колективна способност за противодействие на престъпността, решени да усъвършенстват и допълнят в някои насоки Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси, открита за подписване на 20 април 1959 г. в Страсбург (по-нататък наричана "конвенцията"), както и Допълнителния протокол към нея, открит за подписване на 17 март 1978 г. в Страсбург, като вземат предвид Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, открита за подписване на 4 ноември 1950 г. в Рим, както и Конвенцията за защита на лицата при автоматизирана обработка на лични данни, открита за подписване на 28 януари 1981 г. в Страсбург, постигнаха съгласие за следното:

Глава I

Член 1

Обхват

Член 1 от конвенцията се заменя със следните разпоредби:

- „1. Страните се задължават своевременно да си оказват в съответствие с разпоредбите на тази конвенция възможно най-широка правна помощ в наказателното производство относно престъпленията, които попадат към момента на искането за оказване на помощ под юрисдикцията на съдебните власти на молещата страна.
2. Тази конвенция не се прилага по отношение на привеждане в изпълнение на решения за задържане под стража и на присъди или по отношение на престъпления по военните закони, които не са престъпления по общото наказателно право.
3. Правна помощ може да бъде оказана и в производства, образувани от административни органи относно деяния, които поради тяхната неправомерност са наказуеми по националното законодателство на молещата или замолената страна, ако решението може да доведе до производство пред съд, на който са подсъдни наказателни дела.
4. Не се допуска отказване на правна помощ единствено поради обстоятелството, че тя е поискана във връзка с деяния, за които юридическо лице може да носи отговорност в молещата страна.”

Член 2**Присъствие на длъжностни лица на молещата страна**

Член 4 от конвенцията се допълва, както следва, като досегашният текст става алинея 1, а разпоредбата по-долу става алинея 2:

„2. Исканията за присъствие на длъжностни или заинтересувани лица не трябва да бъдат отхвърляни, когато чрез тяхното присъствие оказаната помощ би съответствала в по-висока степен на нуждите на молещата страна и така би отпаднала нуждата от допълнителни искания за оказване на помощ.“

Член 3**Временно предаване на задържани лица на територията на молещата страна**

Член 11 от конвенцията се заменя със следните разпоредби:

„1. Задържано лице, чието лично явяване е поискано от молещата страна за целите на доказването, с изключение на даването му под съд, се предава временно на нейна територия при условие, че ще бъде върнато в срока, определен от замолената страна, и при условията на чл. 12 от тази конвенция, доколкото те са приложими.

Предаването може да бъде отказано, ако:

- a) задържаното лице не е съгласно;
- b) присъствието му е необходимо за наказателно производство, което е висящо на територията на замолената страна;
- c) предаването му би продължило срока на неговото задържане; или
- d) съществуват други важни причини, поради които то не може да бъде предадено на територията на молещата страна.

2. При условията на чл. 2 от конвенцията, в случаите по ал. 1, транзитното преминаване на задържаното лице през територията на трета договаряща страна се разрешава при наличието на молба, придружена с всички необходими документи и изпратена от Министерството на правосъдието на молещата страна до Министерството на правосъдието на страната, през чиято територия се иска разрешение за транзитно преминаване. Всяка договаряща страна може да откаже да разреши транзитно преминаване за свои собствени граждани.

3. Предаденото лице остава задържано на територията на молещата страна и доколкото е възможно, на територията на страната, през която се иска транзит, освен ако страната, замолена да го предаде, поиска неговото освобождаване.“

Член 4**Ред за установяване на връзки**

Член 15 от конвенцията се заменя със следните разпоредби:

„1. Молбите за оказване на правна помощ и информацията без поискване се изпращат в писмена форма от Министерството на правосъдието на молещата страна до Министерството на правосъдието на замолената страна и се връщат по същия ред. Те могат да бъдат изпращани и пряко от съдебните органи на молещата страна до съдебните органи на замолената страна и връщани по същия ред.

2. Молбите по чл. 11 от тази конвенция и по чл. 13 от Втория допълнителен протокол към нея във всички случаи се изпращат от Министерството на правосъдието на молещата страна до Министерството на правосъдието на замолената страна и се връщат по същия ред.

3. Молби за правна помощ във връзка с производствата по чл. 1, ал. 3 от тази конвенция могат да бъдат изпращани и пряко от административните или съдебните органи на молещата страна съответно до административните или съдебните органи на замолената страна и връщани по същия ред.
4. Молби за правна помощ съгласно чл. 18 и 19 от Втория допълнителен протокол към конвенцията могат да бъдат изпращани и пряко от компетентните органи на молещата страна до компетентните органи на замолената страна.
5. Молбите по чл. 13, ал. 1 от тази конвенция могат да бъдат изпращани пряко от съответните съдебни органи до компетентните органи на замолената страна, а отговорите се връщат пряко от последните. Молби по чл. 13, ал. 2 от конвенцията се изпращат от Министерството на правосъдието на молещата страна до Министерството на правосъдието на замолената страна.
6. Молби за преписи от присъди и мерки съгласно чл. 4 от Допълнителния протокол към конвенцията могат да бъдат изпращани пряко на компетентните органи. Всяка договаряща страна може по всяко време чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да посочи кои органи определя като компетентни органи по смисъла на тази алинея.
7. В спешни случаи, в които тази конвенция допуска пряко изпращане, то може да бъде извършено чрез Международната организация на криминалната полиция (Интерпол).
8. Всяка договаряща страна може по всяко време чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да си запази правото да обуслови изпълнението на всички или на определени молби за правна помощ от спазването на едно или повече от следните изисквания:
 - a) копие от молбата да бъде изпращано на централния орган, посочен в декларацията;
 - b) молбите, с изключение на спешните такива, да бъдат изпращани на централния орган, посочен в декларацията;
 - c) при пряко изпращане в спешни случаи да бъде изпращано копие едновременно и до нейното Министерство на правосъдието;
 - d) някои или всички молби за правна помощ да се изпращат до нея по ред, различен от предвидения в този член.
9. Молбите за правна помощ и всички други съобщения по тази конвенция или по протоколите към нея могат да бъдат изпращани чрез всички електронни или други далекосъобщителни средства, при условие че молещата страна е готова във всеки момент при поискване да предостави писмено доказателство за изпращането, както и оригинала. Всяка договаряща страна по всяко време чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, може да установи условията, при които ще приема и изпълнява молби, получени чрез електронни или други далекосъобщителни средства.
10. Разпоредбите на този член не засягат разпоредбите на действащи двустранни споразумения или договорености между страните, които предвиждат пряко предаване на молбите за правна помощ между съответните им органи."

Член 5

Разноски

Член 20 от конвенцията се заменя със следните разпоредби:

- „1. Страните се задължават да не искат възстановяване на разноските, направени във връзка с прилагането на тази конвенция или на протоколите към нея, с изключение на:
 - a) разноски, направени във връзка с участието на експерти в производство на територията на замолената страна;

- b) разноски, направени във връзка с предаването на задържано лице съгласно чл. 13 или 14 от Втория допълнителен протокол към конвенцията или съгласно чл. 11 от конвенцията;
 - c) значителни или извънредни разноски.
2. Молящата страна възстановява на замолената страна разноските за установяване на видеовръзка или телефонна връзка, разноските по обслужването на видеовръзка или телефонна връзка в замолената страна, възнаграждението на осигурените от нея преводачи, както и дневните разноски на свидетелите и пътните им разходи в замолената страна, освен ако страните се споразумеят за друго.
 3. Договарящите страни се консултират помежду си за уреждане заплащането на разноските, чието възстановяване може да бъде поискано съгласно ал. 1, буква "с" по-горе.
 4. Разпоредбите на този член се прилагат, без да се засяга действието на чл. 10, ал. 3 от конвенцията."

Член 6

Съдебни власти

Член 24 от конвенцията се заменя със следната разпоредба:

„Всяка държава при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобрение или присъединяване посочва в декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, властите, които определя като съдебни власти по смисъла на тази конвенция. Впоследствие държавата може по всяко време и по същия ред да промени условията на декларацията си.“

Глава II

Член 7

Отлагане изпълнението на молби

1. Замолената страна може да отложи извършването на действия по молба за правна помощ, ако тези действия биха попречили на разследвания, търсене на наказателна отговорност или свързани с тях производства от нейни органи.
2. Преди да откаже или отложи оказването на помощ, замолената страна преценява при нужда след консултации с молящата страна дали молбата може да бъде изпълнена частично или поставена в зависимост от условия, които тя счита за необходими.
3. Отлагането на изпълнението на молба трябва да бъде мотивирано. Замолената страна уведомява молящата страна и за всички причини, които правят невъзможно изпълнението на молбата или биха го забавили съществено.

Член 8

Процедура

Независимо от разпоредбите на чл. 3 от конвенцията, ако в молбата са посочени форма или ред, необходими по законодателството на молящата страна, дори когато не са законодателно установени в замолената страна, последната изпълнява молбата, доколкото исканото действие не противоречи на основни принципи на нейното право, освен ако този протокол предвижда друго.

Член 9**Разпит чрез видеоконференция**

1. Ако едно лице се намира на територията на договаряща страна и трябва да бъде разпитано като свидетел или експерт от съдебните органи на друга договаряща страна, а личното явяване на лицето, което трябва да бъде разпитано, на територията на другата страна е невъзможно или нежелателно, тази друга страна може да поиска разпитът да бъде проведен чрез видеоконференция в съответствие с ал. 2 до 7.
2. Замолената страна е длъжна да се съгласи с провеждането на разпит чрез видеоконференция, ако използването на видеоконференция не противоречи на основни принципи на нейното право и при условие, че разполага с технически средства за провеждане на разпита. Ако замолената страна няма достъп до технически средства за видеоконференция, такива се предоставят на нейно разположение от молещата страна по взаимно споразумение.
3. Наред с информацията по чл. 14 от конвенцията в молбата за провеждане на разпита чрез видеоконференция се отбелязват причината, поради която личното явяване на свидетеля или експерта е нежелателно или невъзможно, названието на съдебния орган и имената на лицата, които ще проведат разпита.
4. Съдебният орган на замолената страна призовава съответното лице да се яви при спазване на формата, предвидена в нейното законодателство.
5. Към видеоконференциите се прилагат следните правила:
 - a) съдебен орган на замолената страна, при необходимост подпомаган от преводач, присъства на разпита и осигурява установяването на самоличността на лицето, което трябва да бъде разпитано, и спазването на основните принципи на правото на замолената страна. Ако съдебният орган на замолената страна прецени, че по време на разпита се нарушават основните принципи на правото на тази страна, той незабавно предприема нужните мерки разпитът да продължи в съответствие с тези принципи;
 - b) при необходимост компетентните органи на молещата и замолената страна уговарят мерките за защита на лицето, което ще бъде разпитано;
 - c) разпитът се провежда пряко от съдебния орган на молещата страна или под негово ръководство в съответствие със законодателството на тази страна;
 - d) по искане на молещата страна или на лицето, което трябва да бъде разпитано, замолената страна, ако е необходимо, осигурява преводач, който да подпомага лицето;
 - e) лицето, което трябва да бъде разпитано, може да се позове на правото си да откаже да свидетелства, предоставено му от законодателството на замолената или молещата страна.
6. При спазване на уговорените мерки за защита на лицата след приключване на разпита съдебният орган на замолената страна съставя протокол, в който отбелязва датата и мястото на провеждане на разпита, данните на разпитаното лице, данните и функциите на всички други лица от замолената страна, участвали в разпита, положените клетви и техническите условия, при които е проведен разпитът. Документът се изпраща от компетентния орган на замолената страна до компетентния орган на молещата страна.
7. Всяка договаряща страна предприема нужните мерки, за да осигури прилагането на своето национално законодателство в случаите, когато свидетели или експерти се разпитват на нейна територия и откажат да свидетелстват при наличието на задължение да се свидетелства или дадат неверни показания, както ако разпитът би бил проведен в хода на национално производство.

8. Страните могат по своя преценка да приложат разпоредбите на този член и при разпит чрез видеоконференция с участието на обвиняемия или заподозрения, ако намерят това за подходящо и получат съгласието на своите компетентни съдебни органи. В този случай решението за провеждане на видеоконференция и начинът на провеждането ѝ подлежат на договаряне между участващите договарящи страни в съответствие с тяхното национално законодателство и приложимите международни актове. Разпити с участието на обвиняемия или заподозрения се провеждат само с негово съгласие.
9. Всяка договаряща страна може по всяко време чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да заяви, че няма да се ползва от възможността, предвидена в ал. 8, относно прилагане на разпоредбите на този член към разпити чрез видеоконференции с участието на обвиняемия или заподозрения.

Член 10

Разпит чрез телефонна конференция

1. Ако едно лице се намира на територията на договаряща страна и трябва да бъде разпитано като свидетел или експерт от съдебните органи на друга договаряща страна, последната може, ако националното ѝ законодателство предвижда това, да поиска помощ от първата страна за провеждане на разпита чрез телефонна конференция в съответствие с ал. 2 до 6.
2. Разпитът може да бъде проведен чрез телефонна конференция само ако свидетелят или експертът се съгласи с провеждането му чрез този метод.
3. Замолената страна е длъжна да се съгласи с провеждането на разпит чрез телефонна конференция, когато това не противоречи на основни принципи на нейното право.
4. Наред с информацията по чл. 14 от конвенцията в молбата за провеждане на разпит чрез телефонна конференция се отбелязват названието на съдебния орган и имената на лицата, които ще проведат разпита, както и обстоятелството, че свидетелят или експертът желае да участва в разпит, проведен чрез такава конференция.
5. Практическите подробности, свързани с разпита, се уговарят между съответните страни. При уговарянето на тези подробности замолената страна се задължава да:
 - a) уведоми съответния свидетел или експерт за времето и мястото на провеждане на разпита;
 - b) осигури установяването на самоличността на свидетеля или експерта;
 - c) провери дали свидетелят или експертът е съгласен с провеждането на телефонна конференция.
6. Замолената страна може да даде съгласието си в зависимост от спазването – изцяло или отчасти, на разпоредбите на чл. 9, ал. 5 и 7.

Член 11

Предоставяне на информация без поискване

1. Като не препятстват собствените си разследвания или съдебни производства, компетентните органи на договаряща страна могат без предварителна молба да изпратят на компетентните органи на друга договаряща страна информацията, получена при собственото им разследване, когато смятат, че разкриването на тази информация би помогнало на получаващата страна да започне или проведе разследване или съдебно производство или би довело до изпращане на молба от получаващата страна съгласно конвенцията или протоколите към нея.

2. Предоставящата страна може в съответствие със собственото си национално законодателство да постави условия за използването на тази информация от получаващата страна.
3. Получаващата страна е длъжна да спази поставените условия.
4. Всяка договаряща страна може по всяко време чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да заяви, че си запазва правото да спази условията, поставени от предоставящата страна съгласно ал. 2 по-горе, само ако е била предварително уведомена за естеството на информацията, която ще бъде изпратена, и е дала съгласие за изпращането ѝ.

Член 12

Връщане на вещи

1. По искане на молещата страна и без да се засягат правата на трети добросъвестни лица, замолената страна може да предостави вещите, придобити по престъпен начин, на разположение на молещата страна с цел връщането им на техните законни собственици.
2. При прилагането на чл. 3 и 6 от конвенцията замолената страна може да се откаже, преди или след като е предала вещите на молещата страна, от правото те да бъдат върнати, ако това би улеснило връщането им на техните законни собственици. Правата на третите добросъвестни лица не се засягат.
3. В случай на отказ от връщане, преди вещите да бъдат предадени на молещата страна, замолената страна се задължава да не упражнява право, свързано с обезпечение, или друго свое право по отношение на тези вещи съгласно данъчното или митническото законодателство.
4. Отказът по ал. 2 не засяга правото на замолената страна да събере данъци или мита от законния собственик.

Член 13

Временно предаване на задържани лица на замолената страна

1. При наличието на споразумение между компетентните органи на договарящи страни страна, поискала разследване, за което е нужно присъствието на лице, задържано на нейна територия, може временно да предаде това лице на територията на страната, в която ще бъде проведено разследването.
2. Споразумението урежда подробностите, свързани с временното предаване на лицето, и датата, на която то трябва да бъде върнато на територията на молещата страна.
3. Когато за предаването се изисква съгласието на засегнатото лице, на замолената страна своевременно се изпраща декларация за съгласие или препис от нея.
4. Предаденото лице остава задържано на територията на замолената страна, а при нужда – и на територията на страната, от която е поискано разрешение за транзитно преминаване, освен ако страната, която е предала лицето, поиска освобождаването му.
5. Срокът на задържане на територията на замолената страна се приспада от срока на задържане, което съответното лице изтърпява или ще бъде задължено да изтърпи на територията на молещата страна.
6. Разпоредбите на чл. 11, ал. 2 и чл. 12 от конвенцията се прилагат съответно.
7. Всяка договаряща страна може по всяко време да заяви чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, че преди постигането на споразумение по ал. 1 на този член ще изисква съгласието по ал. 3 по-горе или ще го изисква при условията, посочени в декларацията.

Член 14**Лично явяване на предадени осъдени лица**

Разпоредбите на чл. 11 и 12 от конвенцията се прилагат съответно и към лица, задържани в замолената страна, след предаването им за изтърпяване на наказание, наложено в молещата страна, когато молещата страна поиска те да се явят лично за преразглеждане на присъдата.

Член 15**Език на процесуалните документи и съдебните решения, подлежащи на връчване**

1. Разпоредбите на този член се прилагат към всяка молба за връчване на документи по чл. 7 от конвенцията или по чл. 3 от Допълнителния протокол към нея.
2. Процесуалните документи и съдебните решения винаги се изпращат на езика или езиците, на които са съставени.
3. Независимо от разпоредбата на чл. 16 от конвенцията, когато органът, издал книгата, знае или има причини да приеме, че адресатът разбира само някой друг език, книгата или поне най-важните им пасажии се придружават от превод на този език.
4. Независимо от разпоредбата на чл. 16 от конвенцията за улеснение на органите на замолената страна процесуалните документи и съдебните решения се придружават от кратко резюме на съдържанието им, преведено на езика или на един от езиците на тази страна.

Член 16**Връчване по пощата**

1. Компетентните съдебни органи на всяка договаряща страна могат да изпращат пряко по пощата процесуални документи и съдебни решения на лица, които са на територията на друга договаряща страна.
2. Процесуалните документи и съдебните решения се придружават от съобщение, в което се отбелязва, че адресатът може да получи информация от органа, посочен в съобщението, относно своите права и задължения във връзка с връчването на книгата. Към съобщението се прилага разпоредбата на ал. 3 на чл. 15 от този протокол.
3. Разпоредбите на чл. 8, 9 и 12 от конвенцията се прилагат съответно и за връчване по пощата.
4. За връчването по пощата се прилагат и разпоредбите на ал. 1, 2 и 3 на чл. 15 от този протокол.

Член 17**Трансгранично наблюдение**

1. Служители на договаряща страна, които в хода на разследване наблюдават в своята страна предполагаем участник в престъпление, за което може да се поиска екстрадиция, или лице, за което съществуват сериозни основания да се приеме, че ще допринесе за установяване на самоличността или местонахождението на такъв участник, получават разрешение да продължат наблюдението си на територията на друга договаряща страна, когато последната е допуснала трансгранично наблюдение в отговор на молба за правна помощ, изпратена предварително. Разрешението може да съдържа определени условия.

При поискване наблюдението се поверява на служители на страната, на чиято територия се извършва.

Молбата за правна помощ по първия абзац на ал. 1 се изпраща на орган, определен от всяка договаряща страна и компетентен да издаде или изпрати исканото разрешение.

2. Когато поради особената спешност на случая не може да бъде поискано предварително разрешение от другата страна, служителите, които извършват наблюдение в хода на разследване, имат право да продължат отвъд границата наблюдението на предпологаем извършител на някое от престъпленията, посочени в ал. 6, при спазване на следните условия:

- a) определените по ал. 4 органи на договарящата страна, на чиято територия трябва да бъде продължено наблюдението, се уведомяват незабавно в хода на наблюдението за пресичането на границата;
- b) незабавно се изпраща молба за правна помощ в съответствие с ал. 1, в която се посочват основанията за пресичане на границата без предварително разрешение.

Наблюдението се прекратява незабавно, ако страната, на чиято територия то се провежда, поиска това след уведомление по буква "а" или молба по буква "б" или ако не е получено разрешение в срок от 5 часа след пресичане на границата.

3. Наблюдението по ал. 1 и 2 се извършва само при спазване на следните общи условия:

- a) служителите, които извършват наблюдението, трябва да спазват разпоредбите на този член и законодателството на страната, на чиято територия действат; те трябва да изпълняват указанията на компетентните местни органи;
- b) с изключение на случаите по ал. 2 в хода на наблюдението служителите носят документ, който удостоверява, че е дадено разрешение;
- c) служителите, които извършват наблюдението, по всяко време трябва да бъдат в състояние да представят доказателство, че действат в служебно качество;
- d) служителите, които извършват наблюдението, могат да носят служебното си оръжие в хода на наблюдението, освен ако замолената страна изрично е решила друго; използването на оръжието е разрешено само при законна самоотбрана;
- e) забранено е влизането в частни жилища и в места, до които няма обществен достъп;
- f) служителите, които извършват наблюдението, не могат да спират и разпитват наблюдаваното лице, нито да го задържат;
- g) всички операции трябва да бъдат докладвани на органите на страната, на чиято територия са били извършени; от служителите, които извършват наблюдението, може да бъде поискано да се явят лично;
- h) когато бъдат замолени от органите на страната, на чиято територия е било извършено наблюдението, органите на страната, изпратила наблюдаващите служители, съдействат на разследването, резултат от операцията, в която са участвали служителите, включително и на съдебното производство.

4. Договарящите страни при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобрение или присъединяване чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, посочват служителите и органите, които определят за целите на ал. 1 и 2 от този член. Впоследствие те могат по всяко време и по същия ред да променят условията на декларацията си.

5. Страните могат на двустранна основа да разширят приложното поле на този член и да приемат допълнителни мерки за изпълнението му.

6. Наблюдението по ал. 2 може да бъде извършвано само за някое от следните престъпления:

- политическо убийство;
- умишлено убийство;

- изнасилване;
- умишлен палеж;
- подправка;
- въоръжен грабеж и вещно укривателство;
- изнудване;
- вземане на заложници и отвличане;
- трафик на хора;
- незаконен трафик на наркотици и упойващи вещества;
- нарушение на нормативните актове за оръжията и взривните вещества;
- използване на взривни вещества;
- незаконен превоз на токсични и опасни отпадъци;
- незаконно превеждане през граница на чужденци;
- сексуално посегателство над деца.

Член 18

Контролирани доставки

1. Всяка договаряща страна се задължава да гарантира възможност за извършването на контролирани доставки на нейна територия по молба на друга договаряща страна при разследването на престъпления, за които може да бъде поискана екстрадиция.
2. Решението за извършване на контролирани доставки се взема за всеки отделен случай от компетентните органи на замолената страна при спазване на нейното законодателство.
3. Контролираните доставки се извършват по реда, установен в замолената страна. Правомощия да извършват действия, да ръководят или контролират операциите имат компетентните органи на тази страна.
4. Договарящите страни при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобрение или присъединяване определят чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, компетентните органи по смисъла на този член. Впоследствие те могат да променят условията на декларацията си по всяко време и по същия ред.

Член 19

Разследване под прикритие

1. Молещата и замолената страна могат да се споразумеят да си оказват помощ при разследване на престъпления от служители, които действат под прикритие или под фалшива самоличност (разследване под прикритие).
2. Решение по молбата се взема във всеки отделен случай от компетентните органи на замолената страна при спазване на нейното национално законодателство и ред. Времетраенето на разследването под прикритие, подробните условия и правното положение на съответните служители в хода на такова разследване се уговарят от страните при спазване на тяхното национално законодателство и ред.
3. Разследването под прикритие се извършва според законодателството и по реда на страната, на чиято територия се осъществява. Участващите страни си сътрудничат за осигуряване на подготовката и ръководството на разследването под прикритие и за предприемане на мерки за сигурността на служителите, които действат под прикритие или под фалшива самоличност.
4. Договарящите страни при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобрение или присъединяване определят чрез деклара-

ция, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, компетентните органи по смисъла на ал. 2 на този член. Впоследствие те могат да променят условията на декларацията си по всяко време и по същия ред.

Член 20

Съвместни екипи за разследване

1. Компетентните органи на две или повече договарящи страни могат по взаимно споразумение да сформират съвместен екип за разследване за конкретна цел и за ограничен срок, който може да бъде продължен по взаимно съгласие, за да се разследва престъпление в една или повече от страните, сформирали екипа. Съставът на екипа се определя в споразумението.

По-конкретно съвместен екип за разследване може да бъде сформиран, когато:

- a) разследване на престъпление от една от договарящите страни изисква трудни проучвания и проучвания, свързани с използване на значителни средства и засягащи и други договарящи страни;
- b) няколко договарящи страни извършват разследване на престъпление, при което обстоятелствата по делото изискват координирани успоредни действия в участващите страни.

Молба за сформирание на съвместен екип за разследване може да бъде отправена от всяка от заинтересуваните договарящи страни. Екипът се сформира в една от страните, в които трябва да бъде проведено разследването.

2. Наред с информацията, посочена в приложимите разпоредби на чл. 14 от конвенцията, молбите за сформирание на съвместен екип за разследване съдържат предложения за състава на екипа.

3. Съвместният екип за разследване действа на територията на договарящите страни, които са го сформирали, при спазване на следните общи условия:

- a) ръководителят на екипа трябва да бъде представител на компетентния орган, който участва в разследването от името на договарящата страна, в която действа екипът; ръководителят на екипа действа в пределите на компетентността си по националното законодателство;
- b) екипът извършва операциите си съгласно законодателството на страната, в която действа; членовете и командированите членове на екипа изпълняват задачите си под ръководството на лицето по буква "а", като вземат предвид условията, поставени от техните собствени органи в споразумението за сформирание на екипа;
- c) договарящата страна, в която действа екипът, предприема нужните организационни мерки за извършване на операциите му.

4. „Членове“ по смисъла на тези разпоредби са членовете на съвместния екип за разследване от договарящата страна, в която действа екипът, а „командировани членове“ са членовете от договарящи страни, различни от тази, в която действа екипът.

5. Командированите членове на съвместния екип за разследване имат право да присъстват при извършването на следствени действия в договарящата страна, където се провежда операцията. Ръководителят на екипа може да вземе друго решение поради особени причини и в съответствие със законодателството на договарящата страна, в която действа екипът.

6. В съответствие със законодателството на договарящата страна, в която действа съвместният екип за разследване, ръководителят на екипа може да възложи на негови командировани членове да извършат някои следствени действия, когато за това има съгласие от компетентните органи на страната, където се провежда операцията, и от командированата страна.

7. Когато на съвместния екип за разследване е нужно следствени действия да бъдат предприети в една от договарящите страни, сформирали екипа, командированите членове от тази страна могат да поискат от нейните компетентни органи да извършат действията. В същата страна искането за извършване на тези действия се преценява с оглед на условията, които биха се спазвали, ако такова искане е направено в хода на национално производство.
8. Когато съвместният екип за разследване има нужда от помощ от договаряща страна, неучаствала в сформиранието на екипа, или от трета държава, компетентните органи на държавата, където се провежда операцията, могат да отправят молба за оказване на правна помощ до компетентните органи на другата заинтересована държава в съответствие с приложимите актове или договорености.
9. В съответствие с националното законодателство на своята страна и в пределите на своята компетентност командирован член на съвместния екип за разследване може да предоставя на екипа информация, с която разполага командированата го страна, за целите на разследването, извършвано от екипа.
10. Информация, правомерно получена от член или от командирован член при работа в съвместен екип за разследване, която не е достъпна на компетентните органи на заинтересуваните договарящи страни по друг начин, може да бъде използвана за следните цели:
 - a) за целите, за които е сформиран екипът;
 - b) с предварителното съгласие от договарящата страна, в която е получена информацията – за разкриване, разследване и търсене на наказателна отговорност за други престъпления; съгласие може да бъде отказано само в случаи, в които използването на информацията би създадо опасност за разследването на престъпление в съответната договаряща страна или в които същата страна може да откаже оказването на правна помощ;
 - c) за предотвратяване на непосредствена и сериозна заплаха за обществената сигурност и без да се засяга действието на буква "b", ако впоследствие бъде започнато разследване на престъпление;
 - d) за други цели, доколкото това е уговорено между страните, сформирали екипа.
11. Този член не засяга действието на други съществуващи разпоредби или договорености относно сформиранието или дейността на съвместни екипи за разследване.
12. Доколкото законодателството на участващите договарящи страни или разпоредбите на нормативен акт, приложим в отношенията помежду им, допускат това, може да бъде уговорено в дейността на екипа да участват лица, които не са представители на компетентните органи на страните, сформирали екипа. Тези лица нямат правата, които настоящата разпоредба предоставя на членовете или командированите членове на екипа, освен ако споразумението изрично предвижда друго.

Член 21

Наказателна отговорност на длъжностните лица

В хода на операциите по чл. 17, 18, 19 или 20 длъжностните лица на договаряща страна, където не се провеждат операциите, се смятат във връзка с престъпленията, извършени от или срещу тях, за длъжностни лица на страната, където се провеждат операциите, освен ако участващите договарящи страни са се споразумели за друго.

Член 22**Гражданска отговорност на длъжностните лица**

1. Когато длъжностни лица на една договаряща страна действат в друга договаряща страна в съответствие с чл. 17, 18, 19 или 20, първата страна отговаря за всички вреди, причинени от тях по време на операциите им, в съответствие със законодателството на страната, на чиято територия се извършват операциите.
2. Страната, на чиято територия са причинени вредите по ал. 1, дължи обезщетение за тях според законовите разпоредби относно вреди, причинени от нейни длъжностни лица.
3. Страната, чиито длъжностни лица са причинили вреди на лице на територията на друга договаряща страна, изцяло възстановява на последната сумите, които тази друга страна е изплатила на пострадалите или на други правоимащи лица.
4. Без да се засяга упражняването на правата ѝ спрямо трети лица и с изключение на случаите по ал. 3, в случаите по ал. 1 всяка договаряща страна е длъжна да се въздържа от търсене на обезщетение за вредите, които са ѝ причинени от друга договаряща страна.
5. Разпоредбите на този член се прилагат при условие, че договарящите страни не са се споразумели за друго.

Член 23**Защита на свидетели**

Когато договаряща страна поиска правна помощ по конвенцията или по някой от протоколите към нея във връзка със свидетел, който е изложен на риск да бъде заплашен или се нуждае от защита, компетентните органи на молещата и замолената страна полагат усилия да уговорят мерки за защита на съответното лице съгласно националните си законодателства.

Член 24**Временни мерки**

1. По молба на молещата страна замолената страна може да предприеме временни мерки в съответствие с националното си законодателство с цел опазване на доказателства, запазване на съществуващо положение или защита на застрашени правни интереси.
2. Замолената страна може да уважи молбата частично или при спазване на определени изисквания, по-специално срок на временните мерки.

Член 25**Поверителност**

Молещата страна може да поиска от замолената страна да не огласява факта на получаване на молбата и нейното съдържание, ако и доколкото това не е нужно за изпълнението ѝ. Ако замолената страна не може да спази изискването за поверителност, тя незабавно уведомява за това молещата страна.

Член 26**Защита на данни**

1. Личните данни, предадени от една договаряща страна на друга в изпълнение на молба по конвенцията или по някой от протоколите към нея, могат да бъдат използвани от страната, на която са предадени, само:

- a) за целите на производство, към което се прилага конвенцията или някой от протоколите;
 - b) за друго съдебно или административно производство, пряко свързано с производство по буква "а";
 - c) за предотвратяване на непосредствена и сериозна заплаха за обществената сигурност.
2. Такива данни могат да бъдат използвани за други цели, ако за това е дадено предварително съгласие от договарящата страна, от която са предадени данните, или от субекта на данните.
 3. Всяка договаряща страна може да откаже да предаде лични данни, получени при изпълнението на искане по конвенцията или по някой от протоколите към нея, когато:
 - тези данни са защитени според националното ѝ законодателство и
 - договарящата страна, на която трябва да бъдат предадени данните, не е страна по Конвенцията за защита на лицата при автоматизирана обработка на лични данни, открита за подписване на 28 януари 1981 г. в Страсбург, освен ако тази страна се задължи да осигури на данните защитата, поискана от предоставящата страна.
 4. Договаряща страна, която предава лични данни, получени вследствие изпълнението на молба по конвенцията или по някой от протоколите към нея, може да поиска от договарящата страна, на която са предадени данните, информация за начина, по който те са били използвани.
 5. Всяка договаряща страна може чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да постави изискване в смисъл, че при производства, при които тя би отказала или ограничила предаването или използването на лични данни в съответствие с конвенцията или някой от протоколите към нея, личните данни, предадени на друга договаряща страна, да бъдат използвани от последната за целите по ал. 1 само с предварителното съгласие на предалата ги страна.

Член 27

Административни органи

Страните могат по всяко време чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да посочат кои органи определят като административни органи по смисъла на чл. 1, ал. 3 от конвенцията.

Член 28

Съотношение с други договори

Разпоредбите на този протокол не засягат действието на по-подробните правила, които се съдържат в двустранни или многостранни споразумения, сключени между договарящите страни в изпълнение на чл. 26, ал. 3 от конвенцията.

Член 29

Приятелско уреждане

Европейският комитет по въпросите на престъпността следи за тълкуването и прилагането на конвенцията и протоколите към нея и при необходимост съдейства за приятелското уреждане на трудностите, възникнали при прилагането им.

Глава III**Член 30****Подписване и влизане в сила**

1. Този протокол е открит за подписване от държавите – членки на Съвета на Европа, които са страни по конвенцията или са я подписали. Той подлежи на ратифициране, приемане или одобрение. Държава, която подписва протокола, може да го ратифицира, приеме или одобри само ако преди това или едновременно ратифицира, приеме или одобри конвенцията. Документите за ратификация, приемане или одобрение се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.
2. Протоколът влиза в сила на първия ден от месеца, следващ изтичането на тримесечен срок от датата на депозиране на третия документ за ратификация, приемане или одобрение.
3. По отношение на всяка подписала държава, която впоследствие депозира документа си за ратификация, приемане или одобрение, протоколът влиза в сила на първия ден от месеца, следващ изтичането на тримесечен срок от датата на депозиране.

Член 31**Присъединяване**

1. Всяка държава, която не е член на Съвета на Европа и се е присъединила към конвенцията, може да се присъедини към този протокол след влизането му в сила.
2. Присъединяването се извършва чрез депозиране на документ за присъединяване при Генералния секретар на Съвета на Европа.
3. Протоколът влиза в сила за всяка присъединила се държава на първия ден от месеца, следващ изтичането на тримесечен срок от датата на депозиране на документа ѝ за присъединяване.

Член 32**Териториално действие**

1. Всяка държава може при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобрение или присъединяване да посочи територията или териториите, на които ще се прилага този протокол.
2. Всяка държава може по всяко време чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, да разпростре действието на протокола върху друга територия, посочена в декларацията. Протоколът влиза в сила за тази територия на първия ден от месеца, следващ изтичането на тримесечен срок от датата, на която Генералният секретар е получил декларацията.
3. Всяка декларация, подадена съгласно предходните алинеи, може да бъде оттеглена по отношение на всяка посочена в нея територия чрез уведомление, отправено до Генералния секретар. Оттеглянето влиза в сила на първия ден от месеца, следващ изтичането на тримесечен срок от датата, на която Генералният секретар е получил уведомлението.

Член 33**Резерви**

1. Резервите, формуирани от договаряща страна към разпоредба на конвенцията или протокола към нея, се прилагат и към този протокол, освен ако страната заяви друго

при подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобрение или присъединяване. Същото важи за декларациите, направени във връзка или по силата на разпоредба на конвенцията или на протокола към нея.

2. При подписването или при депозирането на документа си за ратификация, приемане, одобрение или присъединяване всяка държава може да заяви, че се възползва от правото да не приеме изцяло или частично чл. 16, 17, 18, 19 и 20. Други резерви не се допускат.
3. Всяка държава може изцяло или частично да оттегли резерва, която е направила съгласно предходните алинеи, чрез декларация, отправена до Генералния секретар на Съвета на Европа, която влиза в сила в деня на получаването ѝ.
4. Договаряща страна, формулирала резерва по някоя разпоредба на протокола от посочените в ал. 2 на този член, не може да претендира прилагане на същата разпоредба от друга договаряща страна. Ако резервата е частична или условна, договарящата страна може да претендира прилагане на същата разпоредба до степента, до която я е приела.

Член 34

Денонсиране

1. Всяка договаряща страна може да денонсира този протокол по отношение на действието му спрямо нея чрез уведомление, отправено до Генералния секретар на Съвета на Европа.
2. Денонсирането влиза в сила на първия ден от месеца, следващ изтичането на тримесечен срок от датата, на която Генералният секретар е получил уведомлението.
3. Денонсирането на конвенцията води автоматично до денонсиране на този протокол.

Член 35

Уведомления

Генералният секретар на Съвета на Европа уведомява всички държави – членки на Съвета на Европа, и всяка държава, присъединила се към този протокол, за:

- a) всяко подписване;
- b) депозирането на всеки документ за ратификация, приемане, одобрение или присъединяване;
- c) всяка дата на влизане на протокола в сила съгласно чл. 30 и 31;
- d) всеки друг акт, декларация, уведомление или съобщение, свързани с този протокол.

В уверение на горното долуподписаните, надлежно упълномощени за тази цел, подписаха този протокол.

Съставен в Страсбург на осмия ден от месец ноември 2001 г. на английски и френски език, като двата текста имат еднаква сила, в един екземпляр, който се депозира в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар на Съвета на Европа изпраща заверени копия на всяка държава – членка на Съвета на Европа, и на държавите нечленки, присъединили се към конвенцията.

ПРИЛОЖЕНИЕ 7. ДОГОВОР ЗА ПРАВНА ПОМОЩ ПО ГРАЖДАНСКИ И НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА МЕЖДУ НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ

Ратифициран с Указ No 160 на Държавния съвет от 18.02.1976 г. – ДВ, бр. 20 от 9.03.1976 г. Издаден от Министерството на външните работи, обн., ДВ, бр. 16 от 23.02.1979 г., в сила от 27.10.1978 г.

Народна република България и Република Турция, желаейки да уредят взаимната правна помощ по граждански и наказателни дела на основата на принципите на суверенитета и националната независимост, равенството в правата и ненамесата във вътрешните работи,

решиха да сключат този договор и за тази цел определиха своите пълномощници:

Държавният съвет на Народна република България –

господин Петър Младенов,

министър на външните работи, и

Президентът на република Турция –

господин Ихсан Сабри Чаглаянбил,

министър на външните работи,

които след размяната на своите пълномощни, намерени в добра и надлежна форма, се споразумяха за следното:

ГЛАВА ПЪРВА

ПРАВНА ЗАЩИТА

Член 1

1. Гражданите (физически и юридически лица) на всяка една от договарящите се страни се ползват на територията на другата договаряща се страна със същото третиране, както нейните граждани, относно правната защита на тяхната личност, имущество и права.
2. Те имат свободен достъп до съдилищата, прокуратурата и нотариатите и може да участвуват като ищци и ответници в процеси при същите условия и същите формалности, както нейните граждани.

Член 2

1. Гражданите на всяка от договарящите се страни, които предявяват иск или се включат в започнал процес пред съдилищата на другата договаряща се страна, се освобождават от представяне на гаранция под каквото и да било наименование в качеството им на чужденци или поради това, че нямат местожителство или местопребиваване на територията на държавата, в която участвуват като ищци и ответници в процеси, но при условие, че имат местожителство на територията на една от договарящите се страни.
2. Когато граждани на една от договарящите се страни са предявили иск или са се включили в започнал процес, без да представят гаранция съгласно разпоредбите на предходната алинея и са осъдени да заплатят разноските по делото, влязлото в сила решение се изпълнява на територията на другата договаряща се страна във формите,

предвидени от законодателството на тази държава, но безплатно без право на обжалване от осъдената страна и без изслушване на страните.

3. При решаване на молбата за допускане на изпълнението компетентният орган проверява само дали то е влязло в сила съгласно законодателството на страната, в която е било постановено решението. За да се изпълни това условие, достатъчна е декларация от компетентния орган на молещата договаряща се страна, установяваща, че решението е влязло в сила. Компетентността на този орган се удостоверява от Министерството на правосъдието на молещата държава.

Молбите за допускане на изпълнението, отправени съгласно ал. 2, се предават на компетентните органи посредством Министерствата на правосъдието на договарящите се страни, а разноските по превода на влязлото в сила решение относно разноските се добавят към последните.

Член 3

1. Гражданите на една от договарящите се страни се ползват на територията на другата договаряща се страна от безплатна правна помощ при същите условия, както гражданите на държавата, където имат местожителство.
2. Удостоверението, че лицето е социално слабо, се издава от органите по обикновеното местопребиваване на молителя или ако няма такова – от органа на страната по настоящето местопребиваване. Ако местопребиваването на молителя не е в договарящите се държави, достатъчно е да се представи свидетелство, издадено от дипломатическия или консулския представител на страната, към която принадлежи молителят.

Ако молителят не пребивава в страната, в която е подал молбата, удостоверението, че лицето е социално слабо, се легализира безплатно от дипломатическия или консулския представител на страната, където трябва да бъде представено.

Член 4

Министерствата на правосъдието на двете договарящи се страни при поискване си предоставят информация относно своето законодателство.

ГЛАВА ВТОРА

СЪДЕБНА ПОМОЩ

Член 5

1. Договарящите се страни взаимно си оказват правна помощ по граждански и наказателни дела.
2. Договарящите се страни ще осъществяват формалностите относно правната помощ: в Народна република България – чрез Министерството на правосъдието и Главната прокуратура; в Република Турция – чрез Министерството на правосъдието.

Член 6

Всяка от договарящите се страни може да откаже на другата страна молба за правна помощ съобразно разпоредбите на този договор, ако:

- а) молбата се отнася за политически престъпления или за свързани с тях престъпления;
- б) молбата се отнася за военни престъпления, които не съставляват престъпления по общото право;
- в) молбата е от естество да увреди нейния суверенитет, сигурност или обществен ред.

Член 7

1. Всяка договаряща се страна използва свой език в молбите за правна помощ.

2. Документите, които се изискват за оказване на правна помощ съгласно разпоредбите на този договор, се съставят от компетентните органи на договарящите се страни в предвидените от законодателствата им форми.
3. Документите, отнасящи се за правна помощ по граждански и наказателни дела, се придружават от заверен превод на езика на другата договаряща се страна.

Член 8

Договарящите се страни се задължават да си предават взаимно преписи или извлечения от влезлите в сила присъди, постановени срещу граждани на другата договаряща се страна, с оглед вписване в бюро за съдимост, както и фиш с дактилоскопични отпечатъци, ако се водят такива.

Член 9

1. Всяка от договарящите се страни може да отправи до другата договаряща се страна съдебни поръчки по граждански и наказателни дела с оглед извършване на действия по следствие, по наказателно преследване, констатиране на доказателства, разпит на обвиняеми, изслушване на свидетели, експерти, пострадали, тъжители, извършване на експертизи или предаване на досиета и книжа. Замолената договаряща се страна изпълнява съдебната поръчка в съответствие със своето законодателство.
2. Изпълнението на съдебни поръчки за обиск и изземване на предмети е допустимо при следните условия:
 - а) престъплението, за което се отнася съдебната поръчка, трябва да е от тези, за които се допуска предаване, и да е наказуемо според законодателството на замолената договаряща се страна;
 - б) изпълнението на съдебните поръчки трябва да е съвместимо със законодателството на замолената договаряща се страна.
3. Замолената договаряща се страна предава заверени преписи или фотокопия от исканите досиета и книжа. Но ако молещата договаряща се страна изрично иска да ѝ бъдат изпратени оригиналите, на тази молба се дава ход в рамките на възможното. Вещите, а също и оригиналите на досиетата и книгата, предадени в изпълнение на съдебна поръчка, се връщат от молещата на замолената договаряща се страна веднага щом това стане възможно освен ако последната се откаже изрично от тях.
4. Замолената договаряща се страна си запазва правото да отложи предаването на вещите, досиетата и книгата, ако те са ѝ необходими за незавършено производство.

Член 10

1. Всяка от договарящите се страни връчва всички видове документи, съставени от правосъдните органи на другата договаряща се страна, съгласно действащите закони и процесуални правила в страната. Тя предава на другата договаряща се страна декларация, потвърждаваща връчването. Ако връчването не е могло да се извърши, замолената договаряща се страна съобщава причините за това на молещата договаряща се страна.
2. Всяка от договарящите се страни си запазва правото да връчва без принуда документи на собствените си граждани чрез своите дипломатически или консулски представители.

Член 11

Молбата за правна помощ трябва да съдържа:

- а) изброяване на приложените към нея документи;

- б) посочване на органа, от който изхожда предаваният акт, името, качеството и гражданството на страните, адреса и гражданството на получателя и естеството на акта;
- в) името, адреса и гражданството на обвиняемите, задържаните и осъдените;
- г) предмета на съдебната поръчка и необходимите данни за изпълнението ѝ;
- д) описание и квалификация на престъпното деяние.

Член 12

1. Свидетел или експерт, който не се е отзовал на призовка за явяване, даже тази призовка да съдържа изрична заповед, не може да бъде подложен на никаква санкция или мярка на принуда освен ако впоследствие доброволно се е явил на територията на молещата страна и там отново редовно е призован.
2. Никой свидетел или експерт без оглед на неговото гражданство, който се е явил по призовка пред правораздавателните органи на молещата договаряща се страна, не може да бъде преследван, нито задържан на територията на тази договаряща се страна за престъпления, извършени преди напускането на територията на замолената договаряща се страна.
3. Предвиденият в този член имунитет престава, ако свидетелят или експертът, който е имал възможност на територията на молещата договаряща се страна в течение на петнадесет последователни дни от момента, от който неговото присъствие не е било повече необходимо за правораздавателните органи, е останал въпреки това на тази територия.

Член 13

1. Разноските, направени на територията на всяка от договарящите се страни за изпълнение на молба за оказване на правна помощ по наказателни дела, остават за сметка на тази договаряща се страна.
2. Разноските, направени за изпълнение на молба за правна помощ по граждански дела, са за сметка на физическите и юридическите лица, които са поискали процесуалното действие, предмет на молбата за правна помощ.
3. Относно разноските за правна помощ във връзка с лични права по наказателни дела се прилагат разпоредбите на ал. 2.

ГЛАВА ТРЕТА

ПРЕДАВАНЕ

Член 14

Договарящите се страни се задължават да си предават съгласно правилата и условията, предвидени в тази глава, лица, против които се води следствие или които са осъдени от правосъдните органи на молещата договаряща се страна, но се намират на територията на замолената договаряща се страна.

Член 15

1. Допуска се предаване за деяния, които съгласно законите на двете договарящи се страни се наказват с лишаване от свобода или с мярка за сигурност, свързани с лишаване от свобода с минимум не по-малко от една година или с по-тежко наказание.
2. Когато на територията на молещата договаряща се страна е наложено наказание или е приложена мярка за сигурност за деяния, предвидени в ал. 1 на този член, постановената санкция трябва да бъде с продължителност най-малко 6 месеца.

3. Предаване се допуска също в случай на опит и на съучастие при условията, предвидени в този член.

Член 16

Не се допуска предаване в следните случаи:

- а) ако престъплението е политическо или е свързано с политическо престъпление;
- б) ако престъплението е военно и не съставлява престъпление по общото право;
- в) ако лицето, чието предаване се иска, е гражданин на замолената договаряща се страна;
- г) ако престъплението е извършено на територията на замолената договаряща се страна;
- д) ако е настъпила давност за деянието или наказанието или ако е последвала амнистия съгласно законодателството на една от договарящите се страни;
- е) ако в замолената договаряща се страна е започнало производство против лицето, чието предаване се иска за престъпление, за което се допуска предаване, или ако правосъдните органи са произнесли влязла в сила присъда за това престъпление;
- ж) ако наказателното преследване е свързано с тъжба на пострадалото лице.

Член 17

Договарящите се страни извършват действията по предаването по дипломатически път.

Член 18

1. Към искането за предаване, което се представя на другата договаряща се страна, се прилагат:
 - а) постановление за задържане под стража или постановление за издирване и задържане или влязла в сила присъда;
 - б) документ, в който се излага характерът на престъплението, като отбелязват датата и мястото на извършването му;
 - в) документ за самоличност или други документи, съдържащи сведения за самоличността на обвиняемия или осъдения;
 - г) документ, съдържащ описание на външния вид на обвиняемия или осъдения (в случай че има);
 - д) фотография на обвиняемия или осъдения, ако има такава;
 - е) дактилоскопичен фиш на обвиняемия или осъдения (в случай че има);
 - ж) текстът на законовите разпоредби, които се считат за приложими или за приложени по отношение на престъплението на обвиняемия или осъдения.
2. Замолената договаряща се страна може да поиска допълнителни сведения, ако дадените съгласно предходната алинея са непълни. Другата договаряща се страна трябва да отговори на тази молба в срок от един месец. Този срок може да бъде продължен от договарящите страни при основателни причини.

Член 19

Замолената договаряща се страна извършва действията във връзка с предаването, включително задържането на исканото лице, при получаване на искането за предаване с необходимите сведения и документи.

Член 20

При спешни случаи договарящите се страни може да поискат временно задържане на исканото лице.

В искането за временно задържане се посочват характерът на престъплението, наличността на постановление за задържане под стража или на влязла в сила присъда, както и данни за датата и мястото на извършеното престъпление.

Искането за временно задържане може да се предаде по всякакъв начин.

Замолената договаряща се страна извършва необходимите действия във връзка с временното задържане и уведомява другата договаряща се страна за резултата. Временното задържане не може да продължи повече от 18 дни.

Когато това е необходимо, при поискване от молещата договаряща се страна срокът на временното задържане може да бъде удължен до два месеца.

Член 21

1. Замолената договаряща се страна има право да допусне или да откаже предаване на дадено лице съгласно разпоредбите на този договор.
2. Замолената договаряща се страна може, след като се е произнесла по молбата за предаване, да отложи предаването на исканото лице поради водене на следствие или наказателно преследване от нейните органи, а също и ако лицето е вече осъдено и трябва да изтърпи на нейна територия наказание, наложено за деяние извън това, за което се иска предаването.

Член 22

Замолената договаряща се страна съобщава на молещата договаряща се страна своето решение относно предаването.

В случай на съгласие молещата договаряща се страна се уведомява за мястото и датата на предаването, както и за продължителността на изтърпяното задържане от лицето, чието предаване се иска.

Ако исканото лице не бъде прието на определената дата, то може да бъде пуснато на свобода след изтичането на един месец.

Замолената договаряща се страна може да откаже предаването на лицето, което не е било прието от другата договаряща се страна, ако то е било отново поискано за същото престъпление.

В случай че предаденото лице избяга и се върне на територията на замолената договаряща се страна, молещата договаряща се страна може отново да поиска неговото предаване без представяне на изброените в чл. 17 от този договор документи.

Член 23

Договарящите се страни съставят документите във връзка с предаването във формата, предвидена от техните закони и процедури.

Член 24

Лицето, предадено съгласно този договор, не може да бъде подложено на следствие, да бъде преследвано, съдено или задържано за изпълнение на наказание или мярка за сигурност или да бъде подложено на каквото и да е ограничаване на личната му свобода за деяние, извършено преди предаването и различно от това, за което е предадено, освен в следните случаи:

- а) ако замолената договаряща се страна изрично се съгласи за това;
- б) ако предаденото лице е имало възможност да стори това, но не е напуснало територията на договарящата се страна, на която е било предадено, в срок от 45 дни след освобождаването му или ако се е върнало в тази страна, след като я е напуснало.

Член 25

В случай че и трета държава иска предаването на същото лице, замолената договаряща се страна решава на коя молба да даде ход.

Член 26

1. По искане на молещата договаряща се страна замолената договаряща се страна изземва изброените по-долу предмети, доколкото това е допустимо по нейното законодателство, и ги предава на молещата договаряща се страна:
 - а) предмети, които могат да послужат за веществени доказателства;
 - б) предмети, произхождащи от престъплението и намерени у исканото лице в момента на задържането му или открити по-късно.Посочените предмети се предават на молещата договаряща се страна при предаването на лицето или ако това не е възможно – по-късно по пощата.
2. Предаването на посочените в ал. 1 предмети се извършва и когато предаването е уважено, но не може да се осъществи поради смърт или бягство на исканото лице.
3. Посочените предмети може временно да се задържат или да се предадат при условие да бъдат върнати обратно, ако са необходими за наказателно преследване на територията на замолената договаряща се страна.
4. Във всички тези случаи се запазват правата, които замолената договаряща се страна или трети лица имат върху тези предмети. Ако такива права съществуват след завършване на процеса, предметите се връщат възможно най-бързо и безплатно на замолената договаряща се страна.

Член 27

Договарящите се страни се задължават да разрешават съгласно разпоредбите на този договор транзитирането през тяхна територия на лица, които се предават от трета държава.

Член 28

1. Разноските, направени преди предаването, до предаването на лицето са за сметка на замолената договаряща се страна, а тези след предаването са за сметка на молещата договаряща се страна.
2. Разноските във връзка с предаване чрез транзитиране са за сметка на молещата договаряща се страна.

Член 29

1. Всяка договаряща се страна в съответствие със своето законодателство може при уведомяване от другата договаряща се страна да предприеме наказателно преследване срещу свой собствен гражданин.
2. За целта на уведомената договаряща се страна се изпращат доказателствени материали.
3. Посоченото по-горе уведомление се прави чрез компетентния орган.
4. Заинтересуваната договаряща се страна се информира за хода, който е даден на нейното уведомление.

Член 30

Договарящите се страни се задължават да си съобщават взаимно резултатите от следствията и наказателните престъпления, предприети срещу предаденото лице, и да си предават заверени преписи от влязлата в сила присъда.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА**ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ****Член 31**

С влизането в сила на този договор Конвенцията за предаване между България и Турция, сключена на 23 декември 1929 г., престава да бъде в сила.

Член 32

1. Този договор подлежи на ратификация и влиза в сила 30 дни след датата на размяната на ратификационните документи, която ще се извърши в София.
2. Този договор се сключва за неопределен срок. Всяка от договарящите се страни може да го денонсира с предизвестие от шест месеца.

В уверение на това пълномощниците на договарящите се страни подписаха този договор и го подпечатаха с печатите си.

Съставен в Анкара на 2 септември 1975 г. в два оригинални екземпляра на френски език.

За Народна република България

За република Турция:

Петър Младенов
Министър на външните работи

Ихсан Сабри Чаглаянчил
Министър на външните работи

ПУБЛИКАЦИИ НА ЦЕНТЪРА ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

Корупция и контрабанда: мониторинг и превенция. Второ преработено и допълнено издание, С., 2000.
ISBN 954-477-086-0

Велчев, Борис и Груев, Лазар. - Наказателно-правни аспекти в борбата срещу корупцията, С., 2000.
ISBN: 954-477-090-9

Контрабандните канали в Югоизточна Европа, С., 2002.
ISBN 954-477-098-4

Антикорупция, Учебно помагало, С., 2003, 2 разширено изд.
ISBN 954-477-109-3

Доклад за оценка на корупцията 2003, С., 2004.

Институцията омбудсман в Европа и България, С., 2003.
ISBN 954-477-110-7

Корупция и антикорупция, С., 2003.
ISBN 954-477-102-6

Пазарът на наркотици в България, С., 2003.
ISBN: 954-477-111-5

Институцията омбудсман в Европа и България: правна същност и практика, С., 2004.
ISBN 954-477-122-0

Скритата икономика в България, С., 2004.
ISBN 954-477-120-4

Корупционни практики и превенция на корупцията, С., 2004.
ISBN 954-477-113-1

Партньори в престъпността: рисковете от симбиозата между сектора за сигурност и организираната престъпност в Югоизточна Европа, С., 2004.
ISBN: 954-477-114-X

Българският износ на оръжие: оценка на контролния механизъм върху експорта на малки оръжия и леко въоръжение, С., 2004.
ISBN 954-477-116-6

Транспорт, контрабанда и организирана престъпност, С., 2004.
ISBN 954-477-118-2

Институцията омбудсман в България, С., 2005.
ISBN 954-477-130-1

Антикорупционните реформи в България, С., 2005.
ISBN 954-477-128-1

Пашев, Константин. - Корупцията при данъчното облагане. Предизвикателства пред данъчната политика и администрация, С., 2005.
ISBN: 954-477-131-X

Тенденции на престъпността в България: полицейска статистика и виктимизационни изследвания, С., 2005.
ISBN 954-477-125-5

Съдебната реформа: прокуратурата и разследващите органи в контекста на членството в Европейския съюз, ред. Мария Йорданова, Димитър Марков, С., 2005.
ISBN: 954-477-133-6

Съдът, прокуратурата и разследващите органи в държавите – членки на Европейския съюз и страните кандидатки, С., 2005.
ISBN 954-477-129-8

Антикорупционните реформи в България на прага на членството в Европейския съюз, С., 2006.
ISBN-10: 954-477-137-9
ISBN-13: 978-954-477-137-9

Пашев, Константин, Дюлгеров, Асен, и Касчиев, Георги. - Корупцията при обществените поръчки. Рискове и противодействие, С., 2006.
ISBN: 987-954-477-148-5

Полицейски проверки и използване на етнически профили в България, С., 2006
ISBN-10: 954-477-141-7
ISBN-13: 978-954-477-141-6

Тенденции на престъпността в България 2000 – 2005 г., С., 2006.
ISBN-10: 954-477-139-5
ISBN-13: 978-954-477-139-3

Мониторинг на антикорупционните реформи в България, С., 2006.
ISBN-10: 954-477-143-3
ISBN-13: 978-954-477-143-0

Антикорупционните реформи в България: основни резултати и рискове, С., 2007.
ISBN: 978-954-477-145-4

Организираната престъпност в България: пазари и тенденции, С., 2007.
ISBN: 978-954-477-151-5

